

WEEKEND

Information

LØRDAG 2. DECEMBER 2017 / KR. 38,00

Hasan Hüseyin håber, børnene vil hjælpe

Ældre indvandrere har sparet meget lidt op til pension og kan se frem til en fattig alderdom

SAMFUND / 6-7

'Det er en ekstrem tid, vi befinder os i'

Samtiden kaster ekkoer ind i Jennifer Egans nye historiske roman, fortæller hun

LITTERATUR / 4-6

DF: Stop integration af flygtninge

Dansk Folkeparti kræver voldsomme stramninger for at stemme for skattelettelser

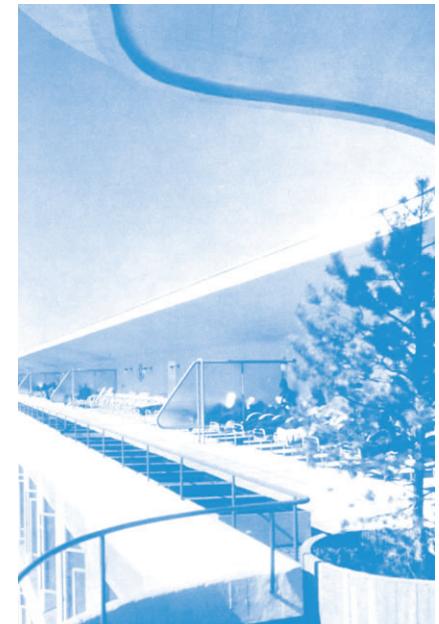
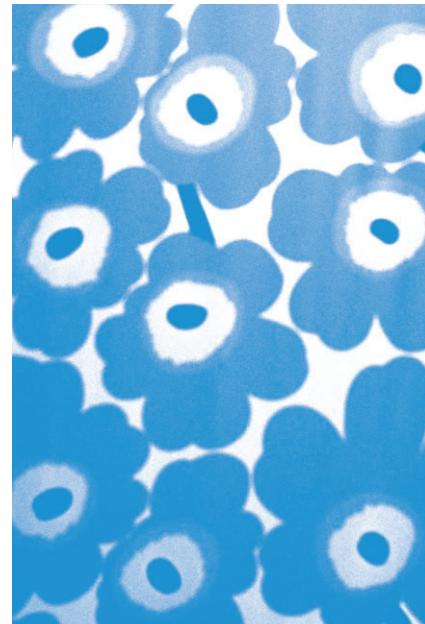
SAMFUND / 5

Norsk familieidyl vendt på hovedet

Med sin horrorfilm 'Thelma' vil norske Joachim Trier gøre alt det trygge utrygt

KULTUR / 16-17

Nu skal du høre om Finland ...

Film

Set fra udlandet er finsk film stadig lig med Aki Kaurismäki, den sorthumoristiske humanist, der laver musikalske, stiliserede fabler om mennesker på bunden af samfundet. Men hans arvtagere er begyndt at kigge frem

Design

Navnet Maija Isola er måske ukendt for de fleste. Men i spidsen for Marimekko var hun med til at skabe nytænkende design og eksperimenterende stoftryk, som rakte langt ud over fagets og Finlands grænser

Børnelitteratur

Det er umuligt at tale om Mumidalen uden at tale om Anden Verdenskrig. Tove Janssons Mumi-univers er så komplekt, at lærde længe endnu vil analysere dets psykologiske dybder

Arkitektur

Op igennem det 20. århundrede udviklede nordiske arkitekter en alternativ vision for moderne arkitektur. Med afsæt i nationale autentiske traditioner og internationalt udsyn gik finske Alvar Aalto forrest

For 100 år siden blev Finland selvstændigt. Vi dedikerer Moderne Tider til et land, som vi ikke kender godt nok

MODERNE TIDER

TAG OG LÆS ÆD!
- MAD I LITTERATUREN

5.-11. JANUAR 2018

Ursula Andkjær Olsen
Erik Skyum-Nielsen
Amalie Smith
Thomas Thurah
Lilian Munk Røsing
Tue Andersen Nexø
Lone Aburas m.fl.

testrup.dk
TESTRUPDET
HØJSKOLEFRIE
AKADEMI®

PERFORMANCE:
Musical, Skuespil
AUTEUR:
Instruktør, Manuskript

Start 07.01.2018

HØJSKOLEN
SNOGHØJ

www.snoghoj.dk

KRABBESHØLM
**LÆRERE TIL LITTERA-
TUR OG ARKITEKTUR**

Krabbesholm Højskole søger to lærere til undervisningen i litteratur og arkitektur. Stillingerne er tidsbegrænsede til perioden 08.04.-26.06.2018. Ansøgningsfrist: 10.12.2017. Se mere om stillingerne på www.krabbesholm.dk

Anders Foghs vildfarelse

Verden – og særligt økonomien – udvikler sig i sandhed cyklistisk.

10 år efter finanskrisen i 2007 advarer økonomerne nu igen om en forestående overophedning af økonomien. Boligpriserne er højere end nogensinde, Nationalbanken opfordrer politikerne til at gibe ind, og Anders Fogh Rasmussen afferer blankt, at stabiliteten på boligmarkedet er et politisk ansvar.

Politikerne skal nemlig ikke »være barnebørger for folk på boligmarkedet«, sagde Anders Fogh Rasmussen onsdag i et interview med Berlingske Business. Den tidligere statsminister fulgte op ved at erklære, at »man slet ikke bør bruge skatten som en regulator for at fintune boligpriserne«, inden han satte trumf på ved at gentage sine nu herostratisk berømte ord fra 2007 om, at »økonomerne bør skrive lærebørgerne om«.

Det er voldsomt provokerende udsagn.

De udtrykker dels en eklatant fralæggelse af det ansvar, som blandt andre Rangvid-udvalgets udredning placerer hos Foghs regeringer.

At regeringen gjorde det muligt at optage afdragsfrie lån var selvsagt en medvirkende årsag til, at mange danskere gældsatte sig langt over evne, ligesom den stædige håndhævelse af »skattestoppet« forhindrede boligskatten i at følge boligpriserne himmelflught.

Så når Fogh i Berlingske fraråder den nuværende regering at afvikle skattestoppet for boliger under henvisning til, at »man ikke bør bruge skatten som regulator for at fintune boligpriserne«, ender han

Fogh udtrykker en forestilling om et 'rent' boligmarked uden statslig indblanding

i en absurd selvmodsigelse. For i praksis var og er skattestoppet netop det: skatten som regulator af boligpriserne.

Fogh udtrykker en forestilling om et 'rent' boligmarked uden statslig indblanding. Men det er en liberalistisk vildfarelse.

Skattepolitik, realkredit, renteudvikling og anden statslig regulering udgør de helt grundlæggende rammer for boligmarkedet. Så naturligvis skal politikerne være barnebørger for boligmarkedet. Beslutter politikere at tillade særligt risikable låneformer eller sænke skatten, er det ikke ensbetydende med, at de forlader rollen som barnebørger. De opträder blot som håbløst uansvarlige barnebørger, der vanrøgter det barn, de er sat i verden til at tage hånd om. Det burde Fogh vide alt om.

Når han alligevel fastholder sin efterhånden tragikomiske *catchphrase* om, at der »ikke er noget at komme efter«, fremstår han som en mand, der desperat forsøger at renskure et tiltagende blakket eftermæle.

masi@information.dk

INFORMATION

Ansvarshavende chefredaktør: Rune Lykkeberg
Adm. direktør: Stine Carsten Kendal
Dagens forsideredaktør: Christian Moestrup Andersen
Forsideillustration: Sofie Holm Larsen/iBureauet

KLUMMEN af Rune Lykkeberg

Hvis man tager kampen for kulturel lighed alvorligt, fører #MeToo-kampagnen direkte til økonomisk klassekamp. Og hvis man tager Illum alvorligt, må man udstille det, de udstiller i deres julevinduer

Nogle gange skal man se sandheden i et udstillingsvindue på Strøget i København. Det er jul, og Illum har i år lavet bemærkelsesværdige udstillinger i deres vinduer med det kulturelle ungdomsoprors idealer. Det er en kulørt trappe med slogans i forskellige farver på hvert trin: LOVE står der på øverste trin. Derefter følger nedad PEACE, NO RACISM, NO SEXISM, NO VIOLENCE og til sidst NO HOMOPHOBIA. Oven på trappen er et fredstegn med vinger i en slags batik-æstetik.

Der er ingen priser på trappene og vingerne, det er ikke varer, som er sat til salg, men et politisk program, det er udstillet. Alle de krav, som engang var modkulturne og forbundet i en modstand mod kapitalismen, fungerer nu som visuel muzak til årets forbrugsfest. Det kommercielle vindue til forbrugerne ligner plakaten til en genindspilning af hipieklassikeren *Born to be Wild*.

Man kan sige, at kapitalismen har spist sine modstandere, og nu sælger på sine gamle fjenders skønhed og løfter om et bedre liv. Men man bliver jo præget af det, man spiser, og en kapitalisme, der hylder fred og ligestilling mellem kønnene og bekæmper foragt for homoseksuelle, er alt andet lige at foretrække i forhold til en kapitalisme, der sælger på kvindesforagt og had til homoseksuelle.

Udstillingsvinduet udstiller således en kapitalisme, som bekender sig til den form for lighed, der vinder frem i verden. Men den forholder sig ikke til den form for lighed, der taber. Det, man kunne kalde den kulturelle eller eksistentielle ulighed, bliver mindre og og mindre i Vesten, mens den økonomske og sociale ulighed bliver større og større. Kvinder, farvede, åbenlyst homoseksuelle og minoriteter er ikke afskåret fra job i overklassen, men afstanden mellem overklassen og resten vokser.

Den serbiske økonom Branco Milanovic skelner mellem to for-

mer for ulighed: Den lodrette og den vandrette. Den lodrette er den økonomske ulighed mellem de sociale klasser, mellem de rigeste og resten, mens den vandrette er den kulturelle ulighed mellem mænd og kvinder, farvede og hvide, homoseksuelle og heteroseksuelle. Hvis man anskuer popstjernen Beyoncé ud fra den lodrette lighed er hun ikon på den rigeste ene procent, mens hun ud fra den vandrette ulighed kæmper for de sortes og kvinders rettigheder.

Milanovic anfører således, at man kan kæmpe for den vandrette lighed uden på nogen måde at udfordre den lodrette ulighed. Det er denne alliance, som udstilles i Illum på Strøget, og som techgiganterne i Silicon Valley er symboler på: De er kulturelt tolerante bannerførere, men de skaber også en ny tids massemillionærer. De bekæmper de kulturelle og eksistentielle klasser, mens de konserverer de økonomske og sociale klasser. Denne modstilling blev afsløret for nogle år siden, da de busser, som dagligt transporterer progressive tech-entrepreneur fra San Francisco til Silicon Valley,

blev angrebet af demonstranter, der var rasende over deres rigdom. De kaldte dem for »the 1 percent busses«.

Milanovic hævder omvendt, at en kamp imod den lodrette ulighed også altid vil reducere den vandrette ulighed: Der er eksemplvis langt flere sorte blandt de fattige i USA og langt flere mænd i topstillingen end kvinder, så hvis afstanden mellem de sociale klasser bliver mindre, vil den kulturelle ulighed også blive mindre.

Hans position er klassisk marxistisk: Alle andre kampe end den økonomske kamp er for ham overfladisk identitetspolitik. Men han ignorerer, at den økonomske kamp uden en kulturel kamp altid vil favorisere dem, der eksistentielt og kulturelt er stærkest: De berømte hvide mænd.

Hans idé om de andres falske bevidsthed og identitetspolitik er selv en slags falsk bevidsthed. Det er banalt, men sandt, at kampen for ligestilling mellem mænd og kvinder, majoriteter og minoriteter er kampe i sig selv, som mobiliserer bredere og mere effektivt i dag. En krænket identitet skaber mere ophidselse end en krænket social klasse.

Her bliver #MeToo-kampagen ekstremt interessant, fordi den begynder med vreden over, at kvinder er blevet misbrugt af mænd og mobiliserer til kamp for vandret lighed, men fører direkte til indsigt i den lodrette ulighed: For det er den lodrette ulighed, som gør det muligt for mændene at udnytte kvinderne. De har magt over dem, de er i overklasse-positionerne. Og hvis man kigger ordentlig efter i Illums udstillingsvindue, bliver man rasende over stormagasinet bagved.

rune@information.dk

Alle de krav, som engang var modkulturne og forbundet i en modstand mod kapitalismen, fungerer nu som visuel muzak til årets forbrugsfest

Rune Lykkeberg er chefredaktør. Klummen er udtryk for skribentens egen holdning

MANHATTAN BEACH

JENNIFER EGAN

"En feministisk revision af historien ... og en roman med selvfølgelig vægt og pondus, men skrevet så let og elegant, at man stryger dybt opslugt igennem."

Politiken ❤️❤️❤️❤️❤️

"Et troværdigt og dragende tidsbillede af forbuds-tidens New York ... en stor fornøjelse."

Kristeligt Dagblad ★★★★★

"Elementært spændende, halvt thriller, halvt historisk drama, og de sidste 100 sider læste jeg med hjertet oppe i halsen."

Berlingske ★★★★★

"Et utrolig præcist og elegant sprog ... en ren fornøjelse at læse."

Nordjyske ★★★★★

"Sætningerne er flydende, dialogerne troværdige – en storartet læseoplevelse."

Litteraturlinjer ★★★★★

Nationalbanken har reelt ingen sanktionsmuligheder over for finanssektoren

Alt for mange banker har på ny gjort det lettere at optage risikable lån. Derfor opfordrer Nationalbanken nu den finansielle sektor til at lette foden fra speederen. Men ud over henstillinger er Nationalbanken reelt magtesløs, konstaterer professor Jesper Rangvid. Bolden ligger hos regeringen, og erhvervsminister Brian Mikkelsen melder foreløbig hus forbi

Af Kim Bach

Det er blevet nemmere at låne penge i banken. Alt for nemt, mener Nationalbanken, der nu i usædvanlig skarpe vendinger opfordrer den finansielle sektor til at lette foden fra speederen.

De danske banker har kort fortalt fået for mange penge i kassen. Dem vil aktionærerne gerne have ud at arbejde, så indtjeningen kan blive endnu højere. Det har ifølge Finansiel Stabilitet ført til, at der bliver ydet for mange og for store lån til sårbarer virksomheder.

»Jeg er helt enig i, at det er på tide at lette foden fra speederen,« siger professor i finansiering på CBS, Jesper Rangvid, der også stod i spidsen for det udvalg, som Erhvervsministeriet nedsatte i 2013 for at undersøge, hvorfor Danmark blev ramt hårdt af finanskrisen.

Men bankerne ønsker ikke at ændre på tingenes tilstand. Det kan trygt

overlades til markedet, mener Finans Danmarks direktør Ulrik Nødgaard. Og erhvervsminister Brian Mikkelsen (K) melder foreløbig hus forbi.

Tilbage står Nationalbanken uden reelle muligheder for at sanktionere den finansielle sektor ud over henstillinger. Her har de en direkte mulighed, som de netop har taget i anvendelse, og en indirekte via det såkaldte Systemiske Risikoråd, hvor Nationalbankens chef sidder for bordenden.

Kapitalbufferen

I første omgang har Nationalbanken konstateret, at »forudsætningerne er til stede for at aktivere den kontracykliske kapitalbuffer«.

Bufferen med det mundrette navn skal kort fortalt sikre, at bankerne polstrer sig med egenkapital. Kapitalbufferen skal på den ene side lægge en dæmper på udlånslysten. Men nok endnu vigtigere skal den sikre, at bankerne også har råd til at låne penge ud på den anden side af en

krise, så økonomien hurtigere kan komme op i gear igen.

»Ideen med bufferen er, at den skal bygges op, når det går stærkt. Man kan så efter dæmpe den, når det går lidt langsommere med økonomien, så bankerne stadig har mulighed for at låne ud. Det er en rigtig god tanke. Men det kræver jo også, at man rent faktisk anvender den,« konstaterer Jesper Rangvid.

Og det er her Det Systemiske Risikoråd, hvor der også sidder repræsentanter fra de økonomiske ministerier og eksterne eksperter, kommer ind i billedet. Rådets næste møde finder sted den 18. december, hvor det også er planlagt at diskutere »buffersatsen«.

Hvis der er enighed i rådet om at aktivere bufferen, kan det imidlertid kun henstille til regeringen at lægge en dæmper på de udlånsivrige banker.

Nationalbanken ønsker ikke at lade sig interviewe om sagen. Men der er ingen tvivl om, at de er bevidste om deres begrænsede beføjelser på området.

»Nationalbanken var fortaler for, at rådet selv skulle have mulighed for at aktivere bufferen,« forklarer Rangvid.

Selv er han dog ikke fortaler for at øge Nationalbankens muligheder for at bestemme buffersatsen.

»Jeg er med på, at det kan have som konsekvens, at Danmark er længere tid om at få bufferen indfaset, og også at den kan blive indfaset på

en anden måde end Det Systemiske Risikoråd indstiller. Men jeg mener grundlæggende, at det er godt, at politikerne har ansvaret,« siger Jesper Rangvid, som samtidig pointerer, at embedsmændene i Nationalbanken ikke er ufejlbarlige.

På spørgsmålet om, hvorvidt Danmark står på kanten af en ny finansiell krise, kan professoren dog berolige.

»Risikoen er stigende. Men vi er slet ikke der, hvor vi var i 2006 og 2007. Bankernes udlån stiger ikke lige så meget som dengang, og boligmarkedet er heller ikke så ophedet. Da vi var i midt-00'erne var farten meget højere, og man kørte direkte ind i en mur,« siger Rangvid og konstaterer, at bankerne trods alt er blevet mere robuste, og at der er skærpede kapitalkrav.

»Denne gang gør vi trods alt noget.«

Jesper Rangvid mener dog, der er grund til at holde øje med et meget højt prissat aktiemarked. Han vil ikke sætte nogen tidsramme for en ny krise, men han peger på en række faktorer, der kunne føre til et nyt kollaps.

»En stigende inflation kunne få Den Europæiske Centralbank til at hæve renten for hurtigt. En kinesisk boligbølle kunne også sætte en lavine igang. Situationen i Nordkorea er også problematisk. I det hele taget er der en lang række uforudsigelige forhold, der kan udløse en krise,« mener professoren.

Det får imidlertid ikke banksektoren til at hive i bremsen.

Markedet må afgøre vilkårerne

Finans Danmarks administrerende direktør Ulrik Nødgaard kan godt genkende det billede. Nationalbanken tegner af en branche, der har lempet på kravene til at låne penge ud til særligt små og mellemstore

virksomheder som følge af en øget konkurrence om erhvervkunderne:

»Men vi er ikke nået til et punkt, hvor det er uforsvarligt. Det skal ses i lyset af, at bankerne i årene efter krisen har været meget tilbageholdende med långivning,« siger Ulrik Nødgaard.

Selv om han anderledes, at Nationalbanken holder øje med sektoren og forstår den løftede pegefingre, ser han ingen grund til at bankerne »letter foden fra speederen«.

»Det må være markedet, der afgør de vilkår, vi bevilger vores lån på,« siger Nødgaard og tilføjer:

»Naturligvis i samspil med de kreditvurderinger, der bliver foretaget.«

Påmindet Danske Banks tidligere topchef Peter Straarups advarsel om, at bankdirektørers hukommelse ikke rækker mere end syv år, holder Ulrik Nødgaard fast i, at den finansielle sektor »bestemt har taget ved lære af finanskrisen«.

Meget tyder på, at erhvervsminister Brian Mikkelsen har forståelse for bankerne synspunkter.

Ministeren vil ikke lade sig interviewe om sagen, men i et svar til DR Nyheder, skriver han:

»Regeringen er helt opmærksom på, at det går lidt hurtigere i långivningen nu, hvor det går godt i økonomien. Og det er naturligt.«

Det hedder videre, at regeringen vil veje hensynet til at indføre bufferen op mod finanssektorens vilkår.

»Hvis Det Systemisk Risikoråd beslutter at henstille til en aktivering af bufferen, vil regeringen i den forbindelse tage hensyn til, at kreditinstitutterne siden den seneste finanskrisen allerede er blevet underlagt større krav til kapitalpolstring, senest i forbindelse med afviklingsplanerne.«

Sociologen Ole Bjerg, der er en skarp kritiker af det danske penge-system, mener ikke, det nuværende system er i stand til at modvirke alvorlige finansielle kriser.

»Det sidste udspil fra Nationalbanken er blot et symptom på, at hele systemet er skruet forkert sammen. Grundlæggende er Nationalbanken ikke i stand til at føre pengepolitik, idet de har overladt pengeskabelsen til bankerne,« siger han.

»Bankerne har jo ikke noget ansvar. Så man kan ikke klandre dem for at ville tjene så mange penge som muligt. Og som systemet er nu, er vi mere eller mindre magtesløse og har overladt alt for meget til dem og politikerne. Der mangler et opsyn, der kan sige stop,« siger han.

Risikoen er stigende. Men vi er slet ikke der, hvor vi var i 2006 og 2007. Bankernes udlån stiger ikke lige så meget som dengang, og boligmarkedet er heller ikke så ophedet,« siger professor Jesper Rangvid som svar på Nationalbankens kritik af den finansielle sektor. Arkivfoto: Michael Hansen/Ritzau Foto

DF-logik: Udlændingestramninger for skattelettelser

Dansk Folkeparti har altid krævet udlændingepolitikken strammet til gengæld for at gennemføre borgerlig økonomisk politik. Men noget er alligevel anderledes denne gang

ANALYSE

Af Anton Geist

Det har ikke vakt voldsom opsigt, men det er et opsigtsvækkende krav, Dansk Folkeparti nu stiller til regeringen i forhandlingerne om skatereform og finanslov. Reelt kræver partiet, at der bliver sat en stopper for integrationen af flygtninge.

For som partiformand Kristian Thulesen Dahl forklarede i fredagens Jyllands-Posten: »For hver dag integrationen lykkes, vil muligheden for at blive i Danmark blive større og større.«

Partiet, der i hele sin levetid har advaret om, at flygtninge er for dårligt integrerede i Danmark, vil nu sætte en stopper for integrationen af flygtninge. Integration får nemlig flygtningene til at blive

i landet. Kristian Thulesen Dahl forklarer, at flygtninge hverken skal ud på arbejdsmarkedet eller lære dansk, men også efter at have fået opholdstilladelse skal bo i centre, hvor børnene kan lære deres oprindelige hjemlands sprog, og forældrene »kan få oplysninger om deres hjemland«.

De skal ikke gøres klar til at bo i Danmark. De skal gøres klar til at bo i Syrien, eller hvor de ellers måtte komme fra.

Nu har udlændingestramninger ret beset ikke meget med skatereform og finanslov at gøre. Men for Dansk Folkeparti har de. Partiet har altid brugt finanslovsforhandlingerne til at gennemføre udlændingestramninger. Pressionspolitik kunne man kalde strategien: Hvis ikke regeringen strammer udlændingepolitiken en tand mere, kan den ikke få statsbudgettet på plads.

Partiformanden lægger ikke skjul på, at der er tale om en tak-tisk manøvre. »Vi ved, at hvis vi skal have dette igennem, skal det være på et tidspunkt, hvor rege-

ringen har et stort ønske om noget andet. Derfor ser vi chancen for et gennembrud nu,« forklarer han i Jyllands-Posten.

Regeringen har selv valgt at kæde forhandlingerne om skatereformen sammen med forhandlingerne om finansloven, der nu er blevet utsat, fordi parterne ikke kan nå til enighed. I forhandlingerne står regeringen og DF nu over for hinanden med modsatte interesser. Mens regeringen vil gennemføre skattelettelser, går DF som udgangspunkt ikke ind for skattelettelser. Og mens DF vil stoppe integrationen af flygtninge, er det en mærkesag for regeringen at få flere flygtninge ud på arbejdsmarkedet. Særlig Dansk Industri, som Venstre historisk har lyttet meget til, har presset på for at få flere flygtninge i besættelse. De mange udlændinge uden for arbejdsmarkedet er en relativt stor samfundsøkonomisk byrde, og omvendt vil det kunne afhjælpe den begyndende mangel på arbejdskraft, hvis flere udlændinge kommer i job – hvilket de ifølge statistikken lige så stille begynder at gøre.

Finansminister Kristian Jensen (V) har afvist kravet fra DF, mens støttepartiet fastholder, at regeringen i så fald kan glemme sine skattelettelser.

Der er ikke noget nyt i, at DF kræver udlændingestramninger til gengæld for at gennemføre en borgerlig økonomisk politik. Det var fast rutine under Anders Fogh Rasmussens VK-regeringer. Men noget er alligevel anderledes, for den parlamentariske situation er forandret markant.

Den største forskydning i de seneste mange års danske politik er Socialdemokratiet ryk mod højre på udlændingearrådet. Ikke alene har det fået rød blok fra hinanden. Det stiller også DF i en ny situation.

Tidligere kunne DF gå med til skattelettelser og anden borgerlig økonomisk politik uden for alvor at frygte for, at Socialdemokratiet skulle vinde nogle af de stemmer tilbage, som DF havde taget fra dem. For de havde den stramme udlændingepolitik, som samme vælgere ønskede og prioriterede højt, og den havde Socialdemokratiet ikke. Men det har socialdemokraterne nu, hvor partiet rutinemæssigt bakker op om stort set alle forslag til udlændingestramninger – og samtidig fører de den omfordelings- og velfærdspolitik, som den typiske DF-vælger ønsker.

For DF kan det betyde, at de skal have mere til gengæld end tidligere for at gå med på en bor-

gerlig økonomisk politik. Indsatsten er højere, og så må gevinsten også være det – nu i form af en »fundamental ændring« af dansk udlændingepolitik, som Kristian Thulesen Dahl selv siger, når han taler om sit radikale krav om at stoppe integrationen af flygtninge. Samtidig kan DF vise, at de altså er nogle større udlændingestrammere end Socialdemokratiet ved at kræve ændringer af netop integrationsindsatsen. For mens socialdemokraterne på det nærmeste har overtaget DF's politik på asylområdet – hold asylansøgere væk i videst muligt omfang! – har partiet fastholdt, at de, der nu engang er kommet til landet, skal integreres bedst muligt og hurtigt skal i arbejde.

Ved det netop overståede kommunalvalg gik det uventet ringe for DF, mens Socialdemokratiet klarede sig overordentlig godt. Selv om man ikke uden videre kan overføre kommunalpolitiske resultater til landspolitik, må det have været en advarsel for DF om at passe godt på de mange af deres vælgere, der har socialdemokratiske tilbøjeligheder – blandt andet under de igangværende skatte- og finanslovsforhandlinger.

ange@information.dk

DIN OPLEVELSESREJSE TIL ISLAND ELLER FÆRØERNE

Island

Explorer - 7 dage på Island
Explorer Plus - 7 dage på Island

**fra 14.645,-
fra 16.490,-**

Oplev Islands storstående og alsidige natur med vandfald, geysere, varme bade, vulkaner, isbjerge og små, hyggelige landsbyer. Vælg 7, 14 eller flere dage.

Pris v/ 7 overnatninger på Island, ruteprogram, sejlads t/r i egen 2 pers. kahyt, morgenmad på hele rejsen og I tager jeres egen personbil med i højsæsonen.

Island med stop på Færøerne

7 dage på Island og 3 dage på Færøerne fra 16.960,-

Udnyt muligheden for at opleve både Island og Færøerne med f.eks. 7 ell. 14 dage på Island og 3 dage på Færøerne.

Pris ved 7 overnatninger på Island, ruteprogram, 3 overnatninger på Færøerne, sejlads t/r i egen 2 pers. kahyt, morgenmad på hele rejsen og I tager jeres egen personbil med i højsæsonen.

Færøerne

Færøerne ø hop 7 dage m. 2 stop
Færøerne ø hop 7 dage m. 3 stop

**fra 7.630,-
fra 7.430,-**

Oplev Færøerne klædt i sin grønne sommerdragt. Færøerne er uspoleret og uberørt natur og autentisk kultur.

Prisen omfatter hotelovernatninger på Færøerne, sejlads t/r i egen 2 pers. kahyt, morgenmad på hele rejsen og I tager jeres egen personbil med ombord i højsæsonen.

Prisen varierer ift dit valg af rejsetidspunkt, valg af kahytstype og antal overnatninger.
Se flere spændende rejsemuligheder på www.smyrilline.dk og bestil det store 2018 rejsekatalog

Tlf. 9655 8500
booking@smyrilline.dk
www.smyrilline.dk

Hasan har ikke sparet op til alderdommen: Håber, at børnene vil hjælpe til

Der er ikke råd til at spare op til pension for den selvstændige grønhandler Hasan Hüseyin Kocer. Han kan ligesom mange andre indvandrere se frem til en alderdom uden privat pensionsopsparring

Af Sebastian Abrahamsen

Hasan Hüseyin Kocer har drevet grønhandleren Onur Frugt på Jagtvej i København i snart 18 år. Til at begynde med var det en god forretning. I de første år havde han og hans partner råd til at have en ansat.

Indtægterne fra forretningen forsøgede både Hasan Hüseyin Kocer, hans hjemmegående hustru og deres fem børn. Men i de seneste 10-12 år er det blevet sværere at få enderne til at mødes for den 51-årige grønhandler, der i dag ejer og driver forretningen alene.

Han arbejder 12-13 timer om dagen, syv dage om ugen. Alligevel er det kun lige nok til at få tingene til at løbe rundt.

Som mange andre ikkevestlige indvandrere i Danmark har han ikke sparet op til sin alderdom, og der er ikke udsigt til, at han får råd til at lægge penge til side inden pensionsalderen. Ligesom andre mindre erhvervsdrivende er han blevet presset af de mange supermarkeder, der er skudt op.

En ny analyse fra Danmarks Statistik viser, at ikkevestlige indvandrere har markant mindre pensionsopsparger end ældre med dansk oprindelse. Dermed kan de se frem til en alderdom med en stram økonomi. Mange vil heller ikke være berettiget til fuld folkepension, fordi de ikke har boet i Danmark længe nok.

»Butikken er en slags opsparing,« fortæller Hasan Hüseyin Kocer i det lille baglokale, hvor han sætter sig for at holde varmen, når der ikke er kun-

der. »Men den mister også værdi.«

Hasan Hüseyin Kocer kom til Danmark fra Tyrkiet i 1990.

Han var 24 år og nyuddannet skolelærer. Men han nåede aldrig at bruge sin uddannelse. I stedet etablerede han sin egen blomsterbutik i Brønshøj. Han nåede også at arbejde som rengøringsassistent i et par år, inden han købte butikken på Jagtvej i 2000 sammen med en partner.

Siden 2007 har han drevet den alene. Det er hårdt.

»Hver dag tænker jeg på at stoppe. Men hvis jeg stoppede, og så ikke havde noget at lave, ville det være et kedeligt liv. Trist. Jeg vil ikke bare sidde derhjemme,« siger han.

Derfor har han tænkt sig at arbejde, så længe kroppen tillader det, og så længe forretningen kan løbe rundt. Hans hustru på 47 år har altid været hjemmegående og har ligesom ham hverken en pensionsopsparing eller anden formue, de kan leve af, når de bliver ældre.

Næsten fuld pension

Hasan Hüseyin Kocer plejede at have en lille pensionsopsparing fra sit arbejde som rengøringsassistent. Men

for nylig hævede han pengene for at bruge dem på sin søns bryllupsfest.

Danskere har en anden mentalitet end mange tyrkere, mener Hasan Hüseyin Kocer.

»Det handler meget om at spare op,« siger han.

Selv er han mest fokuseret på at leve i nuet. »Det er nu, vi lever,« siger han. »Vi gætter på, hvordan fremtiden bliver. Men vi ved det ikke.«

Han mener dog, at den yngre generation af efterkommere, inklusive hans egne børn, har en mere ’dansk’ mentalitet og tænker mere på at spare op, end han selv har gjort.

De har også i gennemsnit en højere løn, og flere af dem er i arbejde end i forældrenes generation. Dermed har de bedre forudsætning for at spare op til alderdommen.

»De kender det danske system bedre. De har en anden opdragelse,« siger Hasan Hüseyin Kocer.

Da Hasan Hüseyin Kocers forældre var i live, sendte han jævnligt penge hjem til dem. Han håber, at hans egne børn vil hjælpe ham og hans hustru, når de bliver ældre, hvis de får svært ved at klare sig.

Hans ældste son arbejder som læ-

rer på en efterskole. Den næstældste er automekaniker, hans ældste datter er studerende, og hans yngste son går i gymnasiet.

I det lille baglokale bagerst i butikken hænger der billeder af børnene og hans barnebarn. Det er her, han sidder det meste af dagen.

Han ved ikke, hvor længe han kan blive ved med at arbejde. Hvis omsætningen falder meget mere, bliver han nødt til at sælge butikken. Formentlig til nogen, der vil lave den om til en café.

»Der er ikke nogen, der vil arbejde som grønhandlere mere,« siger han med et smil.

Hvis han går på pension som 67-årig, vil han have boet i Danmark så længe, at han næsten har optjent retten til at få fuld folkepension. Andre indvandrere, der er kommet hertil senere i livet, må klare sig med mindre. En såkaldt brøkpension.

seab@information.dk

Hasan Hüseyin Kocer kom til Danmark fra Tyrkiet i 1990. Siden 2000 har han haft en grønhandel i København. Foto: Sigrid Nygaard

Ældre indvandrere kan se frem til en fattig alderdom

Den gennemsnitlige ikkevestlige indvandrerfamilie har en pensionsopsparing, der svarer til 15 procent af den, som ældre med dansk oprindelse har

Af Sebastian Abrahamsen

En stor gruppe ikkevestlige indvandrere og flygtninge går på pension i de kommende år. Og for mange af dem kommer alderdommen til at blive økonomisk trængt.

Det viser en ny rapport fra Danmarks Statistik.

Et ikkevestligt indvandrerpar har i snit sparet 430.000 kroner op til pensionen, når de er 60-64 år. En tilsvarende familie med dansk oprindelse har en privat pensionsopsparing på 2,75 millioner kroner, når de når samme alder.

Dermed har den gennemsnitlige ikkevestlige indvandrerfamilie en pensionsopsparing, der svarer til 15 procent af den, ældre med dansk oprindelse har.

Det viser rapporten ’Indvandrere i Danmark’, som Danmarks Statistik netop har udgivet i 11. udgave.

For første gang indeholder rapporten

ten et kapitel om indkomst, ulighed og formue. Kapitlet er blandt andet baseret på Danmarks Statistik's nye formuestatistik.

Statistikken tyder på, at den store gruppe af ikkevestlige indvandrere og flygtninge, der netop nu nærmer sig pensionsalderen, kommer til at have en markant lavere levestandard end ældre med dansk oprindelse.

»De kommer til at få en alderdom, der kan blive ret økonomisk svær,« siger specialkonsulent i Danmarks Statistik, Jarl Quitzau.

Mange af de ældre indvandrere kommer nemlig heller ikke til at modtage fuld folkepension, fordi de ikke har opholdt sig tilstrækkeligt længe i Danmark. I stedet kommer de til at modtage såkaldt brøkpension.

Jarl Quitzau forklarer, at gruppen af ældre, der modtager brøkpension – som regel indvandrere – er fordoblet i løbet af de seneste ti år. Og gruppen kommer til at vokse.

Regeringen og Dansk Folkeparti strammmede for nylig reglerne, så

man skal have levet ni tiendedele af sit liv mellem det 15. leveår og pensionsalderen i Danmark for at gøre sig fortjent til fuld folkepension. En indvandrer, der har boet i Danmark i 20,5 år og ønsker at gå på pension som 67-årig, vil fremover få, hvad der svarer til 44 procent af en folkepension.

Venstre-regeringen fjernede desuden i 2015 en undtagelse, som indtil da havde gjort det muligt for flygtninge at opnå fuld folkepension, selvom de ikke havde boet tilstrækkeligt længe i Danmark.

Dog findes der nogle kommunale tilskud, som kan hæve levestandarden for brøkpensionister.

Det bliver værre

Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (SFI) – i dag VIVE – udgav sidste år et notat med navnet ’Ældre indvandrere og flygtninges økonomske situation’. Her fremgår det, at ældre etniske minoriteter langt hyppigere er fattige end ældre danskere.

Det skyldes ifølge notatet især et lavt uddannelsesniveau, få år på arbejdsmarkedet, mangel på privat opsparing og en relativt kort opholdstid i Danmark. Det sidste gælder især for kvinder og bevirker, at de modtager brøkpension fremfor folkepension.

Notatet undersøgte blandt andet den aldrende gruppe af ’gæstearbejdere’ fra Tyrkiet og Pakistan og flygtninge fra Vietnam og Iran. Alt efter regnemetode lever mellem 9 og 29 procent af dem under OECD’s fattigdomsgrænse. Det samme gælder for én procent af de ældre med dansk oprindelse. En fuld folkepension hiver typisk ældre over fattigdomsgrænsen.

Gruppen af fattige ældre med anden etnisk herkomst kommer til at blive større i de kommende år. Det vurderer seniorforsker Anika Liversage fra VIVE, der har været med til at skrive notatet.

Blandt andet på grund af den daværende Venstre-regerings pensionsstramning for flygtninge.

»Fremover bliver det værre for flygtninge,« siger Anika Liversage.

»Vi kommer til at få et fattigdomsproblem.«

Det er altså både ældre flygtninge og gamle arbejdsmigranter fra ikkevestlige lande, der kan se frem til en alderdom med en relativt lav levestandard.

Men også inden for gruppen af ikkevestlige indvandrere er der stor forskel.

De laveste pensionsopsparinger finder man blandt familier fra Af-

ghanistan og Somalia, som har en gennemsnitlig pensionsformue på mindre end 125.000 kroner. Familier fra lande som Libanon, Syrien og Irak ligger også lavt.

Familier fra Indien er den gruppe af ikkevestlige indvandrere, der har den højeste pensionsopsparing med en gennemsnitlig pensionsformue på 1,2 millioner kroner.

VIVE – det tidligere SFI – har i sit notat interviewet en række ældre tyrkiske familier. Selv om de har relativt store opsparinger sammenlignet med familier fra mange andre ikkevestlige lande, giver VIVE’s notat indtryk af, at de lider afsavn i hverdagen.

Familierne beskriver, hvordan de ikke har råd til nyt tøj, medicin eller en tur til frisøren.

»[...] der er ikke meget at råbe hurra for«, som en af de ældre siger.

Stor forskel

Indvandrere, der er kommet hertil for at arbejde, har naturligt nok haft en højere indkomst end folk, der er kommet hertil som flygtninge eller familiesammenførte, og har derfor kunnet indbetale mere til en privat pensionsopsparing.

Analysen fra Danmarks Statistik viser, at indvandrere, der kommer til

Danmark for at arbejde, opnår næsten lige så høj erhvervsindkomst som folk med dansk oprindelse. De modtager også mindre i offentlig forsørgelse.

Flygtninge er omvendt den gruppe, for hvem offentlig forsørgelse udgør den største andel af deres indkomst. I 2016 havde flygtninge en gennemsnitlig indkomst før skat på 154.000 kroner, hvoraf 107.000 kom fra offentlig forsørgelse.

Indvandrere, der har opholdt sig længere i Danmark, har desuden haft længere tid til at spare op. De tre store indvandrerggrupper fra Pakistan, Tyrkiet og det daværende Jugoslavien kom til Danmark i 1960'erne og 1970'erne. Indvandrere fra de tre lande har både større pensionsopsparring og større formue end indvandrere fra flere andre lande.

Indvandrarfamilier med jugoslavisk baggrund havde i 2015 en nettoformue på 1,21 millioner kroner, mens tyrkiske indvandrere havde 0,78 millioner kroner. En gennemsnitlig familie med dansk oprindelse havde samme år en formue på tre millioner kroner.

Bedre for de unge

Mens alderdommen kan blive trang for ældre ikkevestlige indvandrere,

ser fremtiden lidt lysere ud for deres børn. Flere af dem har et arbejde, og de har en højere indkomst end deres forældre.

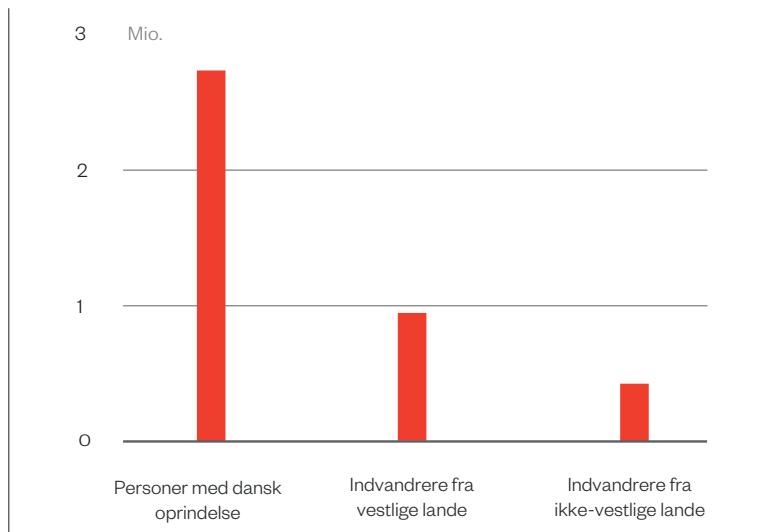
Men de er endnu ikke på niveau med folk med dansk oprindelse. Ser man på gruppen af 30-39-årige efterkommere med ikkevestlig baggrund, viser det sig, at 31 procent af mændene befinner sig i den fattigste femtedel af befolkningen, mens det samme gør sig gældende for 29 procent af kvinderne. Dermed bli-

ver deres private pensionsopsparring formentlig også mindre end den gennemsnitlige danskers. Men i modsætning til deres forældre vil mange af dem nå at optjene retten til fuld folkepension.

Danmarks Statistik er nu ved at undersøge de økonomiske vilkår for den voksende gruppe af brøkpenzionister.

seab@information.dk

GENNEMSNITLIG PENSIONSFORMUE FOR 60-64-ÅRIGE PAR

Masteruddannelse i Socialt Entreprenørskab

Forandringskraft | Social innovation | Lærende partnerskaber

MSE er en videreuddannelse på tværs af sektorer for dig, der arbejder med at skabe social forandring, og hvor civilsamfundets rolle og muligheder sættes i spil.

De fire semestertemaer i den to-årlige uddannelse er:

- socialt entreprenørskab i et samfundsmaessigt perspektiv
- organisationsudvikling, evaluering og ledelse
- aktører i det sociale entreprenørskab og partnerskaber
- innovation i socialt entreprenørskab

Ansøgningsfrist 15. december 2017
Studiestart 2. februar 2018

Læs mere på: ruc.dk/mse

Kontakt os på lh@ruc.dk eller tlf. 4674 2021

Mød os på Facebook
CENTER FOR SOCIALT ENTREPRENØRSKAB

Læger protesterede fredag over, at en yngre læge fra Svendborg Sygehus er blevet dømt for ikke at journalføre en mundtlig besked om blodsukkermåling til en patient og for ikke at følge op på, om blodsukkeret var blevet målt.

Foto: Sigrid Nygaard

'Normalt er vi sådan nogle enmandshære, der opererer for os selv'

Fredag samlede flere hundrede læger sig foran Sundhedsministeriet i protest mod en afgørelse, hvor en ung læge er blevet dømt for manglende journalføring. Det er første gang i 36 år, at lægerne demonstrerer. 'Nu er det nok,' siger en demonstrant

Af Laura Friis Wang

Der pustes hvide balloner op foran Sundhedsministeriet i Indre København. En kvinde står og roder med en megafon, som hun ikke helt har fundet ud af, hvordan fungerer, og på et tidspunkt sætter den i et tilfældigt hyl.

»Ja, jeg er altså ikke en erfaren aktivist,« siger hun undskyldende.

En lille gruppe læger er gået ind gennem ministeriets døre for at fortælle sundhedsminister Ellen Trane Nørby (V) om deres bekymringer om deres arbejdsforhold og for at præsentere løsningsforslag. I mellemtiden kommer flere til for at gibe en hvid ballon og stille sig op i den voksende mængde af demonstranter.

Det kan tælles på to fingre, hvor mange gange i nyere tid, læger er gået på gaden for at demonstrere. Første gang var i 1981. Denne fredag, 36 år senere, gør de det igen.

Baggrunden for demonstrationen er den såkaldte Svendborg-sag, som tidligere har været beskrevet her i avisens. I september blev en yngre læge fra Svendborg Sygehus dømt

efter autorisationslovens paragraf 75 for »grov eller gentagen forsømmelighed eller skødesløshed« i Østre Landsret. Hun blev dømt for ikke at journalføre en mundtlig besked om blodsukkermåling til en patient og for ikke at følge op på, om blodsukkeret var blevet målt. Patienten døde under indlæggelsen, formentlig på grund af for lavt blodsukker.

Lægeforeningen og Yngre Læger

advarede på den baggrund om, at dommen ville føre til et mere bureaucratisk sundhedssystem, fordi flere læger ville begynde at overdokumentere. De kritiserede samtidig, at der i sagen var for stort fokus på at finde en syndebuk frem for at lære af systemfejl. Lægeforeningen opfordrede den yngre læge til at anke dommen, og i denne måned blev det afgjort, at sagen er principiel nok til, at den kan føres ved Højesteret.

Sagen skal for retten den 21. marts 2018, men formand for Yngre Læger, Camilla Rathcke, mener ikke, at lægerne kan vente på den endelige afgørelse.

»Vi må agere på den virkelighed, der er nu. Der er mange læger, der giver udtryk for, at de er bekymre-

de for, om de gør det rigtige, undersøger og udreder tilstrækkeligt og følger juraen. De problemer kan vi ikke bare sidde og vente på, at Højesteret løser.«

Så nu samler lægerne sig.

Kampgejst

En kvinde med rødt hår og uldne ørebøffer har taget sit stetoskop under armen og står og holder et af flere skilte med bogstaver på. Til sammen danner skiltene hashtagget: #detkuhaværtmig, som er blevet navnet på den kampagne – eller bevægelse – som flere tusinde læger har deltager i over de seneste måneder, siden lægen blev dømt i landsretten.

Kvinden med det røde hår og ørebøfferne er vred og indigneret. Hun har ikke kun taget sit stetoskop med, men også sin kampgejst.

»

Det er sjældent, vi viser, at vi værner om hinanden og vores arbejdsmiljø

Jakob Hartvig Thomsen

Læge

»Vi står her, fordi vi ikke længere vil finde os i dårlige arbejdsforhold, og at vi ikke har bedre mulighed for at give patienterne den behandling, de fortjener,« siger hun. »Vi har ikke tid til at tjekke undersøgelser og følge op på patienterne. Det betyder, at vi selvfolgtlig laver fejl. I de 16 år, jeg har været læge, har der altid været fejl. Forskellen er, at nu bliver vi personligt retsforfulgt for det.«

Hun ønsker at være anonym, men Information er bekendt med hendes identitet. Hun er i gang med at gennemføre sin hoveduddannelse som speciallæge og er »bange for at få ødelagt karrieren«, hvis hun udtaler sig kritisk. Først når hun er overlæge, siger hun, før hun udtaler sig med navn.

Ifølge hende er lægerne efter dommen blevet mere bange for konsekvenserne af ikke at skrive alt ned i patientjournalerne.

»Vi skriver ekstra meget i journalen, selv om vi ved, at at det ikke er nødvendigt. Vi bruger ekstra meget tid på at dokumentere i stedet for at bruge tid på patienten. Jeg modtager bunker af henvisninger fra mine kolleger, som er overflødige. Fordi vi alle sammen er bange for at lave fejl.«

Ved siden af den rødhårede kvinde med ørebøffer står Julie Steen Pedersen. Hun er ph.d.-studerende på Bispebjerg Hospital. Ifølge hende har Svendborg-sagen sat gang i noget helt unikt blandt læger. For første gang oplever hun, at lægerne samler sig.

»Det har vi ellers svært ved, fordi vi flytter fra den ene afdeling til den

anden, og sjældent er det samme sted i lang tid,« siger hun.

»Der er en utrolig apati blandt læger, fordi ingen vil lytte til, hvad de faktiske forhold er i sundhedsväesnet. Efter vi i mange år har følt, at vi presses til det yderste, så står vi her, fordi nu er det nok,« siger hun.

For den unge læge Jakob Hartvig Thomsen, der er i begyndelsen af sin hoveduddannelse som hjertelæge på Bispebjerg Hospital, er det også noget ganske særligt, at han og hans kolleger er mødt op i dag.

»Det er sjældent, vi viser, at vi værner om hinanden og vores arbejdsmiljø. Normalt er vi sådan nogle enmandshære, der opererer for os selv,« siger Jakob Hartvig Thomsen, der først og fremmest er mødt op for at vise støtte til sin dømte kollega.

»Det er en lang retssag, der bliver ved med at trække ud for hende. Og de fleste af os siger, at det lige så godt kunne have været os, der stod i hendes situation. Vi har brug for et system med tillid, hvor sikker kommunikation både kan være mundtlig og skriftlig, da lægerne ofte går direkte til den næste akutte patient.«

En hvid ballon flyver ud på vejen, en lastbil dyster og lægerne hujer. Kvinden med megafonen opfordrer demonstranterne til at råbe kampagnens slagord, inden ministeren kommer ud for at tale med dem. I fælles kor lyder det:

»Det ku' ha' været mig, det ku' ha' været mig, det ku' ha' været mig.«

lafw@information.dk

2. kapitel: Spørg ikke, hvorfor vegetaren ikke spiser kød

Normerne er nedbrudt, og Emma Gads værk fra 1918 er mere relevant end længe. I Informations julekalender skriver vi 'Takt og Tone' om, så den passer til de store, nære konflikter, vi står over for i 2018. Dette er andet afsnit: 'Sådan omgås du tidens vegetarer'

Af Katrine Hornstrup Yde

»Værtinden bør aldrig med et Ord berøre Besværet, der er gaaet forud for det Selskab, der afholdes.«

Emma Gad, 1918

Man bør aldrig sætte en vegetar i forlegenhed, og man bør aldrig føle sig i forlegenhed i selskab med en vegetar.

Et stigende antal danskere fra alle samfundslag fravælger at spise kød. Hvorfor den enkelte helt eller lejlighedsvis, med total konsekvens eller mere selektivt har fravalgt at spise kød eller alle animalske produkter, er op til denne enkelte. Det er ikke hendes ansvar at forklare dig sit valg. Man skal aldrig spørge en vegetar, hvorfor hun ikke spiser kød.

Er du vært for en vegetar eller veganer, så gør dig den høflige ulejlighed at tilberede et kød løst måltid. Den tid er ovre, hvor en kogebog fra 1970'erne med brunede illustrationer af bønnemos i bagt squash er eneste opskrift på at affodre den kødfornægtende. Erstat ikke blot bøffen til dine andre gæster med en erstatningsret til vegetaren. Dette er en synligt besværet gestus. Alle vil bemærke portobellosvampen i rummet. Dit hensyn vil snarere ligne en affodring. Tilbered derimod et lækkert måltid uden kød til alle inviterede. Er den disciplin dig helt fremmed, så gør det til en kærkommen udfordring at konsultere internettet med dets millioner af overkommelige forslag, her vil du se muligheder frem for fravalg. Laver du større selskaber for mange gæster, så sørge altid for at have appetitvækende retter uden kød på bordet.

Lad aldrig dine egne valg gå ud over andre. I disse klimaforandringens krisetider og med større og effektiviserede landbrug får flere og flere kødspisere skrupler med at spise kød. De ønsker at skære ned på kødforbruget eller helt omlægge deres livsstil, men formår det ikke i praksis. Så går de til vegetaren eller veganeren på samme måde, som man engang gik til

præsten: for at søge aflad, for at forklare sig, for at få overmoralske formaninger, som de dernæst kan tage til sig eller forkaste efter forgodtbefindende.

Det er ikke vegetarens rolle at give dig syndsforslade for at elske god skinke eller for at spise en bøf i ny og næ. Det er ikke vegetarens opgave trofast at forklare, hvordan hun får umamismag ind i sine aftensmåltider eller dækket sine ernæringsbehov. Det er ikke vegetarens opgave at vedkende sig, at hun går glip af gastronomiske oplevelser på grund af sit fravalg. Det er ikke vegetarens opgave at redegøre for, om hun i livets andre henseender handler i overensstemmelse med deres bevæggrunde for ikke at spise kød. Og gør dig ikke klog på, hvilke vegetariske madvarer og erstatningsprodukter, du finder acceptable eller latterlige. Skulle vegetaren selv vælge at bringe disse emner op, spørg da kun ind, hvis du faktisk er interesseret. Hvis du føler dig klemt af en uvelkommen prædiken på området, så led samtalen over på et emne, som din gæst brænder lige så passioneret for, men hvor I enes eller finder fornøjelse i at uenes.

Er det derimod dig, der er vegetar eller veganer, så udvis samme takt, som du ønsker bliver udvist mod dig. Tal aldrig nedsættende om kød, mens andre spiser kød. Væmmes du over de andres tallerken, må du for alt i verden holde væmmelsen skjult. Forvent ikke, at dit kødspisende selskab ønsker at høre om dyrevelfærd eller CO2-udslip, når de ønsker at nyde deres måltid. Meld i god tid ud til din vært, at du ikke spiser kød. Det er langt værre at afvise din værts måltid, når hun har tilberedt det med ønske om at glæde dig. Skulle du komme for skade tilbydes kød, så tak vennlig nej og spis det af måltidet, du kan. Bring ikke en uvidende vært i forlegenhed ved at udbrede dig om dine spisepræferencer.

yde@information.dk

JULEKALENDER, 2. DECEMBER

Informations julekalender 2017: Emma Gad til vores tid

Informations Julekalender 2017 er en genfortolkning af Emma Gads 'Takt og Tone' til en ny tid. Vi vil ikke tilbage til gammels dages faste former, og vi vil ikke tilbage til ungdomsoprørets formløshed. Vi vil lave en progressiv social manual for det 21. århundrede. Dette er andet afsnit.

Schulz dementerer regeringsforhandlinger

■ Nyheden nåede at tage hele turen rundt i den tyske presse, før SPD-formand Martin Schulz dementerede den på en opsigtsvækkende pressekonference i Berlin fredag middag.

»Nej, SPD-ledelsen har ikke givet grønt lys til regeringsforhandlinger med CDU/CSU,« lød det fra en tydeligt misforøjet Schulz, der betonede, at det ikke er givet, at SPD vil indgå i en stor koalition med CDU/CSU.

»De falske meldinger ser ud til at stamme fra CDU/CSU-kredse, og jeg har netop telefoneret med Merkel og sagt, at den slags er inacceptabelt.«

SPD sidder i en strategisk klemme, idet store dele af partiet afviser den tredje store koalition på 12 år, mens der også er mange socialdemokratiske stemmer mod både nyvalg og en mindretalsregering under Merkel.

Denne splittelse blev åben-

lys, da SPD's ungdomsorganisation fredag påbegyndte en kampagne mod en ny stor koalition på sin hjemmeside. De unge socialdemokrater understreger især den manglende forskel på de politiske lejre i Tyskland, hvilket giver fløjpartier som AfD vinger. Samtidig kræver de en langt stærkere social og europæisk profil i partiet.

Sidstnævnte betonede Martin Schulz både over for Der Spiegel og sidenhen på pressekonferencen, hvor han krævede »dybtgående reformer af EU« og tysk imødekommenhed over for den franske præsident Macrons reformplaner, herunder også en fælles europæisk social- og skattpolitik.

Mandag vil SPD-ledelsen iflg. Schulz give deres anbefalinger op til næste uges parti-dage, hvor de delegerede skal tage stilling til socialdemokraternes videre færd i den tyske regeringskrise. sonne

Tilfredse kunder hos Berlinmægleren ✓

Jørn Hansen, Odense
Sælger af ferielejlighed i Neukölln

»Vi har gjort brug af Berlinmægleren to gange med særdeles stor tilfredshed. Vi har fået god og transparent vejledning og giver Berlinmægleren vores bedste anbefalinger.«

TLF. 7020 6005

BERLINMAEGLEREN.DK

Vind flotte gaver
på julemaerket.dk

Hjælp børn ud af mobning
Støt med MobilePay: 30 55 33 53

Sæt Julemærker
på dine SMS'er:
Hent JULEMÆRKET
i App Store og
Google Play

Julemærkehjemmene
Her bliver børn – børn igen

Macron varsler ny europæisk politik i Libyen

Slavebilleder af migranter i Libyen er gået verden rundt i den forløbne uge. Macrons løfter om 'konkret militær handling' signalerer en kraftig ændring af den europæiske og internationale politik i Libyen. Spørgsmålet er, om det kommer migranterne til gode

Af Tobias Havmand

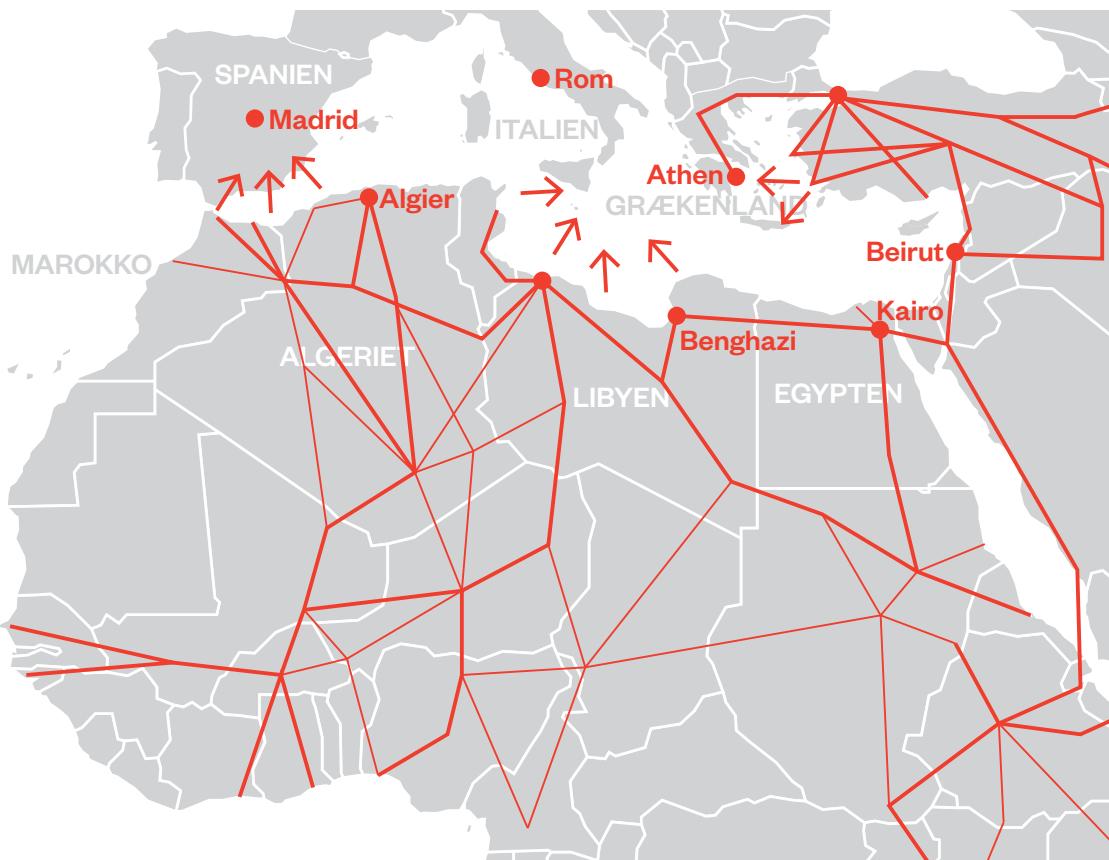
Det var ikke decideret en nyhed, da CNN tidligere denne uge kunne vise billeder af afrikanske immigranter, der blev solgt som slaver i Libyen for ned til 400 dollar. Historierne om mishandling af immigranter, inklusive mord, voldtægter og røverier – og eksempler på immigranter, der blev solgt som slaver – har længe verseret og er blevet dokumenteret af både undslupne immigranter og menneskeretsorganisationer.

FAKTA

Antal ankomne immigranter

Italien	116.632
Grækenland	26.897
Spanien	19.421
Cyprn	1.029

De vigtigste immigrationsruter mod Europa

internationalt kontrolleret flygtningelejr i Libyen og en større økonomisk udviklingsplan for de lande, migranterne kommer fra.

Italiensk indblanding

Både timingen og volumen af de humanistiske opråb får iagttagere af situationen i Libyen til at hæve øjenbrynen. EU har i de senere år hovedsageligt forsøgt at bremse strømmen af migranter hen over Middelhavet, blandt andet ved at støtte den libyske kystvagt, der har sendt migranterne til de centre, der udgør et centralelement i mishandlingen.

Strømmen af migranter faldt markant i oktober, og det skete hovedsageligt som konsekvens af en målrettet italiensk politik for at påvirke de interne libyske vilkår.

Officielt var det en støtte til kystvagten og den trængte libyske regering, der ikke kontrollerer meget andet, end deres egne kontorer og knap nok dem. Men uofficielt skulle

Italien ifølge flere medier og lokale kilder have betalt alternative myndigheder og militærer for at stoppe udskibningen af migranter.

Uanset metoderne er strømmen svundet ind, men der er også opstået voldsomme kampe i den vigtigste udskibningsby, Sabratha, med mange dræbte, og migranternes situation er blevet endnu mere prekær.

»Menneskerettigheder har ikke været en stor priorititet i den europæiske politik hidtil, og der har været mange beskyldninger mod italienerne omkring deres politik for at forværre forholdene. Man kan ikke bare sætte en prop i uden at forholde sig til årsagerne til migrationen og misbruget. Der er et vist mål af hykleri i de europæiske udmeldinger i forhold til den politik, man rent faktisk har ført,« siger Tim Eaton, der følger udviklingen i Libyen som forsker ved den britiske tænkertank Chatham House.

Han er overrasket over de nye udmeldinger fra Macron – men også lidt skeptisk:

»Der er ingen indikationer af, hvordan man vil gøre det, og de hidtidige forslag har været vildt urealistiske. Spørgsmålet er også, hvor meget man er parat til at forpligte sig i Libyen, når man kommer ud over Macrons forsøg på at positionere sig på den internationale scene.«

Militær løsning

Den FN-forhandlede libyske overgangsregerings mandat udløber officielt midt i december. Regeringen har længe tabt kontrol til lokale militærer og til Gaddafis tidligere topgeneral, Khalifa Hifter, der fra sit udgangspunkt i det østlige Libyen har sat sig på mere og mere libysk territorium.

En anden respekteret analytiker af Libyen og EU ser Macrons udmeldinger som tegn på en radikal forandring af den franske – og dermed europæiske – politik i Libyen.

»Frankrig – og med Frankrig EU-skifter sit fokus fra diplomati til sikkerhedsskabelse. De har ikke nogen tiltro til forhandlingssporet, hvor den officielle regering kun har haft magt på papiret,« forklarer Jalel Harchaoui fra Paris' 8. Universitet.

Han tolker Macrons udmeldinger som udtryk for, at Frankrig trækker sin støtte til den nuværende regering og til forhandlingssporet, og at det i højere grad handler om Europas tryghed end migranternes.

»Det er vigtigt, at han brugte udtrykket 'militære løsninger'. Det betyder, at der kommer til at ske noget, og at det nok bliver voldsomt,« siger han.

Rent praktisk ser Jalel Harchaoui det som, at Frankrig vil støtte general Hifter. Den oprørskre-ge-

ral, der boede i eksil i USA i 20 år, har ført en effektiv kampagne mod islamistiske militærer i Libyens østlige del og støttes allerede kraftigt af Egypten og De Forenede Arabiske Emirater samt af Rusland, selv om han er imod den FN-sanktionerede regering i Tripoli.

»Det handler om sikkerhed, ikke om så meget andet, og de ser Hifter som den bedst egnede til at løse problemet. Ideen er så at afholde et valg næste år, som Hifter sandsynligvis vil vinde. Og jeg har bestemt indtryk af, at EU står bag Frankrig i det her. Det kommer næppe til at komme migranterne til gode, men det bliver givetvis voldsomt,« siger han.

Falsk valg

Tim Eaton er lidt mere usikker på, hvordan man skal tolke de nye udmeldinger.

»For at være helt ærlig er jeg ret usikker på, hvordan man skal læse Macrons udmeldinger, når det kommer til konkret politik,« siger han.

Det samme gør sig gældende med forholdet mellem Frankrig og general Hifter.

»Der har været mange beskyldninger om samarbejde mellem Frankrig og Hifter. Det er veldokumenteret, at han har gode forbindelser til ministre i Macrons regering, og på mange måder opfylder han kravene til en strongman, der kan 'sætte tingene på plads'. Men for mig at se, er det også bare lidt et falsk valg,« siger han.

»Jeg er ikke sikker på, at man med ham vælger sikkerhed til. Han har sat sig på Østlibyen, men det er en væsentlig anden opgave at kontrollere Vestlibyen, hvor meget af balladen er i dag, og hvorfra migranterne sejler til Europa. De militærer, han skal sætte ud af spillet, har en lokal base og opbakning, og han kan ikke regne med, at han i vest, kan få den opbakning, han har fået fra stammer og militærer i øst. Jeg er bestemt ikke sikker på, at han kan skabe sikkerhed, selv om han er nødt til at være en del af løsningen,« siger han.

Overordnet er det langt sværere at intervenere, end man forestiller sig. Og jeg er usikker på, om Frankrig og andre vestlige nationer virkelig er parat til at sætte handling bag ordene, eller om det mest er et spil for kulisserne og en fransk offentlighed, hvor Macron ikke klarer sig så godt med de hjemlige problemer i øjeblikket.«

Bøger der gør dig klogere på verden

Spar 15%

på et udvalg af vores
bøger som abonnent på
Information

Er du ikke allerede abonnent, kan du få rabatten, hvis du skriver dig op til
en måned gratis på mit.information.dk/julerabat

Køb bøgerne på butik.information.dk

SAMFUND**FAKTA****Forbud mod politisk engagement**

- ✗ Siden kongressens vedtagelse af en ændring til skatteloven i 1954 (The Johnson Amendment) har kirker i USA hverken været forpligtet til at betale skat af deres indtægt eller grundskyld. Deres skattefri status forudsætter, at de afholder sig fra at støtte kandidater til politisk embede samt at engagere sig i partipolitiske aktiviteter.
- ✗ Forbuddet er upopulært i konservative religiøse kredse. Her hævder man, at kirker og deres menigheder berøves en ytringsfrihed, der er garanteret i forfatningen. Tilhængere af forbuddet peger på, at en ophævelse vil kunne forvandle kirker til pengerige støttekomiteer for politikere. Til forskel fra almindelige politiske støttekomiteer er bidrag til kirker nemlig fradragssberettigede.
- ✗ Et republikansk kongresmedlem og baptistpræst fra sydstaten Georgia fik lagt en ophævelse af forbuddet ind i udkastet til en skattereform, der blev vedtaget af Repræsentanternes Hus for nylig.
- ✗ Forslaget opträder ikke i senatets skettereform, men det er muligt, at det vil blive en del af den samlede pakke.

Israels skytsngle

I en megakirke i Texas inviterer præsten og hans menighed på 6.000 evangeliske kristne hvert år det lokale jødiske samfund til at komme og fejre Israel og dets ubrydelige bånd med USA. Dette efterår udartede ceremonien sig til et tv-transmitteret propagandashow rettet mod Iran og tilhængere i USA af en boykot af den jødiske stat

Af Martin Burcharth
Korrespondent, San Antonio

»Vi er vogterne, der står på grædemuren og passer på Israel. Det er os, der skal beskytte Jerusalem.«

Baptistpræsten John Hagee taler med dyb patos om det evangeliske kristne samfunds umådelige ansvar over for Israel en søndag eftermiddag i slutningen af oktober.

Hagee har inviteret medlemmer af den hebraiske menighed i millionbyen San Antonio til sin megakirke, Cornerstone Church, i et årligt ritual, der fejrer og ærer Israel.

Rabbiner Aryeh Scheinberg sidder i en stol bag præsten og lytter andægtigt.

Israel har i årtier dyrket nære forbindelser til evangeliske kristne, som er den største religiøse gruppe i USA. De anses for at være en lige så trofast forsvarer af Israel som amerikanske jøder. Talmæssigt og politisk er de endda mere indflydelsesrigt. Langt de fleste stemte på Donald Trump i 2016.

Denne søndag er megakirken næsten fuld. Omkring 5-6.000 medlem-

mer af menigheden er mødt frem. Et par hundrede jøder er blevet placeret på velpolstrede kirkebænke i deres egen sektion. På scenen er der et orkester med strygere, blæsere og to trommesæt. Længere tilbage står et kor på rad og række – ca. 35 personer.

To tv-kameraer optager showet på scenen, mens mobile tv-kameraer fokuserer på tilhørerne. Tv-seere i hele USA kan følge den direkte transmission på kabel-tv. Produktionen virker professionel helt ud til fingerspidserne. Man kan se det på storskærme opstillet på hver side af scenen.

Stemningen i megakirken er ganske uhøjtidelig. Hele seancen virker mest som en festlig begivenhed.

Den israelske konsul i sydvestlige USA, Gilad Katz, fortæller rørende anekdoter om moderne israelsk historie. Rabbiner Scheinberg fra menigheden Rodfei Shalom, en lille ældre herre med fipskæg og en sort kalot på hovedet, priser det 'fredselskende' land.

»Intet andet land i verden længes så meget efter fred som Israel,« siger han – et budskab, der modtages med yes og amen i salen.

Rabbineren opfordrer de kristne til at sige en bøn for et 'forenet Jerusalem' og for overdragelsen af Tempelbjerget til jøderne og de kristne 'efter flere århundreders besættelse af araberne'.

Rabbiner Scheinberg har kendt Hagee, siden han inviterede ham til Israel i 1981. Han priser præsten som en »en visionær skikkelse«, der skulle være blevet »hidkaldt af Gud« til at beskytte Israel mod sine mange fjender.

Nogle af disse fjender skulle ovenkøbet findes her i Texas. Det drejer sig om studerende, der har iværksat en kampagne for at overtale universiteter i Texas til at boykotte akademisk samarbejde med Israel.

En lille flok studerende har taget opstilling på gaden uden for kirken

og flager med skilte, der opfordrer til boykot af 'apartheidstaten' Israel. »Disse studerende er antisemitisk,« lyder det fordømmende fra rabbiner Scheinberg.

Politisk propaganda

Fremfor at være en økumenisk sammenkomst mellem kristne og jøder viser megakirkens fejring af Israel sig at være et politisk propagandashow rettet mod tidligere præsident Barack Obama, Iran og Nordkorea.

I sin tale raser pastor Hagee mod kræfter i indland og udland, der vil »tilintetgøre Israel og USA«. Gæstetaleren Allen West, tidligere oberstløjtnant af hæren og republikansk medlem af kongressen, tegner et næsten apokalyptisk billede af et dystopisk Amerika og Europa, som i hans øjne snart vil blive regeret af 'radikale islamiske terrorister'.

Netop begivenhedens politiske karakter betyder, at vi har fået eksklusiv adgang til megakirken i San Antonio denne søndag eftermiddag.

»Vi giver aldrig medierne tilladelse til at overvære og fotografere gudstjenester eller andre religiøse ritualer. I dag er det noget andet,« forklarer Ari Morgenstern, der er leder af kirkens public relations-kontor.

En forespørgsel om et interview med pastor Hagee bliver dog afslæet. »Han giver ikke interview til mainstreampressen,« lyder svaret.

Efter at være kommet igennem en sikkerhedskontrol, der virker strengere end i USA's lufthavne, bliver vi tildelt en såkaldt *minder* – en ung kvinde, hvis opgave er at holde øje med, at journalisten bliver sidende på den anviste kirkebænk, og fotografen ikke træder uden for en

EVENTYRLIG Jul i Samarkand

Stort udvalg af skønne Julegaveidéer

Pelshatte, uldtørklæder, uldhatte, muffedisser til håndled & ankler, pelsmuffer, pelstasker m.m.

NYHED:

Varme uldsjaler med pelsbesætning i røv, som kan bruges som hætte, hue, pelskrave eller sjal. Ideel og lun til det danske vintervejr

10-30%
på udvalgte varer

SAMARKAND
Dag Hammarskjölds Alle 32
2100 Kbh. Ø. Tlf. 35 38 14 45
www.samarkand.dk

Besøg Samarkands ny onlineshop:
onlineshop.samarkand.dk

Åbningstider:
Mandag: 13-18 - tir.-fre: 12-18
Lørdag: 12-16

Julegaveidéer og julens
åbningstider - se mere på:
www.samarkand.dk

“

Krig er en hæslig ting. Men det er ikke det værste, der kan ske i verden

Allen West
Tidligere hærofficer

I Cornerstone Church er pressen normalt ikke inviteret med ind, men den dag Information er taget til kirken i Texas, holder de stor offentlig gudstjeneste, hvor de priser Israel og landets venner – og tordner mod Nordkorea, Iran og Obama. Foto: Sigrid Nygaard

særlig zone. Det begrænsede manøverum betyder, at billede af talere, orkester og kor på scenen kun kan tages på 20 meters afstand. Og der er kun 30 sekunder til sidesat til at fotografere hver taler.

Texanske megakirker

Megakirker er et særligt amerikansk fænomen. Den største i landet, Lakewood Church, ligger i Houston og hævder at have 43.000 kirkegængere om ugen. Second Baptist er den næststørste megakirke i USA. Den ligger også i Houston og skulle have 23.000 besøgende hver uge.

Konceptet går tilbage til begyndelsen af det 20. århundrede. Det var den baptistiske prædikant J. Frank Norris, som grundlagde den første megakirke i 1912 i Fort Worth, Texas. Ifølge en bog skrevet af religionshistoriker Robert Wuthnow ved Princeton University var Norris en farverig skikkelse.

»Norris blev to gange sigtet for en alvorlig forbrydelse og begge gange frikendt,« fortæller Wuthnow.

I 1912 blev prædikanten arrestet og beskyldt for at have brændt sin kirke ned. I 1926 skal han under et skænderi have myrdet en ubevæbnet mand i sit kirkekortor. Norris blev frikendt af et nævningeting på grundlag af sit eget vidneudsagn. »Manden greb efter noget i lommen. Jeg troede, det var en pistol.«

I sine radioprogrammer tordnede prædikanten mod katolikker gennem 1920'erne og mod kommunister i 1930'erne og 1940'erne. I dag kan man opleve hans efterfølgere i Texas' megakirker transmittere deres prædikner via kabel tv ud til millioner af tilhængere.

J. Frank Norris' varige bidrag til

SERIE

USA et år efter Trumps sejr

- ✗ Hvordan oplever amerikanerne en af de mest usædvanlige præsidenter i USA's historie?
- USA-korrespondent Martin Burcharth og fotoredaktør Sigrid Nygaard har rejst gennem USA's hastigst voksende delstat, Texas, for at møde nogle af Donald Trumps kernevælgere et år efter hans valgsejr.
- ✗ Vi møder kvægfarmere, orkanofrie i Houston, en højreradikal miltisleder, arbejdsløse minearbejdere. Vi besøger en megakirke, latinoer i slumkvarterer ved grænsen, desperate immigranter i en mexicansk by og endelig de texanske nabøer til Trumps vel nok største prestigeprojekt: Muren til Mexico.
- ✗ Dette er syvende artikel i serien. De tidligere blev bragt den 8., den 11., den 17., den 24. og 25. november.

det konservative baptistiske kirkesamfund i Texas var utvivlsomt en kampagne mod udviklingslæren, som han fordømte 'den tyske rationalisme' for at udbrede. I vore dage findes der stadig byer og kommune i Texas, der modsætter sig undervisning i udviklingslære i folkeskolerne.

I 1948 opfordrede Norris præsident Harry Truman til at anerkende Israel som en selvstændig stat i Palæstina. Hans forkærlighed for Israel skal ses på baggrund af en særegen form for millenarisme dyrket i bibelbæltet (sydstaterne og Texas), som forudsætter Jesu Kristi anden genopstandelse i Israel *inden* tusindsårsrigets begyndelse.

Ifølge denne tese skulle forudsætningen for Jesu genkomst være jødernes tilbagevenden til Palæstina. Uden jødernes fysiske tilstedeværelse i det hellige land vil denne de evangeliske kristnes drøm aldrig gå i opfyldelse. Sådan tolker sekten bibels ord.

Det er endvidere forklaringen på evangeliske baptisters fjendtlige indstilling til Islam og muslimske arabere, især palæstinensere.

Den stærkt prisraeliske holdning findes blandt evangeliske kristne overalt i USA. I Texas eksisterer den imidlertid i en yderligtgående version med pastor John Hagee som dens ypperlige repræsentant.

Hagee er initiativtager til den politisk indflydelsesrige lobbygruppe Christians United For Israel, der ifølge hans udsagn har 3,8 mio. medlemmer. Hvert år arrangerer organisationen en storstilet konference i Washington, D.C., hvor kongrespolitikere, regeringsmedlemmer, prominente jødiske amerikanere og israelere deltager.

Sidste sommer holdt premierminister Benjamin Netanyahu hovedtalen. Han lagde ud med at fastslå, at USA er Israels bedste ven og Israel USA's bedste ven. Herefter tilføjede Netanyahu: »Og i USA har Israel ingen bedre venner end vores kristne tilhængere.«

Kristne og jøder skulle ifølge israelerne være forenet i kampen om at forsvere »frie samfund mod et militant Islam«.

Ekko af Netanyahu
I Cornerstone Church i San Antonio på denne søndag lyder pastor Hagee som et ekko af Netanyahu. I sin tale til menigheden angriber Hagee den internationale atomtaale med Iran og hævder, at USA's ophævelse af de økonomiske sanktioner bidrager til finansieringen af Nordkoreas atomvåbenprogram og ballistiske missiler.

Uden at fremlægge dokumentation siger han:

»Iran hjælper Nordkorea med dets atomvåbenprogram. Pengene flyder direkte fra Iran til Nordkorea. Og det er vores penge. Amerikas penge. Vi finansierer Nordkoreas atomvåben. Og det er våben, der vil blive benyttet til at begå massemord mod jøderne.«

Og så kommer dolkestødet til den tidligere præsident:

»Obama begik forræderi mod Amerika og Israel.«

Fra menigheden hører man amen og yeah. Nogle står op og klapper.

Præsten er ikke færdig. Han udtales sin støtte til præsident Trumps nylige frasigelse af atomtaalen og

stiller tilmed tre specifikke krav til indgåelsen af en ny aftale.

Iran må aldrig igen få lov til at udvikle atomenergi, forlanger Hagee på vegne af organisationens 3,8 mio. medlemmer. Desuden skal Iran forbydes at udvikle et interkontinentalt missil. Tilsidst skal FN's inspektører blive i Iran på ubestemt tid og have ubegrænset adgang til alle militære installationer.

Hagee fortæller forsamlingen, at han og andre evangeliske prædikanter mødte Trump i Det Ovale Kontor sidste sommer, hvor de uddover at diskutere Iran opfordrede ham til at opfylde et løfte fra valgkampen i 2016 om at flytte USA's ambassade fra Tel Aviv til Jerusalem.

»Det ville sende et budskab til de palæstinensiske terrorister, at Jerusalem er Israels hovedstad, og at Jerusalem tilhører det jødiske folk. Intet folk, ingen præsident har ret til at forstå det jødiske folk, hvad de skal gøre med Jerusalem. Efter min mening vil Trump flytte ambassaden. Han overholder sit løfte.«

Allen West slutter eftermiddagens fejring af Israel. Afroamerikaneren udgør en slank figur på scenen trods sine usædvanligt brede skuldre. Det er tydeligt, at han har tilbragt det meste af sit voksne liv i hæren med tjeneste i Kuwait og Irak.

I 2003 blev West af auditørkorpset sigtet for at have tævet og simuleret henrettelsen af en irakisk politibe-

tjent. Han slap med en bøde på 5.000 dollar og fik lov til at træde tilbage med en rang som oberstløjtnant.

Herefter skabte han sig en karriere som ultrakonservativ kommentator og blev i 2011 valgt til kongressen fra Florida. To år senere tabte han pladsen.

West peger på, at der ingen steder står i biblen, at palæstinensiske arabere har ret til at leve i Palæstina. Derfor kan de ikke gøre krav på ejerskab af territoriet.

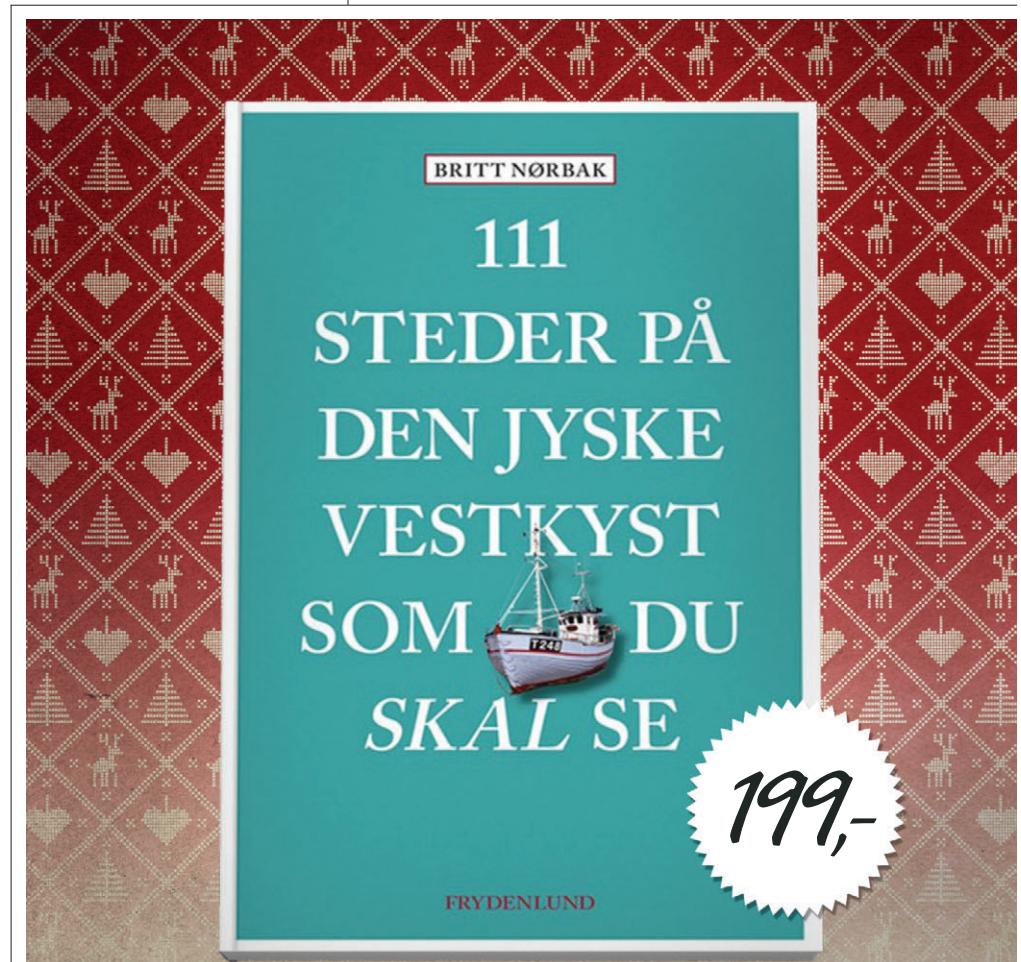
Den tidligere hærofficer er ikke skræmt af udsigten til en ny palæstinensisk intifada, hvis Israel skulle erklære Jerusalem – byen, der samler

tre verdensreligioner – for hovedstad i en jødisk stat.

»Hvis floderne fyldes med blod, når Jerusalem bliver erklæret Israels hovedstad, vil USA sende flyvevåbnet ind. Det er ikke os amerikanere, der vil tage kampen op mod palæstinenserne. De har allerede påbegyndt en krig mod os,« siger Allen West og slutter:

»Krig er en hæslig ting. Men det er ikke det værste, der kan ske i verden. Det værste, der kan ske for Amerika er, hvis vi tror, at intet er værd at gå i krig for.«

mabu@information.dk

Den jyske Vestkyst er blandt Danmarks mest unikke områder – og langt mere end åbne vidder og hvide sandstrande.

Denne bog viser dig rundt blandt kyststrækningens mange skjulte perler og unikke oplevelser og samler 111 anderledes forslag til, hvad du kan opleve langs Vesterhavet – lige fra Tønder i syd til Lønstrup i nord.

Se mere på www.scanmaps.dk - Nordisk Korthandel, Studiestræde 30 - 1455 København K - tlf: 33 38 26 38

VERDENS GANG

Kritik af paven for at undlade at nævne rohingyaer direkte

I noget der ligner en diplomatisk balancegang, undgik pave Frans under sit besøg i Myanmar og Bangladesh at tale direkte om de muslimske rohingyaer, der siden august er flygtet over grænsen til Bangladesh

ASIEN

Af Laura Dombernowsky

Da Myanmars leder, Aung San Suu Kyi, i foråret besøgte pave Frans i Vatikanet for at markere de nye diplomatiske relationer de to stater imellem, fik hun en bronzemedaljon, der viste en ørken i blomst — måske som et symbol på pavens håb om, at det ellers hovedsageligt buddhistiske land ville respektere alle individens ret til at dyrke deres religion.

Den problemstilling er i stigende grad blevet aktuel i de seneste måneder, hvor mere end en halv million civile fra den officielt statsløse muslimske befolkningsgruppe rohingyaerne er flygtet over grænsen til nabolandet Bangladesh.

Det var oplagt, at pave Frans, der tidligere har opfordret det internationale samfund til at beskytte de civile ofre for massemigration, ville bruge sit besøg i Myanmar som anledning til at være moralens vogter og få Myanmars regering til at garantere for rohingyaernes sikkerhed.

I sin prædiken på Yangons stadion talte paven både om tilgivelse og om at lægge låg på trangen til hævn, men han nævnte ikke de forbrydelser, som rohingyaerne bliver utsat for i Myanmars nordvestlige delstat Rakhine. FN har betegnet forbrydelserne som etnisk udrensning.

Fra flygtningelejre i Bangladesh beretter civile om voldelige overfald og afbrændinger af landsbyer. Diskriminationen af rohingyaerne er ifølge menneskerettighedsorganisationen Amnesty International systematisk og ligner »apartheid«. Rohingyaerne har i en årrække oplevet systematisk raceadskillelse gennem blandt andet begrænsninger af religionsfriheden, adgangen til uddannelse og sundhed samt restriktioner på den fri bevægelighed, skriver Amnesty International i en rapport fra november.

Paven, der tidligere har talt om

Vatikanet har siden forsørt

»vores rohingyabrode og -søstre«, blev efter sin prædiken og hans forudgående offentlige optræden sammen med Aung San Suu Kyi i Yangon kritiseret for ikke at nævne rohingyaerne direkte. I stedet nøjedes han med at opfordre til respekt for Myanmars religiøse grupper og etniske minoriteter i mere generelle vendinger, skriver The Guardian.

paven med henvisning til, at pave Frans ønskede »at bygge bro« med den hovedsageligt buddhistiske nation, som først etablerede diplomatiske relationer med Vatikanet i maj i år. Ifølge Vatikanets talsmand, Greg Burke, havde paven blot respekteret det råd, han havde fået fra den lokale katolske kirke i Myanmar, der havde advaret mod at nævne de officielt statsløse rohingyaer direkte, skriver

Time Magazine. Da pave Frans torsdag forlod Myanmar og rejste videre til nabolandet Bangladesh, var han anderledes direkte i sin opfordring til det internationale samfund om at løse den flygtningekrise, der udspiller sig i regionen. Men også her undlod paven at henvise direkte til rohingyaerne, skriver Time Magazine.

lado@information.dk

Trump vil sende 60.000 haitianere hjem

Efter jordskælvet i Haiti i 2010 fik 60.000 ulovligt bosiddende haitianere i USA lov til at blive. Nu siger Trump-regeringen, at deres ophold er forbi

NORDAMERIKA

Af Martin Burcharth

Under præsident Donald Trump kan immigranter ikke forvente megen barmhertighed. Lov er lov, lyder regeringens devise.

I sidste uge gav Sikkerhedsministeriet 60.000 haitianere besked på, at deres midlertidige ophold i USA vil blive endeligt afsluttet i sommeren 2019. Halvdelen har boet og arbejdet i otte år eller længere i Florida; resten i Boston og New York.

Det drejer sig om haitianere, der kom til USA og blev ulovligt i landet inden det ødelæggende jordskælv i deres hjemland i 2010, som krævede mellem 200.000 og 300.000 liv og gjorde 1,5 mio. hjemløse. Kort efter naturkatastrofen modtog de 60.000 haitianere midlertidig beskyttelse mod tvangssudsendelse, som Obama-regeringen forlængede flere gange.

Nu har præsident Trumps fungerende sikkerhedsminister, Elaine Duke, besluttet, at genopbygningen er kommet så langt, at Haiti – det fattigste land på den vestlige halvkugle – er rede til at tage imod de 60.000

mennesker ledsaget af 30.000 børn, der er født i USA.

Under et møde i Miami med daværende sikkerhedsminister John Kelly (i dag Trumps stabsschef) og vicepræsident Mike Pence i sommers sagde præsident Jovenel Moïse, at Haiti ikke er rede til at modtage så mange mennesker.

Floridas delegation af demokratiske og republikanske kongrespolitikere har søgt at overtale Trump-regeringen til at undgå at overbevirde Haiti med de 60.000 tilbagevendende borgere, og de 30.000 børn, der skal indslusnes i skolesystemet. Overførslen vil ydermere medføre et tab af indtægter fra haitianske immigranteres jævnlige pengeoverføringer til slægtninge i Haiti.

De berørte haitianske immigranter fik allerede sidste sommer en stærk fornemmelse af, at Trump-regeringen næppe ville følge Obamas humanitære linje og lade dem blive. Dette efterår har flere tusinde derfor rejst i busser og taxae til USA's nordøstlige grænse for at søge asyl i den franskalandende canadiske provins Quebec. Rapporter har beskrevet familier med børn vandre over græn-

sen i mørke. Efter Sikkerhedsministeriets ordre forventes strømmen af haitianske flygtninge til Canada at vokse.

El Salvador og Honduras

Haiti er den næststørste befolkningssgruppe i USA, der har nydt en særlig beskyttelsesstatus. Efter en ødelæggende tropisk orkan i 1998 blev 2.500 nicaraguanere og 58.000 honduranere givet beskyttelse mod deportation. Nicaraguanerne har fået ordre til at forlade USA inden februar 2019.

Situationen i Honduras vurderes endnu ikke at være moden til at modtage honduranerne; af hvilke mange har voksne børn. Sikkerhedsministeriet vil først tage stilling til det næste forår.

Salvadoranere er den største gruppe med 200.000 mennesker. De fik lov til at blive i USA efter et jordskælv i 2001, der kostede 500 mennesker livet og ødelagde flere hundrede tusinde boliger. De vil i denne måned få at vide, om de skal tilbage til El Salvador efter 17 års ophold eller længere i USA.

mabu@information.dk

Markant fald i EU-migration efter Brexit

Flere EU-borgere udvander fra Storbritannien, og færre end i tidligere år kommer til, viser nye tal fra Storbritanniens nationale statistikkontor

EUROPA

Tjetjeniens Kadyrov vil træde tilbage

Præsidenten Ramzan Kadyrov meddelte mandag, at han er parat til at gå af. Nogle kæder det sammen med det forestående valg i Rusland, andre mener, der er tale om et magtspil med Kreml

EUROPA

Af Merle Baeré

Lederen af den russiske republik Tjetjenien i det nordlige Kaukasus, Ramzan Kadyrov, sagde i mandags, at han var parat til at træde tilbage.

»På et tidspunkt var folk som jeg nødvendige for at kæmpe og skabe ro og orden,« sagde han til den russiske tv-kanal Rossiya 1. »Nu har vi ro,« tilføjede den 41-årige præsident og sagde, at det var op til Kreml at finde hans efterfølger.

Dmitrij Peskov, talsperson for Kreml, meddelte dog ifølge The Moscow Times dagen efter, at Kadyrov

fortsætter på sin post, »som landets præsident har bedt ham om.«

I 2007 indsatte Ruslands præsident, Vladimir Putin, Kadyrov som leder i Tjetjenien. En post, han var blevet udset til allerede i 2004, da hans far og tidligere leder af republikken blev myrdet, men som han på daværende tidspunkt ikke var gammel nok til officielt at overtage. Sidste år fik han fornyet sit mandat, da han ved et valg fik 98 procent af stemmerne, og han kan dermed fortsætte på posten et par år endnu.

Kadyrov er en ekstremt kontroversiel figur, da hans opgave med at holde ro og orden i Tjetjenien har haft en høj og blodig pris. Flere menneskerettighedsorganisationer har gentagne gange anklaget Kadyrov og hans styrke for at stå bag tortur, henrettelser, bortføringer og kollektiv afstraffelse af stemkritikeres familier. Kadyrov har imidlertid afvist alle anklager.

Under den første Tjetjenienkrig, som varede fra 1994 til 1996, kæmpede Kadyrov på rebellernes side, men da russiske styrke igen gik ind i Tjetjenien i 1999 sluttede han sig til Moskvas styrke. Han er siden blevet betragtet som Putins vellykkede manøvre med at 'tjetjenificere' krigen, så tjetjenere gjorde det beskidte arbejde med at bekæmpe oprørere i stedet for den russiske hær.

Kadyrov har flere gange udtrykt sin fulde støtte til Putin.

Udmeldingen om at træde tilbage bliver da også kædet sammen med det forestående valg i Rusland, som skal løbe af stablen i marts 2018. Putin har endnu ikke officielt meldt sit kandidatur, men det forventes at ske inden længe.

Ifølge en række analytikere, som har udtalt sig til The Guardian, kan Putins alliance med mænd som Kadyrov blive udnyttet og brugt mod ham i valgkampen. Derfor kan det virke som en måde at forhindre en

potentiel kritik på, hvis Kadyrov går af nu.

Tvivl om udmelding

Der hersker dog også tvivl om, hvorvidt Kadyrov overhovedet har tænkt sig at gå af. Det er nemlig ikke første gang, han kommer med sådanne udmeldinger.

I februar 2016 erklærede han i et kort tv-interview, at hans tid var forbi. Det skete på årsdagen for mordet på Boris Nemtsov, oppositionsleder og åbenmundet kritiker af Putin, som fem tjetjenere er blevet arrestet og dømt for. Flere har påpeget, at mindst to af dem var tæt på Kadyrov. Mordet var ifølge nogle iagttagere udtryk for en åben magtkamp mellem Kadyrov på den ene side og sikkerhedstjenesten FSB på den anden. I interviewet med Rossiya 1 i den forgangne uge meddelte den tjetjenske leder, at de fem tjetjenere var uskyldige.

Sidste år blev der spekuleret i, om Putin havde mistet tålmodigheden med den brutale tjetjenske leder, og mange kædede hans udmelding om at træde tilbage sammen med mordet på Nemtsov. Men der kom ingen handling fra Kreml, som pegede i retning af, at man ønskede at gøre Kadyrovs udsagn til virkelighed. Kort tid efter mordet fik han da også tildelt en medalje for »effektivt arbejde« af Putin.

Andre pegede på, at Kadyrov have en interesse i at forlænge sin embedsperiode eller i at få Moskva til at blive ved med at poste penge i genopbygningen af Tjetjenien. Den sidste del af spekulationerne er der også sparket gang i denne omgang. Ifølge The Moscow Times og Radio Free Europe skal mandagens interview ses som led i et magtspil med Kreml, hvor Kadyrov ønsker flere privilegier, offentlig opbakning og ekstra økonomiske midler.

meba@information.dk

Først i år har Myanmar og Vatikanet etableret diplomatiske forbindelser. Og diplomatisk var pave Frans under sit besøg i Myanmar, hvor han undlod at nævne rohingyaerne direkte. Her hyldes han på vej til lufthavnen. Foto: Ritzau Foto

Af Mette Rodgers

Storbritannien har oplevet et markant fald i nettomigrationen – altså forskellen på antallet af mennesker, der kommer til landet, og antallet, der udvandrer inden for et år – viser nye tal fra landets Office for National Statistics (ONS).

Ifølge de første data for et fuldt år efter Brexit-afstemningen i juni 2016 er nettomigrationen faldet med 106.000 – fra 336.000 til 230.000 – sammenlignet med året før. EU-borgere udgør to tredjedele af de 106.000.

Der kommer stadigvæk flere EU-migranter til landet, end der udvandrer, men antallet af EU-borgere, der kommer, er faldet med 19 procent i det seneste år fra 284.000 til 230.000. Samtidig er antallet af EU-borgere, der forlader Storbritannien, vokset med 29 procent til 123.000 – det største antal siden recessionen i landet efter finanskrisen i 2008.

Det store fald de seneste 12 måneder efter Brexit-afstemningen – det største, siden ONS begyndte at opgøre nettomigrationen – har ført

til spekulation om, hvorvidt dette er begyndelsen på en større 'Brexodus'.

Nicola White, leder af ONS' migrationsstatistik, siger ifølge flere britiske medier, at antallet af EU-borgere, der kommer til landet »for at finde arbejde«, er faldet markant – med 43 procent – mens antallet af EU-borgere, der havde et jobtilbud, inden de kom, er forblevet stabilt.

»Disse ændringer tyder på, at Brexit sandsynligvis er en faktor i folks beslutning om at flytte til eller fra Storbritannien,« siger White.

Tegn på usikkerhed

Professor Jonathan Portes fra King's College i London mener, at faldet afspejler, at Storbritannien er blevet et »mindre attraktivt sted for europæiske migranter«.

»Det er, dels fordi vores økonomi er bremset væsentlig op, og at punktet er faldet – primært som følge af Brexit,« siger han til Bloomberg med henvisning til, at det ikke længere er så lukrativt at arbejde i UK og sende penge tilbage til familien i hjemlandet.

Tallene viser netop, at det særligt er borgere fra Polen, Ungarn og Tjek-

kiet, der rejser hjem og ankommer i mindre antal.

»Hvad end man mener om indvirkningen af immigration, så kan det ikke være en god nyhed, at Storbri-

tannien er et mindre attraktivt sted at bo og arbejde, og at vi som resultat vil blive fattigere,« tilføjer han.

Lord Green of Deddington, formand for Migration Watch UK, hilser ikke desto mindre reduktionen velkommen; »særligt for EU-borgere, som ikke har et job i forvejen«.

»Det viser, hvad vi kan opnå, når Storbritannien igen får fuld kontrol over migrationen,« siger han til BBC.

At Brexit også har skabt usikkerhed blandt EU-borgere, der allerede bor i Storbritannien, afspejles i antallet af ansøgninger om permanent ophold og statsborgerskab inden for det seneste år.

Ifølge tal frigivet af Indenrigsministeriet torsdag har 168.198 EU-borgere fået tildelt permanent opholds-tilladelse i de seneste 12 måneder – fire gange så mange som året før – mens 32.856 har søgt om britisk statsborgerskab, hvilket er en fordobling sammenlignet med det foregående år. Antallet af studerende, der kom til Storbritannien for at læse, faldt med 23.000 til 141.000, skriver The Guardian.

Disse ændringer tyder på, at Brexit sandsynligvis er en faktor i folks beslutning om at flytte til eller fra Storbritannien

Nicola White
Office for National Statistics

mrod@information.dk

HVAD MED KLIMAET? UGE 48

Mere sol og vind til Indien, måske mere kul i Australien og mere klimaskeptis i Trumps lejr

Penge til grønnere Indien

Det indiske finansieringsselskab Power Finance Corporation har udstedt for 400 millioner dollar 'grønne obligationer' på børsen i London for at give en kapitalindsprøjtning til Indiens ambitiøse planer for grøn omstilling af energisystemet.

»De tilvejebragte midler vil fremme projekter med vedvarende energi i hele landet for at kunne sikre regeringens mål om installation af 175 gigawatt vedvarende energikapacitet i 2022,« siger Rajeev Sharma, formand for finansieringsselskabet, til Climate Change News.

Kulmineprojekt ved at falde

Den indiske milliardær Gautam Adani, chef for Adani Group, har længe været klar til at realisere et meget stort nyt kulmineprojekt i delstaten Queensland, Carmichael Mine, som skulle leve kul til Indien. Men nu ser det ud til, at det stærkt kontroversielle mineprojekt er stødt uhjælpeligt på grund med det australske Labours klare valgsæjr ved delstatsvalget i denne uge. I valgkampen lovede partiets premierminister, Annastacia Palaszczuk, at blokere for lån til den jernbane, der skulle forbinde kulmine med udkibningshavn, og med udsigten til, at Labour fortsætter, ryger formentlig det finansielle grundlag.

10 kulminer på vej

I den australske delstat New South Wales kan ti kulminer være på vej til etablering eller udvidelse. Det oplyser ngo'en Lock the Gate, der har gransket mineselskaberne planer. Hvis projekterne realiseres, vil de producere mere kul end Adani-gruppens måske kuldsejlede megamine i Queensland. CO2-udledningen fra de producerede kul anslås til 181 mio. ton, mere end tre gange Danmarks samlede udledninger.

»New South Wales står over for et valg inden for de næste 12 måneder: Skal vi ofre vores værdifulde landbrugsjorde for flere kulminer,« siger Georgina Woods fra Lock the Gate til Sydney Morning Herald.

Endnu en klimaskeptiker til Trumps hold

Det amerikanske Senats miljøudvalg har godkendt den af Donald Trump indstillede kandidat til posten som leder af USA's Miljøkvalitetsråd. Det er den stærkt klimaskeptiske Kathleen Hartnett White, tilknyttet den konservative tanketank Texas Public Policy Foundation, der er støttet af den fossile industri.

jsn

’Jeg syntes, det ville være federe at være pro-heks’

I Joachim Triers nye film, ’Thelma’, leger han med horrorgenrens konventioner i en frigørelsесfortælling om en ung, kristen kvinde, som forelsker sig i en anden kvinde. Information har talt med den norske instruktør, der i filmen også forsøger at vende den norske familieidyl på hovedet

Af Christian Monggaard

The Milk of Satan. Det var Joachim Triers første titel til den film, der nu er endt med at hedde *Thelma* og er en visuelt spændstig og uudgrundelig fortælling om en ung, kristent opdraget kvinde, Thelma (Eili Harboe), hendes paranormale evner og forelskelse i den jævnaldrende Anja (Kaya Wilkins). Den norske filminstruktør havde lige lavet sin første engelsksprogede film, *Louder than Bombs*, og ligesom sin faste med-

manuskriptforfatter, Eskil Vogt, var Trier lidt træt af at lave intense, stemningsladede dramaer uden egentlig handling eller dramaturgisk drivkraft. De ville begge gerne prøve noget nyt og spændende, og det måtte gerne være en gyserfilm.

Så Trier fandt for sjov på titlen *The Milk of Satan*, og de to begyndte at se en masse *trashede* gyserfilm fra 1970'erne og en masse *giallo* – en slags italiensk afart af *film noir* – i et forsøg på at frigøre sig fra forventningen om god smag og kvalitetsfilm. Og alligevel endte han og Vogt med at lave en film, der nok rummer

gyserelementer, men følelsesmæssigt, psykologisk og visuelt er i tråd med parrets første tre film, *Reprise*, *Oslo, 31. august* og altså *Louder than Bombs*.

»Vi gik i gang med *Thelma*, og vi fik lavet en karakterfortælling om frigørelse og eksistentielle kvaler og tilblivelse – emner, som vi hele tiden behandler. Vi formår ikke helt at slippe af med os selv,« siger 43-årige Trier med et smil, da vi sidder på et kontor i midten af København.

»Det blev heller ikke den genreundersøgelse, vi havde regnet med. Vi kan ikke lade være med at tage det alvorligt. Sådan har det altid været. Vi begynder ironisk. *Reprise* begyndte som et venstre håndsprojekt i stedet for en engelsksproget thriller, vi troede, vi først skulle lave. Og så kom der en masse spontane ideer, og vi har efterhånden lært, at vi skal blive der, hvor energien er, lade den styre, fordi det i forvejen er så svært at lave en film.«

Men selv om *Thelma* på mange

måder altså er et af den slags eksistentielle dramaer, som Joachim Trier og Eskil Vogt har lavet før, er der også meget i filmen, som er nyt.

»Det er næsten en inverteret version af *Reprise*, fordi vi følger en pige, der kommer fra landet og ind til byen,« siger Trier.

»Hun er ikke en del af det der hippe drengemiljø. Vi har oven i købet en scene, hvor der sidder en selvcentreret og smart knægt, som hun laver sjov med. Det kunne næsten være en figur fra *Reprise*. Jeg besluttede mig næsten principielt for at dække en anden del af Norge, og det er landet, skoven, isen, vandet og Oslo øst med betonbrutalistiske, J.G. Ballard-agtige ejendomme og universitetet med sin 1970'er-klodse arkitektur, der er lidt horroragtig, synes jeg.«

Det er også første gang, at Trier laver en film med en kvindelig hovedperson, og det er der blevet gjort en del ud af i den norske presse. Det skal man dog ikke lægge så meget i, siger instruktøren selv.

»Denne figur dukkede op, og hun var en kvinde. Thelma er en figur, Eskil og jeg kan identificere os med, ligesom i de tidligere film. Jeg tror ikke altid, at det mest definerende ved mennesket er køn. Det kan være det, men det behøver ikke være det. Thelma forstår jeg. Jeg kunne bruge Thelma til at udtrykke mig igennem, selv om hun var en ung kvinde. Sådan er det at fortælle historier. Man lægger altid noget af sig selv ind i personerne. Det er også en observation og et firium at få lov til at arbejde med personer, som ikke helt er én selv. Det er en god, kreativ proces. Man skal ikke undervurdere fantasien, når man arbejder kreativt.«

En moderne horrorfilm

Thelma kan få ting til at ske ved viljens kraft, og spørgsmålet er, om hun er rørt af Gud eller besat af Djævelen, om hun er en mutant og superhelt, eller om det hele blot er indbildning – en art psykose eller vrangforestilling. Man kan tolke *Thelma* på mange

Den norske filminstruktør Joachim Trier og hans faste medmanuskriptforfatter Eskil Vogt ville oprindeligt lave en genreundersøgende horrorfilm, men endte med 'Thelma' med en film, der ligesom deres tidligere, kredser om eksistentielle dramaer.
Foto: Sigrid Nygaard

måder, og det passer Joachim Trier glimrende.

»Jeg har læst i amerikanske medier, at der er nogen, som omtaler den som X-Men møder Bergman,« siger han med et grin. Jeg indskyster, at den også kan beskrives som en blanding af Stephen Kings overnaturlige highschool-gyser, *Carrie*, og tyske Hans-Christian Schmids eksorcismedrama, *Requiem*.

»Det er interessant, ja.«

Han tygger lidt på det.

»Vi ville gerne lave en frigørelseshistorie om en ung kvinde, som er lidt mere moderne end en del andre horrorfilm, der handler om en kvinde med kraft, som skal dø og straffes. Jeg syntes, at det ville være federe at være pro-heks, et *shout out* til dem, der føler sig som *freaks*, og at de ikke passer ind. Det er igen et tema, vi har behandlet før. Jeg synes, at *Thelma* har noget til fælles med *Oslo, 31. august*, fordi den handler om en person, der ikke ved, hvordan hun skal finde et sted at være med sig selv og sine følelser, og ikke ved, hvor hendes plads er.«

Og gysergenren er god til at behandle den slags eksistentiel tvivl,

der manifesterer sig voldsomt rent fysisk.

»Ja, det er frigørende,« siger Trier. »Den giver tilgang til andre visioner, andre visuelle gestaltninger og situationer. Vi kan eksponere publikum for noget helt andet, som er mere mareridtsagtigt, en anden type drømmelogik. For en freudianer handler det om forhandlingen mellem vores begær og vores følelser og de ydre rammer, som vi skal prøve at leve med. Det er et af de store menneskelige temaer, som bevæger sig lige ind i erotik og død og en fundamental identitetskonstituerende tematik, som trodsler alder og køn. Jeg håber, at den her film på én måde er en *coming of age*-historie om en ung kvinde, men også en menneskelig fortælling om det at prøve at håndtere sine følelser i forhold til verden.«

Sund krop i frisk natur

Thelma begynder med en lille prolog fra pigens barndom, hvor hun om vinteren er på jagt sammen med sin farude i den majestætske, snedækkede natur. Det er smukt og rørende, og så vender Joachim Trier det hele på hovedet og hiver tæppet væk under publikum. Det morer ham at gøre den slags.

»Jeg er filmnørd, og jeg elsker David Lynch og måden, han har taget amerikanske tryghedstroper, det hjemlige, og fremmedgjort dem for os. Han har ødelagt dem for os. Vi kan ikke se en *diner*, uden at der er noget *creepy* over det. Eller et hvidt stakit omkring en grøn græsplæne. *Thelma* handler også om det ambivalente forhold, vi har til naturen. Det norske idylliske landskab, hvor man om søndagen tager på tur i den sneklædte skov med sine forældre. Alt det inverterer vi og gør pverst. Det er også naturen inde i os selv. Den virkelige horror i filmen handler jo om familien. Familien og kroppen, som er de to store norske naturtroper. Den sunde krop i den friske natur.«

Han bliver helt begejstret.

»Det kan jeg sige i Danmark. Den danske sandhed om den norske natur. Man skal behandle sin egen natur og finde det *unheimliche*, som Freud taler om. Barnets drøm om, at moren tager en maske af, og bagved er der et monster. Den der grundlæggende forvridning af det trygge til det utrygge, fordi det bliver fremmed. Det er essensen af horrorfilmen og mareridtet.«

cmc@information.dk

'Thelma' havde premiere i torsdags. Læs anmeldelse på information.dk

”

Jeg besluttede mig næsten principielt for at dække en anden del af Norge, og det er landet, skoven, isen, vandet og Oslo øst med betonbrutalistiske, J.G. Ballard-agtige ejendomme og universitetet med sin 1970'er-klodse arkitektur, der er lidt horroragtig, synes jeg

Joachim Trier
Filminstruktør

’Tulles smil var glat som stribet flæk’

Vælgerlussinger, klap i måsen og blottede kønsdele var blandt de bramfri emner, der fandt vej til første runde af Informations julesangskonkurrence

Af Rasmus Bo Sørensen

I gen i år digtes der, så gnisterne springer ude i de små rimsmedjer. Fra Snekkerten hamrer Søren Nissedal løs på den tiltagende politiske korrekthed, som han mener præger »vores naboland«, hvor Gud ikke mere må »være mand«, men altså skal være »kønsneutral«, hvilket selvfølgelig er »helt, helt gal«.

Per Thunedborg fra Vanløse langer i sit vers ud efter regerings klimapolitik, som humper afsted med håndbremsen trukket – i hvert fald når det kommer til elbilsmarkedet: »Her i Danmark er det ej god stil/ hvis man ønsker sig en fin el-bil./ Vi skal bruge op benzinen først,/ tækkes autobranchens pengetørst,« som han sarkastisk formulerer det.

Og endelig har Lone Hylander fra Holsted skrevet et vers om #MeToo-kampagnen, som hun støtter, men omvendt ikke ønsker skal blive hysterisk: »Sexchikane det må høre op,/ vi vil værre om vor egen krop./ Men at 'Ålen' utsat er for hetz,/ det er ej i orden – temmelig træls,« skriver hun i et rim, der – må vi nok inddrømme – tester rimordbogen til det yderste.

Vindervers

Rundens to vindervers skal da også findes andetsteds: Jens Raahauge fra Amager har skrevet et vers om den nylige vælgerlussing til Dansk Folkeparti, som blandt andet udmærker sig ved opfindelsen af en helt ny gangart: 'tilbageskridtet'. Mens Ebbe Schiøler fra Roskilde genkalder sig Alternativets afklædte kommunikationsstrategi, der skulle have involveret nøgenbilleder af mandlige partimedlemmers kønsdele – indtil den skinbarlige sandhed kom for en dag, og ideen blev droppet.

Tulles smil var glat som stribet flæk,
da han forudså de andres tæsk
med en vælgerlussing, så det sang;
ak og ve, det blev en boomerang.
Flere meter god borgmesterstang
blev forvandlet til en tabersang:
Er vi gennemskuet? Mareridt:
vores gangart er tilbageskridt.
Skridt, skridt, skridt, skridt, skridt, skridt
Vores gangart er tilbageskridt
Skridt, skridt, skridt, skridt, skridt
Vores gangart er tilbageskridt
– Jens Raahauge, København S

Politik i Danmark fik nyt liv,
da der pluds'lig kom Alternativ,
et program for kreativitet,
som man sjældent før har hørt og set.
Billeder af damer uden tøj
er så gammeldags og højrefløj,
så Alternativets vise mænd
vil posere slappe tissemænd.
Mænd! Mænd! Mænd! Mænd! Mænd!
Vil posere slappe tissemænd.
Mænd! Mænd! Mænd! Mænd! Mænd!
Men vi slap dog for de tissemænd!
– Ebbe Schiøler, Roskilde

Tillykke til ugens to vindere! Og til alle jer andre: Der er stadig tre runder at gøre sig bemærket i, så fortsæt endelig med at sende nye vers ind til redaktionen på julesang@information.dk

rbs@information.dk

Skolen plager forældrene med en strøm af krav

Som lærer bombarderer jeg hver dag forældrene med foramaninger og krav. Alle mine beskeder på skoleintra indledes med: 'Husk ...'. Opfylder forældrene ikke kravene, skruer skolen bissen på. Vi har ikke tid til empati og forståelse, for vi har travlt med at fylde nye data ind i systemet

KRONIK

Af Ida Scheibye-Alsing

Curlingforældre er en evig joke blandt lærere. Vi griner af og til af deres lange intra-beskeder om banaliteter.

Men reeltyder den slags beskeder ikke meget i den samlede kommunikation mellem skole og hjem. Jeg ser langt oftere, at for-

ældrene kæmper med den kommunikation, der går den anden vej – fra skolen til dem. De knokler for at leve op til alle de krav, vi lærere sprojeter ud via skoleintra i en uendelig strøm af ugeplaner og opslagstavlebeskeder med det evigt foramanende 'husk' foran. Måske er det på tide, at vi lære re vender blikket mod os selv og spørger, om vi er gået for vidt.

Vi bryder os meget lidt om, når forældrene kræver noget den anden vej. Når de vil have, at vi skal hjælpe deres børn med at huske madpakken og jakken, eller at vi skal løse en konflikt mellem børnene, som de havde dagen forin-

den på SFO'en. Så sukker vi dybt inde på kontoret i vores sparsomme forberedelsestid og spørger hinanden: Hvordan skal vi nå alle de opgaver? Tænker forældrene aldrig over, hvor lidt tid vi egentlig har?

Og nej, forældrene ved sikkert ikke, hvor tidspressede vi ofte er, men hvis vi gerne vil have forståelse for vores arbejdssituasjon, nytter det ikke noget, at vi er blinde for, hvor meget vi kræver af forældrene, og hvilke muligheder de faktisk har for at leve op til vores krav.

Hvorfor er din iPad flad?

Forældre til indskolingsbørn forventes at følge med på intra mindst en gang om ugen. De forventes at udstyre deres børn med tøj, der til enhver tid passer til vejret; penalhuse fulde af spidse-de blyanter og farveblyanter (og husk: ingen tusser!) og sund mad i madpakken. Barnet skal også møde frisk og klar i skole efter en

god nats søvn, og konflikter ved morgenbordet er bandlyst. Barnet skal møde til tiden og lægge sine ting de rigtige steder og i det hele taget være selvhjulpen. Når forældrene inviteres til at være meget deltagende og involverede helt ned i de mindste detaljer, bliver det meget synligt i klasseværelset, hvem der ikke kan være med på alle kravene.

Som lærer falder man let i den fælde, at man kommer til at forvente, at alle læser ugeplanen og selvfolgtlig gør, hvad man beder dem om. Jeg har jo brugt lang tid på at lave den ugeplan, så det mangler da bare.

Pludselig kan jeg stå i klassen og høre mig selv sige til et svært barn: »Jeg forstår ikke, at dine forældre ikke har opladt din iPad. Det står jo på ugeplanen.«

Først bagefter tænker jeg over, om det egentlig var rimeligt over for et barn, som, jeg ved, har udfordringer i hjemmet. Udfordringer, som vel at mærke kan have

mange forskellige årsager. Man behøver ikke være socialt utsat for at glemme gymnastiktojet. Jeg kan skrive en alenlang liste over helt rimelige grunde til, at familiier ikke kan leve op til skolens mange krav: sygdom eller død i fa-

Skolen er blevet et sted, hvor vi drukner i skriftlighed

Det nytter ikke noget, at vi lærere er blinde for, hvor meget vi kræver af forældrene, skriver kronikøren.
Foto: Joachim Adrian/Ritzau Foto

milien, skilsisse, børn med særlige behov, for meget arbejde, for lidt arbejde og så videre. Det kalderes livet.

Skolen lytter ikke

Når nogen ikke kan leve op til krvene, skruer skolen ofte bissen på. For eksempel ved at indkalde en socialt utsat familie til et møde på skolen med socialrådgiveren, fordi deres barn har over 30 procents fravær. En familie, som kæmper med fattigdom, fedme og mobning.

Det er forkert at indkalde den til møde med socialrådgiveren, fordi det skræmmer familien og gør den utryg. Faren i den pågældende familie turde ikke tale i telefon med mig længere, efter jeg havde sagt, at han skulle komme til sådan et møde. Det var jeg ked af at være skyld i. Og jeg blev vred på mig selv over, at jeg blindt havde gjort det, som min ledelse ønskede og kaldte »procedure«.

Familien skulle i stedet mødes nænsomt og måske med et hjemmesøg. Helst fra mig: læreren, som kender deres barn. Men det kræver, at man fra ledelsens og politikernes side vil give mig tid og mulighed for at løse opgaven rigtigt.

Tiden og evnen til at lytte er ofte det, der virkelig mangler i mit arbejde. Jeg har engang formået at afvise en oprettet mor i døren til klassen om morgenens, selv om hun meget gerne ville tale med mig. Det mente jeg i min fortravlede tilstand ikke, at jeg havde tid til lige inden undervisningsstart, og jeg sagde det nok på en skrap måde. Det viste sig senere, at hun ville fortælle mig, at hun havde aborteret – halvejs i graviditeten. Jeg måtte undskyde rigtig meget, og det tog tid bagefter, før hun kunne vise mig tillid igen.

Jeg har også engang i en lignende 'lidt i otte'-situation sendt en anden mor på kontoret med sin henvendelse. Det viste sig, at hun havde en begrundet mistanke om, at hendes barn blev mobbet. Ja men, kunne disse mødre ikke bare have skrevet på intrá? Nej, jeg synes faktisk, det giver god mening at insistere på det menneskelige møde og at se hinanden i øjnene, når man skal fortælle noget smertefuld. Problemets er, at jeg alt for ofte oplever ikke at kunne mønstre det overskud, det kræver at tage imod mennesker, som kommer til mig ydmygt og tillidsfuldt.

Den slags fortæller mig, at både jeg og forældrene er under pres. Jeg er under pres fra ledelse og politikere. Jeg har for mange opgaver, og det går ud over min evne til at være nærværende og om-sorgsfuld over for de mennesker, som det er min kerneopgave at opbygge gode relationer til.

Af opgaver, som let kunne drops, vil jeg nævne indførelsen af læringsplatforme, som jeg virkelig ikke kan se bidrager med noget positivt, i forhold til hvor meget tid vi lærere skal bruge på det. Det er bare mere skriftlig kommunikation, der skydes ind i et forhold mellem skole og forældre, som i forvejen lider under for meget skriftlig kommunikation.

Når jeg får påbud om at have 47 elevplaner klar på den nye platform til en kort deadline, på trods af at forældrene endnu ikke har adgang, oplever jeg det som en absurditet af kafkaske dimensioner. Der er heller ingen forældre, som virker begejstrede, når jeg fortæller dem, at der snart kommer endnu en digital platform, som de skal forholde sig til.

Tilbage til empatien

Jeg er selv mor til tre børn, hvoraf de to går i henholdsvis 0. og 1. klasse. Så jeg har virkelig fået min egen medicin at smage. Det har givet mig stof til eftertanke. Jeg kan slet ikke følge med i alt det, skolen vil have af mig som forælder. Det handler meget om, at detalje-graden er for høj: Hvorfor skal jeg forholde mig til, hvad de skal lave hver dag, ja, nærmest hver lektion? Jo mere information der er, des større er risikoen for at overse det vigtige som for eksempel den dag, hvor tuttasken skal med.

Men det værste er, at al den skriftlighed stjæler tid, som kunne være gået til faktiske møder mellem mennesker. Empati er et essentielt element i folkeskolen. Vi skal som lærere have empati, og vi skal støtte eleverne til at udvikle det. Men netop empatien har svære vilkår. Al min forståelse for forældrenes ståsted bliver tom, hvis ikke jeg kan møde dem og deres børn med omsorgsfulde handlinger.

Skolen er blevet et sted, hvor vi drukner i skriftlighed. Men vi skal stoppe med at sprøjtje skriftlige krav ud til forældrene. I stedet skal vi mødes mere. Især når børn eller forældre har et særligt behov, skal vi se hinanden i øjnene og spørge: Hvad kan vi sammen gøre for barnet? Hvad er nødvendigt, og hvad er realistisk nu og her?

Mødet mellem lærer og forældre kræver tid, omsorg og nærvær. Giv nu lærerne den tid, politikere. Det vil have en langt bedre effekt på elevernes trivsel og læring end standardiserede læringsmål, elevplaner, test, læringsplatforme og datadrevet ledelse.

kronik@information.dk

Ida Scheibye-Alsing er folkeskolelærer

Nye amerikanske sanktioner truer både Putin og Trump

Putins oligarker er i panik. Nye amerikanske sanktioner risikerer at ramme dem personligt. Det sætter spørgsmålstejn ved deres loyalitet over for Putin. Samtidig er Trump i vildrede, for Kongressen står i vejen for, at han egenhændigt kan opnæve sanktionerne

KOMMENTAR

Af Natalie Nougayrède

I Rusland er der ingen ende på propagandakabte håb, og storleverandør er som altid nyhedsbureauet Tass. Europa indser nu, at sanktionspolitiken imod Rusland er »meningslös og frugteslös«, citerede Tass mandag Sergej Jeleznjak fra statsdumaens udenrigsudvalg for at sige. Og så meget må man give russerne: Visse mål forfølger de utrætteligt.

Rusland vil frygtelig gerne slippe for de internationale sanktioner, landet pådrog sig i 2014 ved invasionen og annekteringen af ukrainsk territorium. Sanktionerne er helt centrale for forholdet mellem Trump og Putin, herunder for, hvorvidt der foregik et hemmeligt 'Russiagate'-samarbejde de to imellem.

At få opnævet sanktionerne var et højt prioritert punkt på dagsordenen ved det berygtede møde i juni 2016 mellem gesandter fra Rusland og Trumps kampagneledere. Sanktionerne blev indført, da Hillary Clinton var udenrigsminister, hvilket var en stærkt medvirkende grund til, at Putin-systemet og dets hær af hackere, bots og trolls efter alt at dømme arbejdede intensivt på at undergrave hendes valgkamp.

Amerikanske sanktioner gør ondt, fordi USA er en stor finansiel magt, men for Vladimir Putin er det lige så vigtigt at komme af med de europæiske sanktioner. USA's og Europas sanktioner blev besluttet og implementeret på koordineret vis. Russiske penge er over-

alt i Europa. I bogen *Russia and the Western Far Right*, udgivet for nylig, trækker forskeren Anton Shektovsov en forbindelse mellem Kremls støtte til populistbevægelser over det meste af Europa og den systematiske modstand mod sanktionerne, som førende politikere fra disse bevægelser konsekvent gør sig til fortalere for.

Putins oligarker i panik

Problematikken ulmer og kan koge over til februar, når USA's kongres ventes at vedtage en ny runde skærpede sanktioner. Donald Trump underskrev i august modstræbende et lovforslag, efter at det var blevet næsten enstemmigt vedtaget i Kongressen, hvor man – under indtryk af efterretningsforlynder om russisk indblanding i præsidentvalgkampen – var opsat på at hindre Trump i at opnæve sanktionerne egenhændigt.

Countering America's Adversaries Bill kaldes lovforslaget betegnende, og dets § 241 er tæt på at udgøre en bombe imod Putins pyramidalske magtstruktur. Paragraffen stipulerer, at pr. februar 2018 skal USA's regering forelægge en rapport for Kongressen, der udpeger Ruslands »vigtigste oligarker, herunder deres forhold til Putin, vidnesbyrd om deres eventuelle korruption, anslæede nettoformuer og indtægtskilder«. De oligarker, som så vil falde under et nærmere defineret sæt kriterier, vil herefter kunne underlægges personlige sanktioner – herunder indrejseforbud og indefrysning af værdier.

Ikke alene ville Ruslands rigeste blive udsat for granskning uden fortilfælde, det samme vil overgå deres familiemedlemmer og alle i Vesten, der har gjort forretninger med dem. Lovforslaget går længere end noget andet tiltag rettet mod Putin og hans entourage. Afhængig af, hvor skrappe de bliver, og hvor konsekvent de gennemføres, har de potentielle til at destabilisere hele regimet.

Panik er derfor brudt ud blandt russiske oligarker. Dan Fried, sanktionskoordinator i Obamas regering, nu tilknyttet tænk tanken Atlantic Council, fortalte mig for nylig, at han aldrig har set noget lignende. Russiske oligarker har sendt en horde af lobbyister og advokater til Washington i forsøg på at finde ud af, hvad de har i vente.

»De vil vide, om der bliver udarbejdet en sort liste med navne,« siger Fried, der selv har fået flere »desperate henven-

delser«. Ifølge Moscow Times er Ruslands rigeste i vildrede med hensyn til, hvordan de skal takle det forestående anslag. Nogle advokatfirmaer skal have rádet oligarkerne til at lade sig skille fra og registrere alle aktiver i deres snart tidligere ægtefællers navne som en måde at sikre aktiverne på.

Putins magt i fare

Personlige sanktioner rettet mod oligarker betyder seriøse problemer for Putins greb om magten. Rusland er et autoritært kleptokrati. Elitens loyalitet over for præsidenten afhænger af, hvilken beskyttelse han kan garantere dem. Den 65-årige Putins genvalg til marts er sikret, men han har også brug for at sikre sig, at det regeringssystem, han har skabt, holder stand.

Oligarker hader sanktioner, især den slags, der gør det svært for dem at nyde den rigdom, de har samlet og placeret i udlandet – det være sig luk-susejdomme i London, New York og på Rivieraen eller det brede netværk af offshore-konti, som Panama-papirerne har afsløret. Den russiske oligarke-lite synger nok med på nationalismens melodier, men bor helst uden for Rusland, da velhaveres ejendomsrettigheder er bedst beskyttet der, hvor retsstatsprincipper gælder.

Fra Trump forlyder det, at Putin ikke har noget at skjule, og at den amerikanske præsident tror på Putin, når han benægter at have blandet sig i den amerikanske valgkamp – men sanktionerne lurer altid i baggrunden. Under sin rejse til Asien beklagede Trump sig over, at »Rusland har været meget, meget stærkt sanktioneret ... De blev sanktioneret på et meget højt niveau. Nu er det tid til at vende tilbage. Til at læge sårene.«

Trump-administrationen har endnu ikke indført de nye sanktioner. Faktisk er der mange tegn på, at processen står i stampe, men uret, der tæller ned til februarfristen lige før det russiske valg, tikker videre. Trump og Putin sidder 8.000 km fra hinanden, men de kan begge høre urets tikken højt og tydeligt.

debat@information.dk

© Guardian og Information.
Oversat af Niels Ivar Larsen

Er du religiøs, må du snige dig langs væggene i det offentlige rum

Som praktiserende muslim føler jeg mig tvunget til at gemme min religion væk. Samfundets ikke-religiøse segment har nemlig overtaget retten til at definere, hvad der er skik og brug på vores fælles gader

KOMMENTAR

Af Mohamed Abdurrazaaq

Jeg bad forleden den muslimske bøn på et offentligt bibliotek. Det var en meget kort affære, som hurtigt skulle overstås. Jeg følte mig som en decideert kriminel og håbede underligt, at ingen ville opdage mig i færd med at udføre denne afskyelige handling.

Da jeg var færdig med min samfundsundergravende aktivitet, gik jeg skamfuldt tilbage til mine bøger. Mens jeg sad der og bladrede i en bog, grubledte jeg over, hvorfor

havde jeg denne følelse af skam? Hvordan kunne en kort bøn på fem minutter føles, som om jeg var i færd med at begå en grufuld handling? Jeg indså, at følelsen skyldtes den velkendte frase om, at religion ikke har noget at gøre i det offentlige rum.

Følger man med i den offentlige debat, får man unægtelig det indtryk, at det offentlige rum i dag ejes af et bestemt segment af befolkningen. Når politikerne og uddannelseslederne på rigets uddannelsesinstitutioner samstemmende siger, at de ikke ønsker religion i det offentlige rum, definerer de indirekte, hvem dette offentlige rum tilhører: nemlig samfundets ikke-religiøse segment, som jeg ikke er en del af.

De religiøse som jeg må selvfolgelig gerne færdes i det offentlige rum, vi må bare ikke vise nogen

tegn på religiøsitet. Det er, som om det er skandaløst at være religiøs; som om det har en ødelæggende virkning på samfundet. Som religiøs ender man som fremmedgjort og stigmatiseret. Af og til får jeg den tanke, at det offentlige rum i virkeligheden er en privatsfære for den ikke-religiøse del af borgerne. Af uransagelige årsager er religiøse mennesker ikke en del af diskussionen om normer og skik i det offentlige. Deres ord er mindre værd, og deres medbestemmelse er ikkeksisterende.

Det sekulære består

Vi trænger til en grundig debat om, hvordan det offentlige rum kan indrettes, så der er plads til alle.

Man kan ikke bare lukke diskussionen med, at religion bør praktiseres i det private i et sekulært samfund. For det truer ikke det sekulære samfund, hvis mennesker udover religiøse handlinger såsom at bede på et offentligt sted eller gå med niqab uden for hjemmets fire vægge. Den slags er ikke det samme som at kræve, at religiøse forskrifter bliver en del af den danske lovgivning – hvilket

kan give de fleste åndenød. Det sekulære samfund er med andre ord ikke udfordret.

Det mest forbilledlige ville være at give alle borgere lige adgang til det offentlige rum. En hver, der er jøde, kristen, muslim, buddhist, ateist, agnostiker eller andet, burde kunne bevæge sig i det offentlige rum uden at føle sig tvunget til at skjule sin religion, ideologi eller livsanskuelse. Uden at skulle forholde sig til niqabforbud, tørlædeforbud eller kravet om, at en vigtig del af dem gemmes væk.

Friheden er ufuldstændig, hvis kun tanken er fri. Eller hvis man kun må nævne, at man er religiøs, men ikke opføre sig religiøst.

Ligestilling

At være religiøs muslim er i 2017 næsten det mest kontroversielle, man kan begive sig ud i. Af og til kan jeg ikke lade være med at tænke på det gamle apartheidssystem, hvor hvide mennesker havde rådighed over det offentlige rum i højere grad end sorte. Den parallel lyder måske overdrevet, men man sniger sig vitterligt langs muren, når man som synligt religiøs

færdes i det offentlige rum. Så lad os vende tilbage til tanken om, at færdselsreglerne i det offentlige rum i Danmark alene skal sikre den offentlige orden. Lad os indse, at alle meldinger om, at man ikke gider se på religiøse symboler og praksisser i det offentlige rum, i bund og grund alene beror på personlige og subjektive antagelser og fordomme. Dem har alle ret til at have, men vi bør ikke handle på dem som samfund. Der er sikkert en masse ting i samfundet, som vi hver især ikke har lyst til at se på, men som vi må affinde os med, fordi de netop findes i det offentlige rum.

Det handler ikke om at efterlevne eller falde på knæ for religiøse forskrifter eller traditioner. Det handler heller ikke om at gøre op med tanken om, at Danmark er et sekulært, demokratisk samfund. Det handler alene om ligestilling.

debat@information.dk

Mohamed Abdurrazaaq er studerende

LÆSERBREVE

Konflikter løses ikke med bomber

Christian Juhl, udviklingsordfører for Enhedslisten

Jeg var rystet, da jeg så slavemarkedet i Libyen. Mænd bliver solgt som arbejdskraft til landbrug eller byggeri og kvinder til prostitution. Mange politikere ville stoppe flygtningene, inden de kom til Europa, men ingen undersøgte, hvad der ville ske med dem, der sad tilbage i Nordafrika.

Efter Gaddafis fald opstod der et tomrum, hvor hans diktatoriske styre blev fulgt af kaos og anarki. Efter EU's stop for flygtningestrømmen tjener kyniske menneskesmuglere i dag penge på at sælge mennesker på slavemarkedet – det bør give anledning til selvkritik hos Europas politikere.

Baggrunden for bombingerne af Libyen var ønsket om at forhindre et folkemord i Benghazi. Hurtigt stod det klart, at militæralliancen, hvori Danmark indgik, ville gå videre. Det oprindelige mandat fra FN blev misbrugt af NATO-kommandoen til at gå efter et regimeskifte. Kun få havde undersøgt, hvad der ville ske ved en militær indblanding. Kun få vidste, om der overhovedet var kræfter i landet, der kunne tage

over efter Gaddafi. De, der vidste noget, blev der ikke lyttet til, og ingen overvejede en ikkemilitær løsning.

Hvis vi skal gøre noget ved de rystende forhold, skal vi øge den forbyggende indsats. Vi skal ikke deltage i bombningerne. Vi skal have et permanent institut for freds- og konfliktløsning, der kan hjælpe med at forebygge konflikter, og vi skal afsætte flere penge til udviklingsbistand og humanitær hjælp til flygtninge i nærområder. Hvis ikke vi gør det, pådrager vi os et stort ansvar for de frygtelige omstændigheder, der er resultatet af den ensidige fokus på militære »løsninger«

Fornuftigt statsborgerskab

Jonell Kristensen, Kerteminde

I 1975 kom jeg til Danmark og blev gift med min danske kæreste. Jeg fik midlertidig opholdstilladelse med det samme. Min mand skulle ikke sætte mange tusinde kroner ind på en særlig bankkonto – han skulle bare skrive under på, at han ville understøtte mig. Gennem de første tre år bankede en generet politimand uanmeldt på døren

én gang årligt for at bekräfte ved selvsyn, at vi stadig boede sammen. Efter fem år fik jeg automatisk permanent opholdstilladelse uden at skulle aflægge nogen danskprøve. Efter yderligere syv år besluttede jeg at blive dansk statsborger. Ansøgningsprocessen inkluderede ingen form for sprotest eller en kultur- og historieprøve – jeg skulle bare indsende bevis for, at jeg arbejdede og betalte skat.

Sådan var det i Danmark for 30 år siden – enkelt og effektivt. Jeg følte mig velkommen, lærte dansk og blev hurtigt en del af samfundet gennem mit arbejde

Gode aftaler er grundlaget for det gode arbejdsmarked

Anders Bondo Christensen, formand for Danmarks Lærerforening, på vegne af 35 faglige organisationer i Forhandlingsfællesskabet

Danmark har et af de mest stabile arbejdsmarkede i verden. Mens storkonflikter og demonstrationer

jævnligt lægger arbejdsplasserne øde andre steder i Europa, går vi på job.

Den stabilitet skylder vi en dansk aftalemodel, som sikrer, at alle arbejdsmarkedets parter tager et fælles ansvar. Forhandlingsprocessen kan til tider være hård, vanskelig og langstrakt, men når overenskomstaftalen ligger klar, så har både arbejdsgiver og arbejdstagere skrevet under.

Den måde, vi har opbygget vores arbejdsmarked på gennem aftaler og fælles løsninger, er en integreret del af vores velfærds-samfund. Det er medvirkende til at sikre den sociale mobilitet, et højt uddannelsesniveau og en sund befolkning. Alt sammen til fordel for både det danske erhvervsliv og den enkelte borgers.

Og danskerne sætter pris på værdien af de gode aftaler på arbejdsmarkedet. Ni ud af ti offentligt ansatte mener ifølge en ny undersøgelse, at deres overenskomst er vigtig for den faglige kvalitet af arbejdet. Og tendensen er den samme i den private sektor, hvor en befolkningsundersøgelse i juni måned viste, at 81 procent af de privatansatte ser den danske model, hvor arbejdsgivere og arbejdstagere tager et fælles ansvar, som en styrke for samfundet. Vi har gennem de seneste årtier oplevet vidtgående besparelser

og nedskæringer i velfærden. Det har resulteret i en offentlig sektor, der er presset i knæ. Alt for mange medarbejdere melder sig syge med stress og fysisk nedslidning, og vi ser nu, at hver anden offentligt ansat må arbejde gratis i sin fritid for at sikre en ordentlig kvalitet for borgere.

Når vi går til forhandlingsbordet til vinter, vil vi blandt andet have fokus på de gode rammer for arbejdet, et godt psykisk arbejdsmiljø og muligheden for at kunne blive længere på arbejdsmarkedet som følge af tilbagetrækningsreformen. Gennem vores aftalemodel kan vi tage et fælles ansvar for at løse disse udfordringer.

Den stabilitet skylder vi en dansk aftalemodel, som sikrer, at alle arbejdsmarkedets parter tager et fælles ansvar

RUBRIKANNONCER

Foto: Niels Hougaard

Brevet

Vi hylder det håndskrevne og personlige brev. Igennem musik og oplæsning genoplives historiske, smukke, sjove og hjerteskærende breve fra de sidste to århundreder.

Hør Ellen Hillingsø, Herbert Pundik, Claus Høxbroe, Lotte Andersen og Cecilia Lindqvist læse højt fra bogen "Breve fra...", der udkommer på Informations Forlag i samarbejde med Det Kgl. Bibliotek den 4. december. Marie Key opfører sange live undervejs.

4. december kl. 19.00

Dronningesalen, Den Sorte Diamant, 1221 København K.
75 kr. for abonnenter (150 kr. for ikke-abonnenter)

Køb din billet på butik.information.dk
under "Arrangementer"

Feriekompasset

OLIVENHUSET I IASOS i tyrkisk fiskerlandsby ved Ægæerhavet. Smukt, fredeligt, historisk område, strand og turistfrit område. Lufthavn 28 km. Se mere på www.olivenhuset.dk eller ring Jytte 61300462

BUDAPEST CITY PALADSKVARTERET. Skøn ferielejlighed nær Donau. Levende storby. Koncerter, arkitektur, museer og helsebringende bade. www.Rekabudapest.dk. Tlf.: 62261721, reka@mail.dk

ANNONCER - 48 22 44 50

Privat sommerhusudlejning i Feriekompasset

Udlej din feriebolig gennem Information

Feriekompasset bringes hver lørdag
Rubriken er forbeholdt for private!

1 lørdag	220 kr.
2 lørdage	330 kr.
3 lørdage	400 kr.
10 lørdage	1.200 kr.
(+faktureringsomkostninger: 37,50 kr.)	

Send annoncen med kontaktoplysninger på op til 25 ord, samt fakturaadresse til:
information@frontmedia.dk

Skriv også hvilke datoer annoncen skal med

Køb & Salg

Dødsboer eller restboer købes kontant af seriøs køber. Ring eller skriv til Lars tlf. 4072 3444 eller mail lhha@outlook.dk PS: Møbler i teak & palisander samt Arkitekttegnede møbler har også interesse.

ANNONCER - 48 22 44 50

Bøger

IVAN KRASTEV
—
**EFTER
EUROPA**

INFORM
ATIONS
FORLAG

Tæm eliten
af Andreas M. Mulvad, Anton G.
Larsen og Christoph H. Ellersgaard

Fra magtelite til
borgerdemokrati

INFORM
ATIONS
FORLAG

ANNONCER - 48 22 44 50

TV/RADIO Lørdag 2|12|17**LÆS MANDAG****'Flygtningekrisen var Europas 11. september'**

Europa ændrer grundlæggende karakter og selvopfattelse i disse år, hvor universelle værdier er på retur, flertallet føler sig truet af mindretal, og Europas indre spændinger kommer frem. Det mener EU-kommentator Ivan Krastev

Information**DR1**

- 05.25 **Morgen-tv**
 09.30 **Herregården Blenheim Palace**
 10.15 **Columbo: Et spor af mord**
 11.45 **Mig og Klassen - Søren Ryge [=] (6:6)**
 12.30 **Hvorfor slog du mor og far ihjel? [=] (G)**
 13.30 **Jeg var der - EM 1992 [=] (1:10)**
 13.50 **Håndbold: VM - Rusland-Tunesien (k)**
 14.50 **Håndbold: VM - Rusland-Tunesien (k)**
 15.30 **Spise med Price: "Escoffier" [=] (G) (4:6)**
 16.00 **FILM Du almægtige, Evan**
 Amerikansk komedie fra 2007.
 Instr.: Tom Shadyac.
 17.30 **Vidunderbørn [=] (G) (4)**
 18.30 **TV-avisen [=]**
 19.05 **Kæledyrenes hemmelige liv (1:8)**
 19.30 **Snefald [=] (2:24)**
 Norsk julekalender.
 20.00 **Ørkenens Sønner - En gang til for Prins Knud [=] (2:2)**
 Dansk underholdning.
 21.00 **Familien Löwander (4:5)**
 Svensk dramaserie.
 22.55 **Kriminalkommissær Barnaby**
 00.30 **Den hemmelige agent (2:2)**
 01.55 **Columbo: Mord er skadeligt for helbredet (G)**
 03.20 **Lewis: Tilbage fra de døde**
 04.50-05.20 **Når elefantungen er drønforkælet [=]**

DR K

- 08.00 **Morgen-tv**
 10.35 **Smilehullet - Buster Larsen og Preben Neergaard**
 10.45 **Store danskere: Storm P [=]**
 11.15 **Store danskere: PH [=]**
 11.45 **Madsen & Co. [=] (31+32:32)**
 12.30 **Lørdag - lige nu: Dirch Passer og Kim Larsen**
 13.35 **Lørdagshjørnet - Dirch Passer**
 14.50 **Det store Ulf og Claus-show**
 15.30 **Fiskerne [=] (3+4:6)**
 17.30 **Ka' De li' østers? [=] (5+6:6)**
 18.35 **Huset på Christianshavn [=] (78+79:84)**
 19.45 **Før søndagen [=]**
 19.55 **Dagens sang: Julen har bragt velsignet bud (G)**
 20.00 **FILM The Immigrant**
 Amerikansk drama fra 2014.
 Instr.: James Gray.
 21.50 **FILM An Education**
 Engelsk-amerikansk dramakomedie fra 2009.
 Instr.: Lone Scherfig.
 23.25 **FILM 45 år**
 Engelsk drama fra 2015.
 Instr.: Andrew Haigh.
 00.55-06.05 **Nat-tv**

DR2

- 09.00 **Tidens Tegn [=]**
 09.55 **Under fire øjne - Michael Frayen**
 10.45 **Den vilde monsun [=] (G) (1+2+3+4+5:5)**
 Engelsk naturserie.
 15.00 **Bertelsen på Shikoku 88 [=] (G) (10:10)**
 Dansk dok.-serie.
 15.30 **Temalørdag:**
Til døden os skiller [=] (G)
 Dansk dokumentar fra 2017.
 16.30 **Ægteskab i 11. time (G)**
 Engelsk dokumentar fra 2016.
 17.10 **Sådan får du succes i ægteskabet [=] (G)**
 Engelsk dokumentar fra 2017.
 18.00 **FILM Soning**
 Engelsk drama fra 2007.
 Instr.: Joe Wright.
 20.00 **Temalørdag: Den store Galapagos ekspedition (1:3)**
 Engelsk dok.-serie.
 20.50 **Den store Galapagos ekspedition (2+3:3)**
 Engelsk dok.-serie.
 22.30 **Deadline [=]**
 23.00 **Jersild om Trump [=]**
 23.35 **FILM Monster's Ball**
 Amerikansk-canadisk romantisk drama fra 2001.
 Instr.: Marc Forster.
 01.25 **Da Sharon mødte Rob II (4+5+6:6)**
 Engelsk komedieserie.
 02.45-08.30 **Deadline Nat**

DR3

- 06.00 **Morgen-tv**
 09.25 **The Late Show med Stephen Colbert (G)**
 11.25 **Hemmeligheder fra Nuuk [=] (G) (3:6)**
 11.55 **Krisministeren [=] (G) (9)**
 12.10 **Krigens skjulte ansigt [=] (G) (2:5)**
 12.40 **Rodløs [=] (G) (3:6)**
 13.10 **Født til succes [=] (G) (2:6)**
 13.35 **Billet til Kærlighed II [=] (G) (3:6)**
 14.05 **Siri - en prinsesse gi'r aldrig op [=] (G) (3:4)**
 14.40 **Skiskydning: World Cup - sprint (m)**
 16.00 **FILM Fast Girls**
 Engelsk drama fra 2012.
 Instr.: Regan Hall.
 17.25 **Håndbold: Paris SG-Aalborg (m)**
 19.00 **Pandaerne [=] (2:8)**
 19.20 **Ripper Street V (G) (4:6)**
 20.15 **The Graham Norton Show (G)**
 21.00 **Black Sails IV (4:5)**
 22.50 **FILM Mama**
 Spansk-canadisk gyser fra 2013.
 Instr.: Andrés Muschietti.
 00.30-06.01 **Nat-tv**

TV 2

- 07.00 **Nyhederne og Vejret [=]**
 08.00 **Go' morgen Danmark**
 12.00 **Nyhederne [=]**
 12.15 **Operation X: Kræftbørn misbrugt til indsamlingsfup 2 (G)**
 Dan. reportage.
 13.05 **De respektløse danskere (G) (1:2)**
 Dansk dok.-serie.
 13.50 **De respektløse danskere (G) (2:2)**
 14.35 **En rigtig møgsag [=] (G)**
 Dansk dokumentar fra 2017.
 15.30 **Plejebørn i klemme [=] (G)**
 Dansk dokumentar fra 2017.
 16.20 **Alltiders Nisse (2)**
 Dansk julekalender.
 16.50 **Tinkas juleeventyr (G) (1)**
 Dansk julekalender.
 17.25 **Håndbold: VM - studiet**
 Magasin.
 17.55 **Dit vintervejr [=]**
 18.00 **Nyhederne [=]**
 18.15 **Regionale nyheder**
 18.25 **Tantholdt i det lukkede land [=] (G)**
 Dansk dokumentar fra 2017.
 19.00 **Nyhederne [=]**
 19.30 **Regionalprogram**
 19.45 **Håndbold: VM - studiet**
 Magasin.
 20.00 **Tinkas juleeventyr (2)**
 Dansk julekalender.
 20.25 **Håndbold: VM - Danmark-Montenegro (k)**
 Gruppespil - fra Tyskland.
 De danske kvinder skal i ilden mod Montenegro i deres åbningskamp til VM i Tyskland. Montenegro er en klassemestrande, der spiller meget på deres fysik, og senest danskerne spillede mod dem var til EM i december 2016, hvor Danmark vandt snævert 22-21.
 21.10 **Håndbold: VM - Danmark-Montenegro (k)**
 Gruppespil - fra Tyskland.
 22.00 **Håndbold: VM - studiet**
 Magasin.
 22.25 **FILM James Bond: The World Is Not Enough**
 Amerikansk-engelsk agentfilm fra 1999.
 Instr.: Michael Apted.
 00.40 **FILM Dangerous Ground**
 Amerikansk-sydafrikansk thriller fra 1997.
 Instr.: Darrell James Roodt.
 02.20 **FILM Dødbringende måben 1**
 Amer. actionkomedie fra 1993.
 Instr.: Gene Quintano.
 03.45 **FILM Bekas**
 Svensk drama fra 2012.
 Instr.: Karzan KKder.
 05.25-06.00 **Airport [=]**

P1

FM 06.00-18.00

- 05.00 **Radioavisen. 05.03 (G)** Høje hæle og store beslutninger 3:6 - The future is female. **05.30 (G)** Digitalt: Julemandens robothjælpere. **06.03 (G)** Nye tider i nord - Baglandet på Færøerne. **06.33 (G)** Feature: Idealisten. **07.03 (G)** Verden ifølge Gram: Fremtidens byer. **08.07 P1 Morgen. 10.03** Bagklog på P1: Morten Kirkskov. **12.00 Radioavisen.** **12.15** Klog på Sprog. **13.03 (G)** Mennesker og medier. **14.03 (G)** Slotsholmen. **15.03 (G)** Droner og kanoner: Drømmen om kurdernes eget land. **15.33 (G)** Radiofortællinger: Kat ud over alle grænser. **16.03 (G)** P1 Dokumentar: Prisfest eller boligbølle?. **16.30 Decemberkøkken 1:5 - Sku' det nu være mad?** **17.10 Orientering Weekend. 18.03 (G)** Klog på Sprog. **18.48** Koplevs køkken. **18.55** Danmark kort. **19.03 (G)** Slotsholmen. **20.03 (G)** Skønlitteratur på P1: Med sorg i sinde. **21.03 (G)** Bagklog på P1: Morten Kirkskov. **23.03 (G)** Orientering Weekend. **23.55 (G)** Danmark kort. **00.05 (G)** Hjernekassen på P1: Fagernes fest. **01.03 (G)** Kejsen: Dit fedte svin, hvor er du klam!.

P2

- 05.00 **Radioavisen. 05.03 Grammofon.**
06.03 (G) Grammofon. **07.03 P2 Morgenmusik.** **08.07 Morgenandagten.** **08.27 P2 Morgenmusik.** **09.07 Min yndlingsmusik.** **10.03 Grammofon.** **12.00 Radioavisen.** **12.15 P2 Puls.** **14.03 P2 anbefaler.** **16.03 (G)** De tabte traditioner. **17.03 Bilradio.** **18.03 (G)** Bravo - med Lotte Heise. **19.20 P2 Operaften.** Barberen i Sevilla. Opera af Rossini fra operaen i Geneve med bl.a. Bogdan Mihai, Bruno Taddia, Lena Belkina, Bruno de Simone, Marco Spotti, Mary Feminear og Rodrigo Garcia. Grand Théâtres kor. Suisse Romande Orkestret. Dirigent: Jonathan Nott. (Opéra des nations i Geneve 20. september). **22.30 Natsværmeren.** **00.05 (G)** P2 Konerten. **02.45 Natradio.**

RADIO24SYV

- 06.00** 24syv Nyheder. **06.05** Det, vi taler om (G). **07.00** 24syv Nyheder. **07.05** Fitness M/K. **08.00** 24syv Nyheder. **08.05** Det Næste Kapitel (G). **10.00** 24syv Nyheder. **10.05** Jagttegn. **11.00** 24syv Nyheder. **11.05** Forældreintræ. **12.00** 24syv Nyheder. **12.05** Huxi og det Gode Gamle Folketing - sammendrag. **13.00** 24syv Nyheder. **13.05** René Linjer- sammendrag. **14.00** 24syv Nyheder. **14.05** Fedeabes Fyraffen - sammendrag. **15.00** 24syv Nyheder. **15.05** Spørgsmål til Professoren. **16.00** 24syv Nyheder. **16.05** RomerRiget (G). **17.00** 24syv Nyheder. **17.05** Flaskens ånd. **18.00** 24syv Nyheder. **18.05** Min Lille Hassan. **19.00** 24syv Nyheder. **19.05** AK 24syv - altid kultur. **21.00** 24syv Nyheder. **21.05** Spørge Jørgen (G). **22.00** 24syv Nyheder. **22.05** Pharaos Cigarer. **00.05** Nattevagnen. **03.00** Natradio.

SUDOKU

7			4		2	
1	4	9			7	
	1	6	5		8	
3		4	5			
8	5	7	2	3		
	5	6				
9	6	7				

		1	8		
	6			1	
	5				2
8		6	4	3	
6		4	7		
1	7	9		8	
3	4	6		2	
4	1	7	3		8
	7			5	

				8	
9			5	2	4
7	4	8			
4	5	1	2		9
	8			9	
1	3	9	4	1	6
8	1	3	9		4
6	7	9	2	5	3
7	6	8	3	4	5
2	5	3	6	1	4
3	7	9	4	1	6
7	8	5	6	2	3
1	9	2	7	8	5
2	3	4	1	6	7
5	6	7	8	9	4
4	1	2	3	5	6
6	8	3	9	4	2
7	4				

Søndag 3|12|17 TV/RADIO

DR1

- 05.40 DR-Friland: Stendiget [=]
 06.05 90'erne tur-retur: 1997 [=]
 06.35 De britiske antikskatte (18:24)
 07.35 Columbo: Mord efter noder
 09.00 Inspector Morse: Med døden som nabo
 10.45 Dronningen i Ghana [=] (G)
 11.15 Familien Löwander (G) (4:5)
 13.10 Skiskydning: World Cup - jagtstart (k)
 13.55 Håndbold: VM - Tunesien-Brasilien (k)
 14.50 Håndbold: VM - Tunesien-Brasilien (k)
 15.50 HåndboldSøndag: Skjern-Gorene Velenje (m)
 16.50 HåndboldSøndag: Skjern-Gorene Velenje (m)
 17.30 Den store bagedyst [=] (G) (9:9)
 18.30 TV-avisen [-]
 19.00 Det er vores Jul [=] (1:4)
 19.30 Snejfald [=] (3:24)
 20.00 Sådan blev jeg - Lars Larsen [=]
 Dansk portræt.
 21.00 21 Søndag [=]
 21.40 Fodboldmagasinet [=]
 22.10 Når mørket falder på (2:2)
 23.50 Irene Huss: Jaget vidne (12)
 01.20 Sherlock Holmes (22+23)
 03.00 Herskab og tjenestefolk (57+58:68)
 04.45-05.13 Når elefanten flytter hjemmefra [=]
 Dansk naturserie.

DR K

- 08.50 Morgen-tv
 10.05 I skyggen af kajakkerne (1+2)
 11.40 Grevinden og computeren
 12.40 På sporet af dronningerne - 600 års danmarkshistorie [=] (G) (1+2:6)
 14.00 Gudstjeneste fra Thisted kirke [=]
 14.45 Antikkens store tænkere - Sokrates
 15.45 Frans: De fattiges pave
 16.30 Vild med bøger [=] (G)
 17.00 Ørnen I [=] (G) (7+8)
 18.55 Herrens veje [=] (10:10)
 19.55 Dagens sang: Glade jul (G)
 20.00 Danmark synger julen ind [=]
 21.30 FILM Rundt om Schmidt Amerikansk dramakomedie fra 2002.
 Instr.: Alexander Payne.
 23.30 Historiequizzen: Koldinghus [=] (G)
 00.00 Kunsten at miste: At leve med de døde [=] (G) (2:4)
 00.30 Slavenation Danmark [=] (3:3)
 01.00 Filmselskabet [=] (G)
 01.30-06.30 Nat-tv

DR2

- 08.30 Nyheder fra Grønland
 09.00 Jersild minus spin [=] (G)
 09.45 Jersild om Trump [=] (G)
 10.15 Ingenmandsland (5:6)
 11.10 Team Bachstad i Indien (1+2:4)
 12.10 Under huden - den farlige flåt
 13.35 Jagten på det kvindelige kondom [=] (G)
 Australisk dokumentar fra 2015.
 14.25 Isbjørnenes festmåltid [=] (G)
 Engelsk naturprogram fra 2015.
 15.15 Cykelfabrikken [=]
 Engelsk dok.-serie.
 16.15 Husker du ... 1979 (G)
 Dansk dok.-serie.
 17.15 FILM 100 rifler Amerikansk western fra 1969.
 Instr.: Tom Gries.
 19.00 Nak & AEd: Ulven kommer [=]
 Dansk dokumentar fra 2016.
 20.30 Nak & æd - en and ved Randers Fjord [=] (1:10)
 Dansk madserie.
 21.00 Labans Jul - En ny nisse kommer til byen [=] (1:4)
 Dansk julekalender.
 21.30 Vi ses hos Clement [=]
 22.30 Deadline [=]
 23.00 Quizzens med Signe Molde [=] (G)
 23.30 Jersild minus spin [=] (G)
 00.15 FILM NMartha Marcy May Marlene Amerikansk drama fra 2011.
 Instr.: Sean Durkin.
 01.55-07.00 Deadline Nat

DR3

- 06.00 Morgen-tv
 10.15 The Late Show med Stephen Colbert (G)
 11.40 X Factor UK 2017 (G) (11)
 13.45 FILM Peacock Amerikansk thriller fra 2010.
 Instr.: Michael Lander.
 15.10 Skiskydning: World Cup - jagtstart (m)
 15.55 FILM No Reservations Amerikansk-australsk komedie fra 2007.
 Instr.: Scott Hicks.
 17.35 Håndbold: VM - Montenegro-Rusland (k)
 18.35 Håndbold: VM - Montenegro-Rusland (k)
 19.15 Hemmeligheder fra Nuuk [=] (G)
 19.45 Pandæerne [=] (3:7)
 20.05 Verdens mærkligste skabninger II [=] (5:8)
 21.00 FILM Anger Management Amerikansk komedie fra 2003.
 Instr.: Peter Segal.
 22.40 FILM The Cold Light of Day Amr.-spansk actionfilm fra 2012.
 Instr.: Mabrouk El Mechri.
 00.10-05.59 Nat-tv

TV 2

- 07.00 Nyhederne og Vejret [=]
 08.00 Go' morgen Danmark
 12.00 Nyhederne [=]
 12.25 Hvem vil være millionær? (G)
 Dan. quiz.
 13.25 Norsk (G) (6)
 Dansk dramaserie.
 14.20 FILM Annie [=]
 Amerikansk musical fra 2014.
 Instr.: Will Gluck.
 16.20 Alltiders Nisse (3)
 Dansk julekalender.
 16.50 Tinkas juleeventyr (G) (2)
 Dansk julekalender.
 17.25 Håndbold: VM - studiet Magasin.
 17.55 Dit vintervejr [=]
 18.00 Nyhederne [=]
 18.15 Regionale nyheder
 18.25 Holder Danmark i live Dansk dok.-serie.
 19.00 Nyhederne [=]
 19.30 Regionalprogram
 20.00 Tinkas juleeventyr (3)
 Dansk julekalender.
 20.25 Håndbold: VM - Japan-Danmark (k)
 Gruppespil - fra Oldenburg, Tyskland.
 I anden kamp til VM i Tyskland skal Danmark i kamp mod Japan. Det japanske landshold er trænet af danskeren Ulrik Kirkely, der bl.a. tidligere har været assistenttræner på det danske landshold, og træner i Odense Håndbold.
 21.10 Håndbold: VM - Japan-Danmark (k)
 Gruppespil - fra Oldenburg, Tyskland.
 22.00 Håndbold: VM - studiet
 22.30 FILM Begravet i fortiden Amerikansk thriller fra 2014.
 Politimanden Matt Scudder bliver kontaktet af en narkobagmand, hvis kone er blevet kidnappet og dræbt. Nu vil manden have fundet de ansvarlige, så han kan straffe dem, og han overtaler Scudder til at tage sagen. Men under efterforskningen går det op for Scudder, at det bliver en farlig affære, da gerningsmændene er en sadistisk duo, som tidligere har bortført og myrdet en række kvinder - og de vil snart slå til igen.
 Instr.: Scott Frank.
 00.25 Natholdet (G)
 Dan. underholdning.
 01.00 Natholdet (G)
 01.35 Natholdet (G)
 02.10 Natholdet (G)
 02.55 Krop umulig!
 Engelsk dok.-serie.
 04.00-06.00 Nyhederne og Vejret

P1

FM 06.00-18.00

- 05.00 Morgenradio. 07.03 (G) Supertanker: Det er sjovt! - eller er det? 08.03 (G) Hjernekassen på P1: Fagenes fest. 09.07 Ugens gæst: Christina Krzyrosiak Hansen. 09.54 Højmesse. 11.05 Korrespondenternes klub. 12.00 Radioavisen. 12.15 Søndagsfrokosten. 13.03 Satirisk nyhedsquiz. 13.33 Direktørtid. 14.03 (G) Skønlitteratur på P1: Med sorg i sinde. 15.03 (G) I korsets tegn 5:8 - Folkekirkens tilbud. 15.30 (G) Brinkmann på P1: Forskning i sorg. 16.03 (G) Hypokonder: Skal vi bekymre os for pandemier?. 16.33 Feature: Det fattige land med det varme smil. 17.10 Orientering Europa. 18.03 (G) Søndagsfrokosten. 18.48 (G) Koplevs køkken. 18.55 Danmark kort. 19.03 (G) Drøner og kanoner: Drømmen om kurdernes eget land. 19.33 (G) Høje hæle og store beslutninger 3:6 - The future is female. 20.03 (G) Korrespondenternes klub. 21.03 (G) Kejser: Når sorgen tager magten. 22.03 (G) Verden ifølge Gram: Fremtidens byer. 23.03 (G) Orientering Europa. 23.55 (G) Danmark kort. 00.05 Natradio.

P2

- 05.00 Radioavisen. 05.03 (G) Grammonfon. 07.03 Klassisk Morgenmusik. 09.07 Vidunderbørn: Stefan. 09.50 Stines søndag. 11.03 Danmark Live. 12.00 Radioavisen. 12.15 (G) P2 Koncerthen. 15.03 Søndagsklassikeren. 18.03 The Sound of Musical. 19.20 P2 Guldkoncerthen. Rafael Kubelik i København Tjekkiske Rafael Kubelik (1914-1996) var i adskillige årtier en af DR SymfoniOrkestrets mest elskede dirigenter. Under Kubeliks ledelse musicerede orkestret med ånd og varme. Bach: Brandenburgkoncert nr. 5. Martinu: Cembalokoncert. Brahms: Symfoni nr. 1. Ernst Hye-Knudsen, fløjte. Charles Senderowitz, violin. 22.00 Natsværmeren. 00.05 P2 Koncerthen. 02.45 Natradio.

RADIO24SYV

- 06.00 24syv Nyheder. 07.05 Croque Monsieur. 10.00 24syv Nyheder. 10.05 Det, vi taler om (G). 11.00 24syv Nyheder. 11.05 Det, vi taler om (G). 12.00 24syv Nyheder. 12.05 Finnisk Terapi. 13.00 24syv Nyheder. 13.05 Søndagspolitikken. 14.00 24syv Nyheder. 14.05 Kampagnesporet: Værter: David Trads og Mads Fuglede. 15.00 24syv Nyheder. 15.05 Aflyttet. 16.00 24syv Nyheder. 16.05 Politiradio. 17.00 24syv Nyheder. 17.05 Elektronista. 18.00 24syv Nyheder. 18.05 Europa i Flammer. 19.00 24syv Nyheder. 19.05 Kina Snak - highlights. 20.00 24syv Nyheder. 20.05 Pakzads Polemik. 21.00 24syv Nyheder. 21.05 55 Minutter - sammendrag. 22.00 24syv Nyheder. 22.05 24syv Dokumentar (G). 23.00 24syv Nyheder. 23.05 RomerPiget (G). 00.00 24syv Nyheder. 00.05 Nattevagten. 01.00 Natradio.

DOONESBURY Af Garry Trudeau

Andreas McMeel Syndication © 1989 G.B. Trudeau

Information

St. Kongensgade 40C
 Box 188
 1006 København K
 Telefon: 33 69 60 00
 information@information.dk
 www.information.dk
 Giro 540 1623

Kundeservice:

Mandag-fredag: 07.00-17.00
 Lørdag: 07.00-12.00
 Telefon: 33 69 60 60
 abonnement@information.dk

Brugerkontor

Levering og ferie:
 mit.information.dk/service
 Brugeroprettelse:
 mit.information.dk/opret
 Spørgsmål og hjælp til
 information.dk:
 mit.information.dk/support
 abonnement@information.dk

Forhandlerekspedition

Mandag-fredag: 11.00-15.00
 Telefon: 33 69 60 64
 Lørdag: Bladkompaniet
 Telefon: 44 51 74 51

Announcesalg

Frontmedia
 Telefon: 48 22 44 50
 Fax: 48 24 43 47
 information@frontmedia.dk

Administrerende direktør

Stine Carsten Kendall
 sck@information.dk

Ansvarshavende chefredaktør

Rune Lykkeberg
 rune@information.dk

Nyhedschef

Claus O. Knudsen
 cok@information.dk

Nyhedsredaktør

Anders Fjordbak-Trier
 aft@information.dk

Indlandsredaktør

Anton Geist
 ange@information.dk

Redaktionschef for feature og weekend

Mikkel Vuorela
 mivu@information.dk

Udlandsredaktør

Emil Rottbøll
 emro@information.dk

Kulturredaktør

Katrine Hornstrup Yde
 yde@information.dk

Debat- og kronikredaktør

Susan Knorrenborg
 skn@information.dk

Digital redaktionschef

Martin Ingolf
 main@information.dk

Billedredaktør

Sigrid Nygaard
 sny@information.dk

Artdirector

Jesse Jacob
 jeja@information.dk

MIX
 Papir fra
 ansvarlige kilder
 FSC® C028215

Dagbladet Information er trykt på FSC-certificeret papir, der støtter bæredygtigt skovbrug verden over.
 Læs mere på www.fsc.org

Trumps aggressive udenrigspolitik

LEDER

Efter kun ni måneder i stillingen er udenrigsminister Rex Tillerson, den mangeårige koncernchef i Exxon Mobil, efter alt at dømme på vej tilbage til sin ranch i Texas. Det er i hvert fald rygtet, som hans fjender og rivaler i Trump-regeringen har sat i omløb og som i går næde The New York Times' forside.

Amerikanske medier har døbt Tillersons mulige tilbagetræden *Rexit*, som om den i sin betydning svarer til Brexit. Det er naturligvis ikke tilfældet. Men der er næppe tvivl om, at uden Tillerson i Det Ovale Kontor, når vigtige udenrigspolitiske afgørelser skal træffes, falder en modererende røst bort. Trods udenrigsministerens åbenlyse inkompetente ledelse af Udenrigsministeriets stab har han i partnerskab med frem for alt forsvarsminister Jim Mattis lagt en dæmper på præsidentens værste instinkter og impulsive ideer i koordination med stabschef John Kelly og sikkerhedsrådgiver H.R. McMaster.

Tillerson talte sammen med Mattis varmt for, at USA skulle blive i den internationale klimaftale fra Paris. De tabte. De to ministre modsatte sig åbenlyst en amerikansk tilbagetrækning fra den internationale atom aftale med Iran fra 2015. Indtil videre er

det ikke sket, selv om Trump rykker i den retning. Begge herrer har med en vis succes talt Trump fra at gå mere aggressivt til værks mod Kim Jong-un's regime i Nordkorea. Mattis og Tillerson samt Kelley og McMaster er alle fire svorne tilhængere af den atlantiske alliance. Det er lykkedes for dem at overbevise Trump om NATO's uvurderlige betydning for USA's sikkerhed, selv om præsidenten i sine første måneder i embedet gjorde alt for at minimere og fornærme sine NATO-partnere.

Deres eneste problem har været Trumps benyttelse af sin twitterkonto, hvor det står ham frit at ytre, hvad han egentlig går rundt og tænker. Han er overbevist om, det var hans tweets, der var afgørende for udfaldet af præsidentvalget i 2016. Uden denne direkte forbindelse til kernevælgene mister han givetvis jordforbindelsen og måske endda præsidentposten inden næste valg i 2020. Så det medium opgiver Trump aldrig. Det er i det lys, man skal se hans retweets af tre videoklip udsendt af en britisk nyfascist i denne uge, der angiveligt skulle demonstrere »radikale islamiske terroristers« fysiske angreb på kristne og kristne symboler.

Den slags islamofobi bliver slugt råt af hans evangeliske kristne base – også kaldt det religiøse højre. At det

så skaber en alvorlig diplomatisk krise mellem de to ældste alliancepartnere i verden, USA og Storbritannien, er underordnet for Trump. Efter at Theresa Mays talsmand fordømte præsidentens retweets opfordrede Trump i en tweet den britiske premierminister til at tage sig af sine egne sager.

Et lands udenrigspolitik afspejler naturligvis ofte indenrigspolitiske omstændigheder, men aldrig har en amerikansk præsident ladet sit behov for at opgejle sine kernevælgernes indre svinehund diktore USA's udenrigspolitik over for en så vigtig allieret. Spørgsmålet er, om ikke de personer, der udsættes for Trumps vredesudbrud, bør ignorere ham. »No comment« kan være et mere afvæbnende svar end at gå i clinch med præsidentens argumenter. Hans ego afskyr at blive ignoreret.

“

Aldrig har en amerikansk præsident ladet sit behov for at opgejle sine kernevælgernes indre svinehund diktore USA's udenrigspolitik

Hvis det er korrekt – som fremført af amerikanske medier – at CIA-chef Mike Pompeo bliver udnævnt til Tillersons efterfølger, vil Trump have lidt af en slagsbror ved sin side. Pompeo taler lidt som Trump. Han er ikke en diplomat, ej heller berejst og slet ikke en verdensmand som Tillerson. Fordelen er, at de to tænker mere eller mindre ens og har samme syn på verden. I fremtiden vil USA's partnere og fjender derfor kunne føle sig sikre på, at den nye udenrigsministers ord holder stik.

Det foruroligende er, at Trump vil bemægtige sig større indflydelse over amerikansk udenrigspolitik. Som følge vil forsvarsminister Mattis – den klogeste og fornuftigste i regeringskabinetet – svækkes på de indre linjer. Pompeo er lige så meget en høg som Trump på Iran og Nordkorea. Som chef for CIA modsagde han sine egne agenters vurdering af, at Rusland påvirkede udfaldet af præsidentvalget i 2016. Præsidenten kan med andre ord regne med en loyal udenrigsminister, der aldrig – som Tillerson – kunne finde på at kalde Trump »en sinke« i private samtaler. I præsidentens univers er loyalitet den vigtigste kvalifikation. Og netop loyalitet får han brug for, efterhånden som den særlige anklagers undersøgelser skrider frem.

burch

FOLK

ved Sally Frydenlund

Peter Schmeichel I

Peter Schmeichel har fået nyt arbejde. Målmandslegenden har annonceret på sin twitterprofil, at han har slættet pjalterne sammen med den kontroversielle russiske tvstation RT, tidligere Russia Today. Her skal han dække VM i fodbold.

Peter Schmeichel II

RT er ellers ikke i kridthuset i Vesten. Blandt andet har den franske præsident Emmanuel Macron beskyldt kanalen for at sprede »løgnagtig propaganda«. Det forhindrer ikke Schmeichel i at erklære »Here I come, Russia!« i en video på Twitter.

Troels Henriksen

Schmeichels jobskefe er ikke gået ubemærket hen. JP's sportsredaktør, Troels Henriksen, kaller det for et amoralsk valg og skriver, at han »får lyst til at kaste sin aftensmad op på stuegulvet« som reaktion på Schmeichels pauseklovneri for russisk stats-tv.

Peter Schmeichel III

»Kan vi blive enige om, at du laver et særligt håndtegn, når de fører dig med fake news?« spørger twitterbruger @leibode, mens @ldybdahl skriver »Peter, du burde have haft en snak med Forsvarets Efterretningstjeneste, inden du skrev under.«

Hvad vi taler om når vi taler om KÆRLIGHED
Efter noveller af RAYMOND CARVER
præsenteres i samarbejde med DDSKS

at
AARHUS TEATER

Er I modne til dele-hus?

Få et kreativt bud på, hvordan det kan gøres - inkl. solide håndværkere, en stram styring, myndighedsbehandling og aflevering til aftalt tid og pris.
Ring og hør nærmere på 7190 4616.

ANDERS RUUD BYG
BYGGESAGER DER KLAPPER

GRAND

PREMIERE: 11.30-14.00-16.30-19.00-21.30

THE SQUARE

12.00-15.30-18.30-21.30

VICTORIA & ABDUL

12.00-14.20-16.40-19.15-21.30

THE KILLING OF A SACRED DEAR

11.30-16.30

RODIN

11.30-14.00-19.00

DEN UNGE KARL MARX

09.30 (lør. + sør.) 14.20-21.40

THE PARTY

16.30 (kort tid)

HUMAN FLOW

DEN STORE BIOGRAFFESTDAG SØNDAG 3. DECEMBER 50,-

Se den film du vil for kun:

MORGENTILBUD - LØRDAG

Filterkaffe eller the + kl. 09.30 + 10.00 = Kr. 60,-

FRANSKE FILM MANDAGE: 4/12 KL. 19.00

'MOKA' AF F. MERMOUD

Jennifer Egan skriver stærke kvinder ind
i en mandeverden

INTERVIEW SIDE 4-6

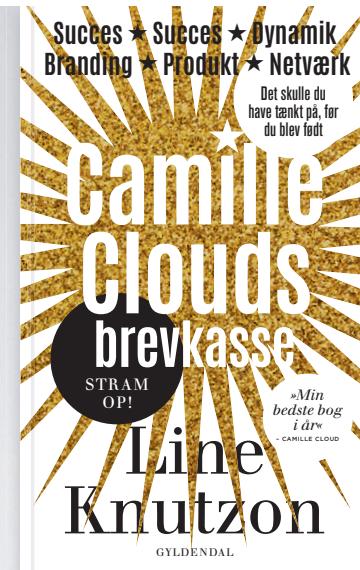
Man sprutter af grin

Berlingske

Camille Cloud er en
fantastisk personage.
Politiken

Line Knutzon er
Danmarks bedste
absurdist.
Information

En sjov og samfundskritisk bog om Camille Cloud, der har svaret på alt. Hun er tidens svar og tidens lyd, for hun har succes og har tænkt på det hele, før hun blev født.

GYLDENDAL

SYNPUNKT

v. Peter Nielsen

Sara Omar

■ Jeg kom til at tænke på en ting, da jeg den anden dag læste Sara Omars debutroman *Dødevaskeren* med den krasse skildring af muslimsk kvindeundertrykkelse og udsat pigeliv. Jeg nåede kun lige at nævne det i min anmeldelse af bogen i torsdagens avis, nemlig det med, at Sara Omar vælger ikke at skrive en personlig beretning, men tyr til autofiktionen, når hun skriver om en pige opvækst i et mandsdomineret og ekstremt kvindeundertrykkende samfund.

Her forløser autofiktionen så at sige vidnesbyrdromanen. Det siges ikke eksplisit, heller ikke i interview med Sara Omar, at romanen baserer sig på forfatterens egen historie.

Men hovedpersonen Frmesk deler by og fødselsår med forfatteren, og der er ingen tvivl om, at fiktionen er endog meget tæt på virkeligheden.

Når det som her handler om at afdække og fremstille grusomme forhold i visse muslimske samfund, kan der være mange gode grunde til, at forfatteren gemmer sig bag fiktionen.

Det er imidlertid det dårligste argument for, at fiktionen kan mere end den rent dokumentariske beretning. Det gode argument er, at lige præcis fiktionen er den bedste måde at aflægge vidnesbyrd på, fordi den i det her tilfælde bedre formår at skabe en sammenhæng og forståelse for, hvordan social kontrol, vold, voldtægt og æresdrab oprettholdes i de samfund, og hvad det gør ved det enkelte menneske.

Hvor vidnesbyrdromanen tidligere primært var forbeholdt skildringerne af eksempelvis Holocaust, så er Sara Omars roman et eksempel på, hvordan den genre på en ny måde kan iscenesættes til at skildre forholdene i meget voldelige miljøer. Uden selv at have været en del af det miljø, ville Sara Omar ikke kunne skrive så autentisk, men samtidig er det lige præcis i romanformen, hun kommer længst.

Nogle af de bedste skildringer af Auschwitz er netop skrevet som autofiktive romaner, tag eksempelvis Imre Kertész' *De skæbneløse*, og ikke som dokumentariske beretninger, netop fordi forfatteren i romanformen kan forbinde den personlige skæbne med en større og dermed give den almen gyldighed.

pen@information.dk

LITTERATUR

ISCENESAT

Peder Frederik Jensen

Vi har givet forfatterne frihed til selv at bestemme, hvordan de vil fremtræde, og hvilken rolle de vil spille

Kære Bruce Chatwin. Jeg har lånt dit billede. Der er så meget i det. I støverne, lyset og den underligt akavede måde dit hoved og din krop er på. Jeg elsker det, hugger det og bruger det på min måde, som du selv gjorde, med alt det du hørte på din vej. Kh Peder

Peder Frederik Jensen har senest udgivet bogen 'Skullfucking', Samlerens forlag (Monolog). Foto: Sigrid Nygaard

FORDI BLØDE PAKKER IKKE KLÆDER DIN REOL

★★★★★
FREMragende
Politiken

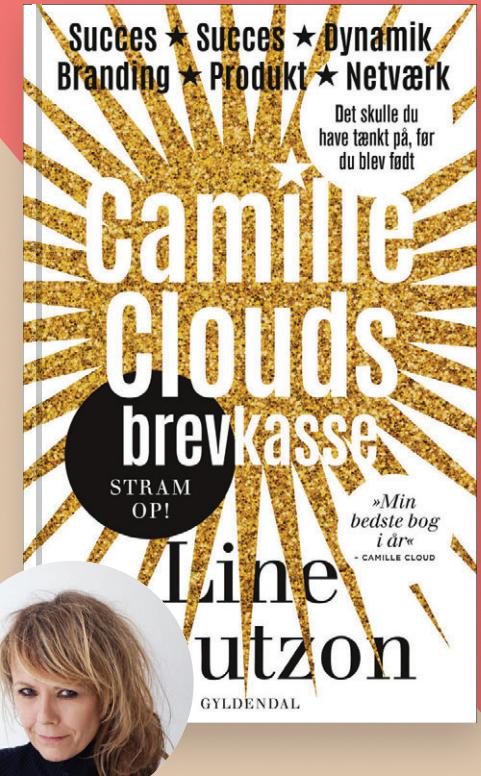
★★★★★
Svend Brinkmann er
en mester i at forenkle
uden at forsimple.
Nordjyske

★★★★★
Danske Kommuner

★★★★★
**MANSPRUTTER
AF GRIN**
Berlingske

★★★★★
Camille Cloud er en
fantastisk personage.
Politiken

Line Knutzon er
Danmarks bedste
absurdist.
Information

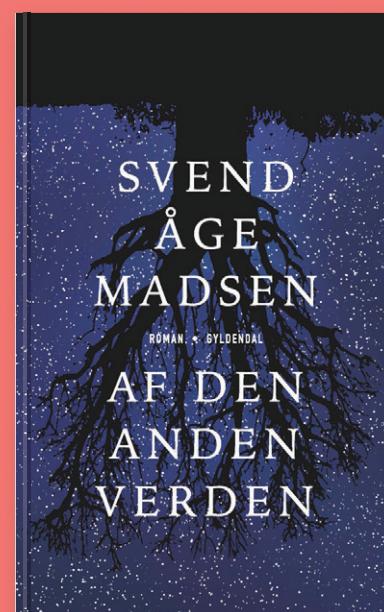
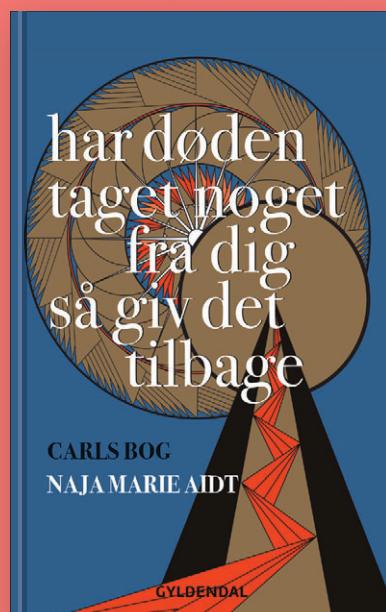
★★★★★
**ET UENDELIGT SMUKT OG
RYSTENDE SORGVÆRK**
Kristeligt Dagblad

★★★★★
Jyllands-Posten

★★★★★
Børsen

★★★★★
Nordjyske

★★★★★
Politiken

**SUVERÆNE
SVEND ÅGE
MADSEN**
Information

★★★★★
Berlingske

★★★★★
Jyllands-Posten

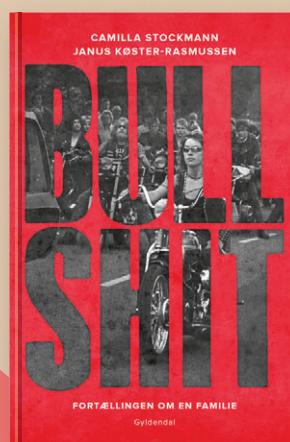
★★★★★
Politiken

★★★★★
Dagbladenes Bureau

Læg perspektiv under træet i år

★★★★★
Kristeligt Dagblad

★★★★★
Berlingske

★★★★★
Politiken

★★★★★
Jyllands-Posten

GYLDENDAL

INTERVIEW

‘Sexkrænkelser er ikke noget nyt, men det her er chokerende’

Syv år efter gennembruddet med ’Tæskeholdet banker på’ er Jennifer Egan klar med en ny roman, ’Manhattan Beach’, som handler om en ung kvinde i en benhård mandeverden. Og måske meget passende begynder interviewet med Egan ikke som planlagt, men med nyheden om endnu et seksuelt overgreb i det amerikanske medilandskab

Af Tonny Vorm

Jennifer Egan virker en smule rystet. Den amerikanske forfatter dukker op som aftalt på en lille fransk café i Brooklyn et par gader fra, hvor hun og hendes mand bor. Forpustet sætter hun sig, krænger overfrakken af og kører en hånd gennem det lange hår, mens hun tjekker og slukker sin mobiltelefon. Da tjeneren dukker op, bestiller hun en kop kaffe med halvt mælk, halvt fløde.

»Så du nyhederne i morges?« spørger hun så. Instinktivt fornemmer jeg, hvad det drejer sig om. Jennifer Egan er tidligere blevet

interviewet af Charlie Rose, der samme morgen har trukket overskrifter i det amerikanske medilandskab. Otte kvinder har fortalt The Washington Post, at den anerkendte tv-vært har forulempet dem seksuelt. Jeg spørger, om det er det, hun mener.

»Ja, netop. Indtil i går forsøgte min publisher at få mig med i hans show igen, men nu har jeg det sådan: 'Oh oh!«.

Den 55-årige forfatter ryster på hovedet og lader en hånd glide hen over bordet mellem os som for at feje efterrørlens striber på gulvet. Jeg spørger, om det overraskede hende.

»Ja, faktisk. Jeg har aldrig hørt rygter om Charlie Rose, men jeg arbejdede en periode i samme bygning som Harvey Weinsteins selskab Miramax,« siger hun med reference til filmproduceren, der fik *sexual harassment*-

bølgen til at rulle hen over Hollywood og siden langt ud over USA's grænser.

»Vi jokedede med, at man altid kunne se på folk i elevatoren, om de skulle besøge Miramax eller et af de andre kontorer i bygningen. De virkede skræmte,« fortæller Jennifer Egan.

»Men vi troede jo bare, han var en meget grov chef. Den her ekstreme opførsel fra Weinstein og andre magtfulde mænds side overrasket mig virkelig. Sexkrænkelser er ikke noget nyt, men det her er chokerende. Hvorfor render du nøgen rundt foran en, der vil arbejde for dig? Kan du ikke more dig på andre måder?« siger Jennifer Egan og konkluderer tørt:

»Det er frygteligt og samtidig lige så ynkeligt som blotteren i subwayen.«

Afsættet var 9/11

Det var ikke sådan, jeg havde regnet med, at interviewet skulle begynde, men det føles på den anden side ikke helt forkert. Jennifer Egans nye roman, *Manhattan Beach*, handler om en ung kvinde i en benhård mandeverden. Anne Kerrigan får under Anden Verdenskrig arbejde på Brooklyns orlogsværft, hvor hun er fast besluttet på at gøre karriere som dykker. Samtidig flirter Anne med gangsteren Dexter

Styles, der måske ved noget om, hvorfor hendes far i sin tid forsvandt.

Romanen har fået forrygende anmeldelser de fleste steder og er blandt andet blevet kaldt for *an old-fashioned page-turner* i The New York Times og »en gribende version af den store 1800-tals roman« i britiske Evening Standard. For så vidt er der tale om et større genremæssigt spring i forhold til Jennifer Egans seneste roman, den syv år gamle *Tæskeholdet banker på*, hvis anslag er anderledes fragmenteret og postmoderne.

Ikke desto mindre har begge romaner sammen afsæt, nemlig nutidens New York.

»Det var 9/11, der startede det hele. New York mindede om en krigszone i tiden derefter. Er USA's rolle som verdens supermagt ved at være udspillet? Mange af os spekulerede dengang – og gør stadig – på, om vi befandt os nær slutningen på en æra. Det fik mig til at tænke på, hvordan det hele startede, hvilket naturligt ledte mig til krigen og de mange impulser og den energi, der drev newyorkerne og gjorde USA til en stormagt.«

Siden debuten i 1995 har Jennifer Egan udgivet syv skønlitterære titler. Arbejdsprocessen er altid den samme, forklarer hun:

INTERVIEW

'Vi befinder os i et sært vakuum, hvor visse mænd er helt ude af kontrol – og vi har ingen regler, der kan beskytte kvinder mod de mænd,' siger romanaktuelle Jennifer Egan.

Foto: Anita Graversen

»Jeg bruger lang tid på at kredse om emnet, inden jeg begynder at skrive. Der kan gå flere år med research. I det her tilfælde ville jeg tale med så mange mennesker som muligt, og det var en udfordring, fordi en del af dem, der som voksne oplevede New York under Anden Verdenskrig, enten er gået bort eller efterhånden har svært ved at huske så langt tilbage. Men det lykkedes, og jeg var også til en reunion for Marinens gamle dykkere. Jeg læste en masse, studerede gamle billeder, og i 2012 følte jeg, at jeg havde materiale nok til at sætte mig ned og skrive. Og først når jeg begynder at skrive udvikler plot og karakterer sig.«

– *Det tænker du ikke på inden da?*

»Nej. Som oftest er det en tid og et sted, der fanger min interesse. Jeg kan ikke arbejde, hvis alt er udtænkt på forhånd. Jeg har brug for at skrive en masse og derefter læser jeg det for at se, hvad jeg egentlig har gang i.«

I storbyens havn

Handlingen i romanens første udkast vekslede mellem perioden lige efter 9/11 og krigstidens New York. Ved gennemlæsningen konstaterede Jennifer Egan imidlertid, at det ikke fungerede.

»Den her lortebog udgiver jeg ikke, tænkte jeg. Der var en stivhed i sproget, fordi jeg ikke kendte mine karakterer og deres arbejde godt nok til at bevæge mig frit i deres verden. Du kan sammenligne det med at skulle føre en dialog på et sprog, du ikke behersker. Det er nærmest umuligt. Desuden fængede dramaet overhovedet ikke.«

Som resultat heraf blev kulisserne indsnavret til Anden Verdenskrig, fortæller Jennifer Egan, der insisterer på, at succesen med hendes forrige roman ikke føltes som et pres.

»Tværtimod. Det gav mig en vis ro. Jeg havde ikke travlt. *Tæskeholdet* blev ved med at sælge og blive oversat. Den har det, vi kalder et langt liv. Det er usædvanligt, hvilket jeg var fuldstændig klar over, og det momentum, så jeg ingen grund til at bryde. Jeg tog på de bogturneer, jeg skulle, og talte med de medier, der ville interviewe mig, prøvede at nyde det hele.«

Tjeneren dukker op med kaffen, og en stund er der tavst mellem os. Den dæmpede musik – The Byrds' »Mr. Tambourine Man« – blander sig med en konstant snurren af trafik ude

på Dekalb Avenue. Jennifer Egan nipper til kaffen, inden hun fortsætter:

»Men jeg kunne godt mærke, hvor svært det ville blive at lykkes med den her historie. Jeg savnede roen, der skal til for at kunne navigere sikkert i mine karakterers hoveder. Jeg har brug for at vide alt om dem. Ikke kun hvad de tænker og gør i det øjeblik, jeg beskriver, men også det, der kom før – deres fortid, deres minder og landets fælles hukommelse og bevidsthed. Hvilke sociale, politiske og kulturelle strømninger præger tiden? Ved jeg ikke det, kender jeg ikke deres fortid, kan jeg ikke skrive om dem.«

Den grundige research førte gradvist fortætten mod vandet omkring New York, der dengang spillede en anderledes dynamisk rolle i bylivet, end det gør i dag, fortæller hun:

»Havnefronten favner essensen af, hvad New York handlede om under krigen. Der var masser af liv og arbejdspladser dermede. Alle østkyst-konvojerne afgik fra New York, så hele havnen var nærmest overtaget af militæret. Desuden var Brooklyn Navy Yard ekstrem vigtig historisk set. Det var nok det største værft i verden både før og under krigen. Allerede inden USA gik ind i krigen, blev mange af de

allieredes handels- og krigsskibe bygget eller repareret her.«

Jennifer Egan blev med egne ord suget længere og længere ind i den verden, der udspillede sig omkring orlogsværftet:

»Jeg fandt ud af, at dykning var en vigtig del af reparationsarbejdet på skibene, og jeg vidste jo allerede i forvejen, at der fandt meget korruption og kriminalitet sted på haven. Det er nærmest et mytologisk kapitel i New Yorks historie. Har du set Brando-filmen *I storbyens havn*? Den er jo baseret på diverse avisartikler om mafiaen og fagforeningernes illegale aktiviteter omkring både West Side Pier og havnen i Brooklyn.«

Det er tvivlsomt, om der var kvindelige dykkere i amerikansk tjeneste under krigen. Det medgiver Jennifer Egan. Men det var en poetisk frihed, hun bevidst valgte at tage: »En af de pensionerede dykkere, jeg interviewede, fortalte mig, at han havde mødt en kvindelig dykker i Cherbourg i Frankrig under krigen. Dér opstod ideen om, at min ene hovedperson skulle være en kvinde med arbejde på orlogsværftet her i Brooklyn. Og kvinder fik jo reelt set en masse muligheder under krigen, så jeg kan ikke med sikkerhed sig, at der ikke var kvindelige dykkere.«

Kvinderne blev beskyttet

Med til historien hører dog, at kvinderne flere steder blev sendt hjem fra arbejdsmarkedet igen efter krigen.

»Ikke nødvendigvis sekretærerne, men dem, der havde mere fysisk arbejde, blev alle fyret, da mændene kom tilbage. Jeg interviewede en kvinde, der havde været svejser på værftet under krigen. Hun var lille og spinkel, og på skibe, hvor der ikke var meget plads, var det en fordel. Hun var dygtig og respekteret. Men hun blev fyret fra værftet, og da hun sågte job efter krigen, grinede de bare af hende. Det var ret chokerende at blive håbet for noget, hun kort forinden var blevet rost for og godt kunne lide at arbejde med.«

En skarp hvæssen fra kaffemaskinen bag baren afbryder os et kort øjeblik. Bag efter fortætter Jennifer Egan:

»Der er langt flere muligheder for kvinder på arbejdsmarkedet i dag, end der var den gang. Det er klart. Men de kvinder, der fik job

på orlogsværftet – og det var fra september 1942 – blev i starten holdt skarpt adskilt fra mændene. De måtte ikke komme om bord på skibene det første år. Og i forbindelse med alle de her sager om seksuel krænkelse, er det faldet mig ind, at det også var for at beskytte dem. Man var klar over, hvad der kunne ske – eller frygtede, hvad der kunne ske – hvis man lukkede kvinder ind i den mandeverden.«

– *Du mener ikke, at den slags fandt sted dengang?*

»Jeg er sikker på, at der også fandt seksuelle krænkelser sted dengang, men den ekstreme og dyriske udnyttelse af kvinder, som vi nu taler om, havde trangere kår, fordi der var så mange regler om, hvordan og hvor kvinder og mænd måtte være sammen på arbejdspladsen. Man måtte simpelthen ikke være alene sammen, ja, kvinder og mænd måtte ikke engang være på fornavn med hinanden.«

– *Skal vi skrue tiden tilbage?*

»Nej, det ville være absurd. Kvinder skal naturligvis ikke sendes hjem fra arbejdsmarkedet. Men det man prøvede at gardere sig mod, var netop den opførsel fra mændenes side, som vi flere steder oplever i dag. Lige nu befinder vi os i et sært vakuum, hvor visse mænd er helt ude af kontrol – og vi har ingen regler, der kan beskytte kvinder mod de mænd.«

Rammer plet i fiktionen

Jennifer Egan er født i Chicago, boede som ung i San Francisco, men betragter sig selv som newyorker. Her har hun boet siden slutningen af 1980'erne, og det har præget hende. Blikket flakker, hun taler hurtigt og animeret og afbryder pludselig sig selv, hvis samtalen bliver for dyb eller andet fanger opmærksomheden. En gul skolebus, der stopper trafikken ude på gaden, eller solen, der glimter i Fort Greene Park overfor, hvor træerne stadig har blade, selvom vi er langt inde i november.

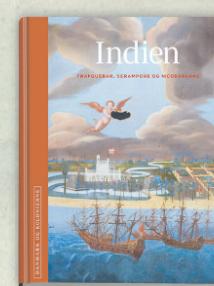
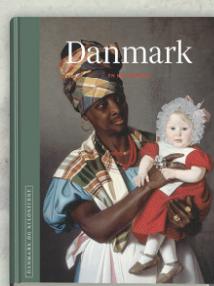
»Det er jo ikke, fordi jeg føler mig forpligtet til at kommentere aktuelle problemer, når jeg skriver litteratur,« forklarer hun så. »Men det er svært at undgå, og selvfølgelig kan man høre et ekko fra nutiden i en historisk roman, der handler om USA i krig og om kvinder i et meget maskulint miljø.«

► Fortsættes på næste side

Kvinder skal naturligvis ikke sendes hjem fra arbejdsmarkedet. Men det man prøvede at gardere sig mod, var netop den opførsel fra mændenes side, som vi flere steder oplever i dag

„Værket oser af fortællelyst og genuin oplysning forankret i forskningen.“ – POLITIKEN

– JYLLANDS-POSTEN

– JYDSKE VESTKYSTEN

INTERVIEW

'Manhattan Beach' foregår i New York under 2. Verdenskrig, og havnefronten spiller en stor rolle. Ifølge Jennifer Egan favner havnen nemlig essensen af, hvad byen handlede om under krigen: Den var fuld af liv, arbejdspladser og militær. The Granger Collection

► Fortsat fra forrige side

– Du skriver i en tid, hvor USA har oplevet alt fra 9/11 til Donald Trump. Er det inspirerende eller tyngende som forfatter?

»Godt spørgsmål. Det kan virke overvældende, når jeg indimellem føler, at jeg bør skrive om det. Men det gør jeg heldigvis sjældent. Store begivenheder skal sætte sig, før man kan skabe god litteratur ud af dem, mener jeg. Derved ikke sagt, at det ikke interesserer mig. Jeg prøver at følge med i alt, hvad der sker. Jeg er nysgerrig, og umiddelbart synes jeg, at det er en ret ekstrem tid, vi befinner os i. Men samtidig er jeg klar over, at meget af det skyldes medierne, der dækker alt intensivt og hurtigt. De tegner måske et forskruet billede af virkeligheden. Har vi det hårdere end i middelalderens Europa? Jeg twivler. Jo, det er da bekymrende, at der stadig er blade på træerne om vinteren, men det forhindrer os jo ikke i at skrue op for varmen derhjemme.«

– Du nævnte før USA's rolle som supermagt. Er den ved at være udspillet?

»Ikke endnu. Men vi oplever ofte, at både almindelige mennesker, institutioner og lande ender med at misbruge den magt, de har skabt sig. Og det kunne godt se ud til at være tilfældet med USA. Vi har ikke udspillet vores rolle som supermagt, nej, men vi har på mange områder misbrugt den og gør det til dels stadig.«

Da jeg beder Jennifer Egan uddybe sig, skærer hun en grimasse og tøver lidt, inden hun svarer:

»Jeg kan godt lide at gå og spekulere over den slags, men jeg er ikke ret god til at tale om fremtiden. Jeg er langt bedre til at sætte ord på det i fiktionen.«

Hun lyder beskeden, men det har hun ingen grund til. I flere af Jennifer Egans romancer optræder der både en mellemøstlig terrorist, der planlægger et angreb på USA, sociale internetmedier og chatrooms samt digitale

touchscreens for børn – inden de fænomener dukkede op i virkeligheden.

»Når jeg sætter mig ned og skriver, så rammer jeg indimellem plet,« medgiver forfatteren med et afvæbnende smil, der tegner små fine rynker omkring hendes mørke øjne.

Læser ikke Knausgaard

– Hvad så med det personlige? Har du brug for at have noget tilfælles med dine hovedpersoner?

»Nej, tværtimod. Jeg skal selvfolgelig forstå deres valg i livet og deres følelser og handlinger, men Anne Kerrigan er ikke mig. Jeg tør ikke engang snorkle! Jeg skal derimod føle en personlig forbindelse til stedet, jeg skriver om. I starten af 1990'erne boede jeg selv i en lille tenement-lejlighed magen til den, Anne og hendes forældre bor i, og den kunne jeg godt lide at genskabe. Kold og slidt og med spor efter generationer af fattige arbejdere. Anne er ikke mig, men lejligheden kunne godt have været min.«

– Så du har ikke været fristet til at hoppe på autofiktionsbølgen?

»No way! Den interesserer mig ikke det fjernehste hverken som læser eller forfatter. Det øjeblik jeg hører, at en bog er autobiografisk, tænder jeg helt af. Og hvis en roman har en karakter, der hedder det samme som forfatteren, springer jeg også over.«

– Hvorfor?

»Det er bare en mavefornemmelse. I mine øjne er skønlitteratur noget, der er opdigtet. Skal jeg endelig læse virkelige historier, foretrækker jeg fagbøger, som jeg i øvrigt elsker. Den her mellemvej interesserer mig overhovedet ikke. Måske også fordi jeg som journalist skriver om virkeligheden. De to ting holder jeg mest af: velskrevet non-fiction eller opdigtede historier. Jeg har for eksempel aldrig læst Knausgaard, så derfor kan jeg heller ikke sige, at jeg ikke kan lide, hvad han skriver. Måske sætter jeg mig ned, åbner første bog og så ser du mig først igen om tre måneder

... Nej, det gør jeg ikke. Jeg åbner ikke første bog. Jeg har svært ved at se, hvorfor folk kan være så optaget af dem selv og deres eget liv, at de skal skrive romaner om det. Sådan har jeg det i hvert fald ikke.«

– Er du ikke nysgerrig efter at lære dine yndlingsforfattere bedre at kende?

»Jo, og jeg kan godt lide at læse biografier og selvbiografer. Men det er jo en helt anden genre end autofiktionen. Jeg var meget fascineret af folks erindringer, da jeg researchede til *Manhattan Beach*. Dem jeg talte med, var vidner til historien, og deres overleveringer har stor værdi for nutiden. Og af den grund føler jeg i øvrigt også en form for forpligtelse til selv en dag at skrive mine memoirer. Men det bliver ikke autofiktion, og jeg tror ikke, at den bog bliver lige så sjov at skrive som en roman.«

kultur@information.dk

BLÅ BOG

Jennifer Egan

✗ Jennifer Egan er født i 1962 i Chicago, USA.

✗ Hun har læst litteratur på University of Pennsylvania og på Cambridge, England.

✗ Hun bor i dag i Brooklyn med sin mand og deres to børn.

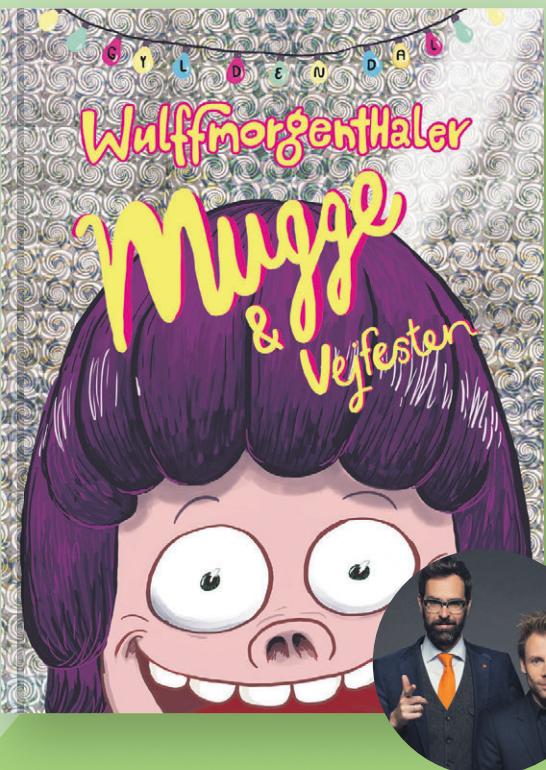
✗ Gennembrudsromanen 'Tæskeholtet banker på' (2011) vandt både Pulitzerprisen og the National Book Critics Circle Award.

✗ Egan har desuden modtaget et Guggenheim Fellowship og et National Endowment for the Arts Fellowship. 'Manhattan Beach' er netop udkommet på dansk på forlaget Klim, der også har oversat 'Tæskeholtet banker på', 'Se på mig' og 'Sort boks'.

„

Jeg interviewede en kvinde, der havde været svejser på værftet under krigen. Hun var dygtig og respekteret. Men hun blev fyret fra værftet, og da hun søgte job efter krigen, grinede de bare af hende

FORDI BLØDE PAKKER IKKE KAN ÅBNES IGEN

KAN KÆRLIGHEDEN BLOMSTRE PÅ TRODS AF SKÆLJOKES?

Første bind i serien om drengen Mugge og hans familie, samt alle de andre festlige, besynderlige (og til tider direkte sindssyge) personer i hans liv.

Originalt og vellykket.
Nordjyske

DEN ULTIMATIVE FANBOG!

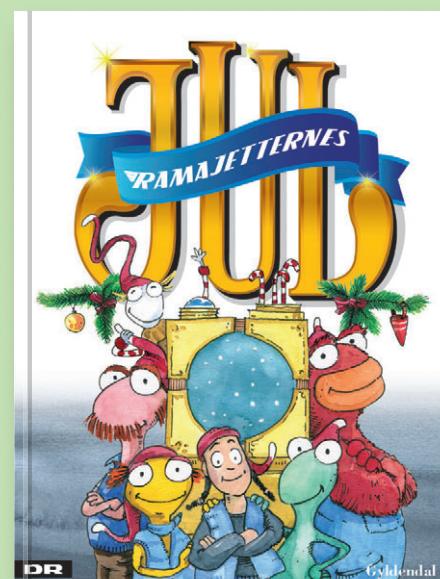
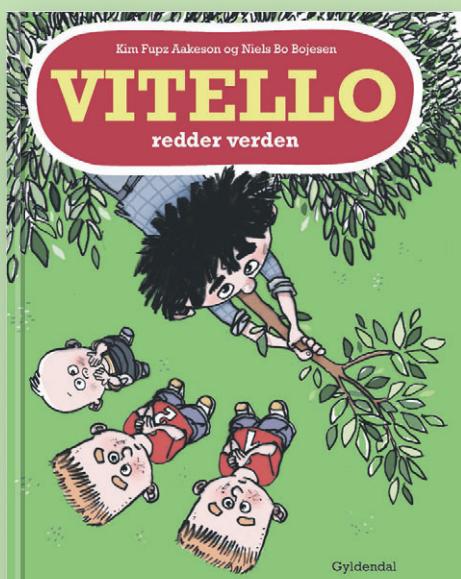
Robin og Samrita er to af de allerstørste YouTube-stjerner.

Bogen er fuld af tips, tricks, opskrifter, personlige historier og fun facts. RobinSamse fortæller blandt andet om vejen til megasucces og deres første kys.

VITELLO REDDER VERDEN

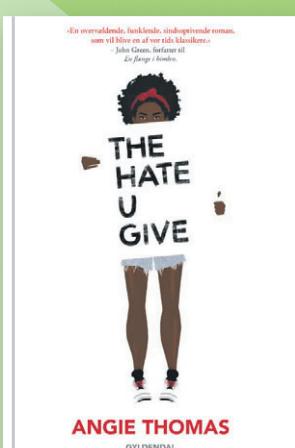
Mor har set dårlige nyheder og taler om verdens undergang. Det vil VITELLO ikke finde sig i, for han skal være millionær og have en sportsvogn når han bliver voksen, så nu haster det med at redde verden.

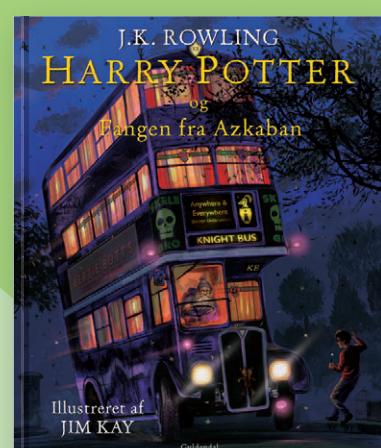
RAMAJETTERNES JUL

Kalenderbog i 24 kapitler baseret på TV-julekalenderen "Ramajetternes jul" fra Ramasjang.

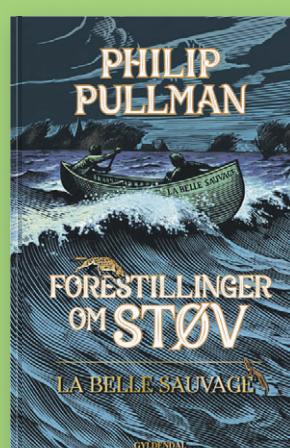
Læg fantasi under træet i år

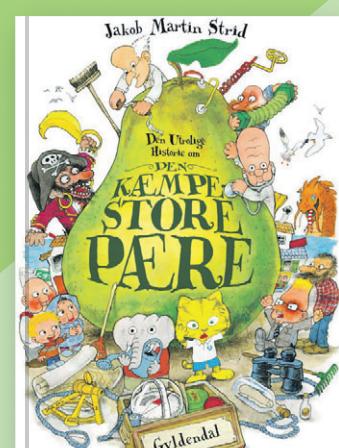
Politiken
4 stjerner

SMUKT ILLUSTRERET

Politiken
5 stjerner

Berlingske
5 stjerner

GYLDENDAL

Elegant og stærk historisk roman

Anita Furu lykkes i sin debut med den svære kunst at skrive en historisk roman, som er nærværende uden at eksotisere fortiden

Af Kristin Vego

Det er en kunst at skrive en god historisk roman, uden at siderne bliver overfyldt med historisk kuriosa. Der er så mange detaljer, lugte og eksotiske genstande, som kan krydre fortællingen om livet i en tid, vi kun kan se afbildet på sort-hvide fotografier. Oftest kan man få fornemmelsen af, at beklædningsgenstandene i sådanne historiske romaner er vigtigere end de personer, som har dem på, eller at hovedpersonen ikke kan få lov at ryge en cigaret uden også at nævne mærket. Det modsatte er tilfældet i Anita Furus debutroman *Mit halve liv*, som følger en kvindes liv i første halvdel af det 20. århundrede. Verden er her ikke en researchet kulisse, men et faktisk sted. Flere gange mens jeg læste, fik jeg følelsen af, at romanen, ikke i sit sprog men i de afslappede og elegante miljøbeskrivelser, næsten kunne være skrevet i den tid, den udspiller sig i – forstået på den måde, at beskrivelserne af de historiske rammer er balancerede uden at være påtrængende.

Mit halve liv handler om en seksårig pige, som rejser alene fra Rus-

land til København i begyndelsen af 1900-tallet for at blive plejedatter hos den velhavende, ugifte Sophie Ballin. Hendes foreldre er døde i de russiske pogromer og hendes søskende i den jødisk ortodokse familie bortadopteret til andre familier. Få år senere dør Frøken Ballin, og barnet er moderløst for anden gang. Hun flytter ind hos sin nye tante og onkel, men føler sig aldrig hjemme, på trods af familiens mange bestræbelser på, at hun skal »assimileres« – helt glemme sit ophav. Siden møder hun hos slægtingne i Berlin den norske forretningsmand Sigurd Linde, som hun gifter sig med, og fortællingen flytter med parret til hans base i den spanske by San Sebastián.

Billeder på en vifte foldet ud

Det er Ruth Ballin selv, det navn den russiske pige får ved ankomsten til Danmark, som fortæller sin historie. I de første kapitler er det en tydelig barnestemme, der taler; hun ser små ting i rendestenen, som de voksne overser, og mærker sin onkels tunge hånd på sin skulder. Siden bliver Ruth en moden og berejst kvinde, viljestærk og intelligent. Der er et højt tempo i romanen, livshistorien fortælles næsten i glimt eller bille-

der – som der står: »Gaden er lige her, mere virkelig end noget andet og samtidig uvirkeligt og drømmelagtig. Den trækker spor til minder, der skjuler sig som billeder på en sammenfoldet vifte. Men viften kan foldes ud.«

Læseren hvirvles fra barndommens tavse traumer til ungdommens rastløshed og længsel efter at slippe væk, og videre til voksenlivets kriser og omvæltninger. Ruth oplever moderskabets glæder og sørger, knytter tætte venindebånd og sørger livet

igenmed over den tabte storebror – ham, som lovede at tage hende med til Amerika. Og selvfølgelig er Ruth Ballins liv påvirket af historiens alvorlige gang. Borgerkrigen i Spanien sender ægteparret til Danmark, under Anden Verdenskrig er de trygt tilbage i Baskerlandet, mens familien derhjemme må flygte til Sverige.

Anita Furus debutroman er vel skrevet i et let og lydhørt sprog. Hør for eksempel, hvordan det tager sig ud, når Ruth bliver forlovet med sin nordmand:

”

Jeg kan ikke andet end at blive dybt investeret i Ruth Ballins skæbne

Kærlighed i havsnød

Hans Hedegaard
Andersens roman
'Fem dage for ROSE'
er bedst, når den
stikker til søs

Af Martin Bastkjær

Fem dage for ROSE handler om det unge par Simon og Laura. Han lever af at holde foredrag om forholdet mellem kunst og matematik, hun arbejder som jurist i

en fagforening. Han drømmer om at sejle, mens hun træner til triatlon. Det giver anledning til konflikt helt fra bogens begyndelse, hvor de skal planlægge deres næste ferie. På mirakuløs vis bliver de enige om at tage til USA, men alle gnidningerne følger selvfølgelig med. I Florida møder de tilfældigt den spøjse og lettere alkoholiserede Steve, som viser sig ikke blot at være tidligere pilot og Le Mans-kører – han har også en båd ved navn ROSE. Trods Lauras modvilje ender det med, at parret siger ja til at sejle båden fra en havn til en anden, men da motoren sæt-

ter ud, kommer Simon til skade, og derfra går det for alvor galt.

Masser af drama

Hans Hedegaard Andersen skriver knapt og ligefremt, i en tone, jeg bedst kan betegne som frisk: »Rutinerne kunne selvfølgelig forekomme trivielle, men dem kom man ikke udenom, de klæbede til båden som simpel matematik klæbede til handelsskolen, som Lauras røv til motionscyklen, som blødkogte æg til søndag morgen.« Tempoet er ganske højt, og der er masser af drama og konflikt – måske endda lidt for me-

get konflikt. Romanen lider nemlig under, at Simon og Lauras forhold er så konsekvent dysfunktionelt: I første kapitel er han distræt og dårlig til at se ud over sine egne behov, mens hun er fokuseret på sin træning og eddikesur, og sådan bliver de ved med at være bogen igennem. Lauras primære funktion er at irttesætte Simon gennem replikker som »Hold nu op med det fjoller!«, »Har du tænkt dig at købe den hat?«, »Er du snart færdig?«, »Sejler du ikke lige stærkt nok?«, »Jeg tror, du drejer, er det meningen?«, »Skal du nu bare til at drikke øl?«, for nu bare

”

Romanen lider under, at Simon og Lauras forhold er så konsekvent dysfunktionelt

KRITIK

Hovedpersonen, Ruth Ballin, i Anita Furu's roman er inspireret af forfatterens egen farmor.

Foto: Mads Holm

til hendes russiske familie. Jeg kan ikke andet end at blive dybt investeret i Ruth Ballins skæbne – som for øvrigt er inspireret af forfatterens farmor. Stilen kan minde om Roy Jacobsens romaner om Ingrid Barrøy, som selvfolgelig finder sted i et helt andet miljø – det barske øsamfund ud for den nordnorske kyst – men som med sin fortælling om en enkelt kvindes liv i første halvdel af 1900-tallet på samme måde tegner et stærkt tidsbillede og en nærværende, personlig historie.

kultur@information.dk

»To dage efter at Sigurd er rejst, er der brev fra ham. Han vil forloves per brev. Det er lige hurtigt nok, tænker jeg. Det mener tante Henriette også. Bed ham komme en gang til, siger hun. Da han træder ud af toget, er jeg ikke i tvivl. Hatten, stokken, lakskoene. Det er ham. Han ser mig straks, smiler og kommer hen imod mig.«

Så enkelt kan det skrives! Romanens personer er levende på siderne; om det så er de to svenske sygeplejersker, som hjælper til under Ruths

fødsler, stockholmeren og skåningen, eller den norske ægtemand med hans særegne gemyt.

Dybt investeret

Et gennemgående billede i Anita Furu's roman er virkeligheden, som noget man, næsten, kan række ud og gribe efter. Der vil altid være en del af Ruths liv, som er lige udenfor rækkevidde, en del af hende, som er blevet fortrængt; undervejs viser det sig, at Ruths elskede plejemor måske har bidraget til at afskære kontakten

NY BOG

Mit halve liv

- ✗ Anita Furu
- ✗ Gladiator
- ✗ 256 sider
- ✗ 300 kroner

at tage nogle få eksempler. Jeg er helt med på, at det her er en fortælling om et parforhold i problemer, men når bogen på intet tidspunkt viser mig, hvad der har fået dem til at finde (og blive) sammen, så kan jeg simpelthen ikke interessere mig for, hvorvidt de ender med at gå fra hinanden.

Mangler sikkerhed

Jeg bliver aldrig investeret i hovedpersonernes udvikling eller forfald, og dermed bliver det svært at bemyre sig om udfaldet af de ellers dramatiske oprin. Andersen skriver

så meget bedre om forholdet mellem mennesket, båden og havet end om forholdet mellem mennesker. Både de dvælende naturbeskrivelser og de kaotiske afsnit, hvor alt går galt, er klare og langt fra Simon og Lauras demonstrativt pointerede dialoger. Her er der tiltro til, at de tekniske udtryk ikke behøver at blive forklaret i sænk, men kan leve på deres særegne rytmeforløb og præcision. Den sikkerhed og naturlighed mangler i parforholdsskildringen, hvilket både fører til at romanen er for lang tid om at komme rigtigt i gang, at dens begivenhedsrigte midte aldrig bliver

vedkommende, og at slutningen føles flad og forudsigelig.

kultur@information.dk

NY BOG

Fem dage for ROSE

- ✗ Hans Hedegaard Andersen
- ✗ Gladiator
- ✗ 261 sider
- ✗ 300 kroner

BESTSELLERE ÅRETS BEDSTE ROMANER

► BLÆKHAT

af Sissel-Jo Gazan

“Et forrygende kvindeportræt ... en ekstremt god bog”
POLITIKEN

► DA BLEV JEG DØDEN

af Steffen Jacobsen

“Steffen Jacobsens bedste værk til dato ...”
EKSTRA BLADET

► PETERS KÆRLIGHED

af Mich Vraa

“Vellykket ... medrivende læsning”
JYLLANDS-POSTEN

► HVOR DER ER FUGLE

af Maren Uthaug

“Simpelthen en brandgod bog”
FYENS STIFTSTIDENDE

► HVIS DER SKULLE KOMME ET MENNESKE FORBI

af Thomas Korsgaard

“Bevægende og uhype vellykket”
KRISTELIGT DAGBLAD

► DEN DER SER

af Herbjørg Wassmo

“Fremragende iscenesat ... en stærk roman”
BERLINGSKE

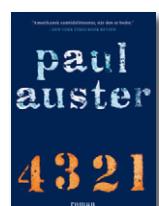

► 4321

af Paul Auster

“Betagende i sin monstrøsitet”
BØRSEN

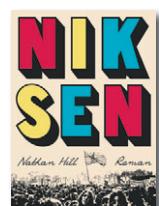

► NIKSEN

af Nathan Hill

“Begavet ... vittig og tankevækkende”
POLITIKEN

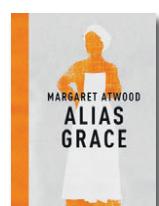

► ALIAS GRACE

af Margaret Atwood

“Smukt og overbevisende fortalt”
POLITIKEN

► EN VELBEVARET HEMMELIGHED

af Jeffrey Archer

“Førsteklasses håndværk”
WEEKENDAVISEN OM HVOR DER ER VILJE

LINDHARDT OG RINGHOF

Børn skal ikke spises af med skrald og spekulation. Det skal være det bedste og det ypperste, de hører og læser

Der findes to væsentlige sonetkranser i nyere dansk litteratur, den ene er Inger Christensens 'Sommerfugledalen', den anden er Cecilie Ekins 'Mørkebarnet'. For den og for sit øvrige forfatterskab har Eken netop modtaget Det Danske Akademis Silaspris. Peter Laugesen tegner her et portræt af prismodtageren

Af Peter Laugesen

Mit hjerte hopper og danser, når jeg ser en regnbue på himlen. Sådan var det, da livet begyndte, og sådan er det nu, hvor jeg er en voksen mand. Sådan skal det også være, når jeg bliver gammel. Og jeg håber, at alle mine dage vil blive flettet sammen af naturlig hengivenhed mod det levende.

Sådan omtrent siger den romantiske engelske digter William Wordsworth i et lille digt, nærmest en slags vignet. Det er ikke en af hans store oder, men det indeholder en af hans største linjer:

The Child is the Father of the Man.

Vi står forsigtige foran barndommen, dens myter og eventyr. Bange for at komme til at gøre den skade under dens vej ind i det sprog, den har ventende og voksende i sig, for at den skal ramle ind i noget, en indoktrinering eller en styring, der vil gøre den fortræd, måske forsegle den et sted i det ubevidste som en knude, der først langt senere, og måske, kan briste, hvis da ikke dens engang så klare øjne brustner først.

Og der er farer nok i en verden, hvor alting, også barndommen og måske endda mest den, er en vare, hvor barnet er en målgruppe, hvor tårne af bras stabletes op over alt i strålende farver, som de små øjne kan se og de små hænder række ud efter.

Der er meget gejl i barndommen som vare og målgruppe, meget der falder over hinanden for at komme Forrest med glemsel og underholdning, meget der i et fog af algoritmer forsøges fæstnet og glemt, før det ligesom får ben at gå på og tanker at tænke. Kom til mig, kære små, og æd jer, grin jer ihjel.

Hvordan med det så? Det Danske Akademis Silaspris er opkaldt efter en person, en eventyrperson i Cecilie Bækkers værk. Jeg har læst den for mine børn, mens serien udkom, til lige stor glæde for mig selv som for dem. Det var en fælles rejse, måske den ene vej for

dem og den anden vej for mig. Og jeg har læst alle de andre store gamle, fra Mark Twain til Astrid Lindgren.

Børn skal ikke spises af, hverken de lyttende eller de læsende, med skrald og spekulation. Det skal være det bedste og det ypperste, de hører og læser, eller i hver fald har mulighed for at høre og læse.

Det fremmede, det andet, det nye, det gamle, det dybt nærværende.

Skænk jeres børn en skønhed som intet menneskeøje har set, skænk jeres børn en kraft der kan bryde himlens porte op.

siger Edith Södergran i »Septemberlyran«.

Mindre kan ikke gøre det.

Netop her kan der ikke være tale om et kompromis med det, der er egentlig værdifuldt. Og hvem skal så lige bestemme, hvad det er?

Det skal Det Danske Akademi.

Når vi har valgt Cecilie Eken som modtager af dette års Silaspris skyldes det især, men ikke kun, den lyriske del af hendes forfatterskab, som er stort og omfattende. Romaner, serier, billedbøger, fagbøger, noveller, *you name it*.

Mørkebarnet (2013) er en sonetkrans eller sonetkreds. Sonetten er et italiensk påfund, fra middelalderen. Et digt i fjorten linjer bestående af to firelinjede strofer og to afsluttende med hver tre linjer. Fast format og selvfolgelig rimet. En sonetkreds eller sonetkrans består af 15 sonetter, de fjorten første flettet sammen sådan, at den sidste linje i hver sonet er den første i den næste. Den femtende sonet består så af de fjorten første sonetters begyndelses- eller slutlinjer.

Den femtende sonet hedder mestersonetten.

Der findes to væsentlige sonetkranser i nyere dansk litteratur, den ene er Inger Christensens 'Sommerfugledalen', den anden er Cecilie Ekins 'Mørkebarnet'.

Inger Christensens er drømmende, svæ-

vende, mens Cecilie Ekins er mere konkret i sin fortælling om de to piger, den lyse og den mørke, og deres forhold til far og mor. De vil kun vide af den lyse:

Hun sidder der i solen på sin gyngé så hvid og ren med bellis i sit hår: En lille engel der kan le og synde hun fylder dem med glæde uden skår.

Den andet barn, den anden side af barnet, er et problem:

Hun er et Mørkebarn med dunkle øjne hun spiser jord og blanke røde bær og elsker grimme ord og sorte løgne og Far og Mor ved begge hvor hun er.

Hun kan ikke komme ind i huset og sove om natten, men må stå ude blandt nattens vilde væsener, som hun i sin fortvivelse så mobiliserer mod densovende anden inde i varmen og lyset:

Hun kender natten – det er hendes held og hvis hun kalder lavt vil nogen svare så Mørkebarnet mumler for sig selv.

De vilde væsener er selvfolgelig med på den værste, da hun foreslår dem at forskräkke det sarte, artigt lyse væsen:

Hun hvisker »Kom nu frem – jeg ved I vil.

Der er en pige jeg skal ha' jer til at skræmme livet af så er i sode!«

En stank af råd står hende straks i møde: De svarer hende ved at le og gnægge og noget lister frem af mørkets dække.

Og noget lister frem af mørkets dække: En mager krop, forvreden, sort og sær med pels så strid som tjørnetornehække og sult der vækker rædsel hos enhver.

Og selvfolgelig bliver mørkepigens lyse søster lammet af rædsel, og selvfolgelig indser mørkepigen, at den lyse søster er en del af hende selv, og selvfolgelig jager hun de magre gnækende skygger tilbage, hvor de kommer fra.

Og selvfolgelig ender det hele i mestersonetten med, at de forstokkede forældre må indse, at den lyse og den mørke pige hører sammen:

Der bor to piger i en dejlig have Den ene leger ensomt og forladt den anden kalder Far og Mor »en gave« hun sover trygt hos dem når det er nat.

Men Far og Mor vil ikke ha' dem begge så Mørkebarnet mumler for sig selv og noget lister frem af nattens dække: de dunkle dyr der slår alt lys ihjel.

Lysbarnet bli'r så bange at hun skriger

Cecilie Ekens
'Mørkebarnet'
handler om to piger,
den lyse og den
mørke, og deres
forhold til deres far
og mor – som kun vil
vide af den lyse.
Illustration: Malene
Reynolds Laugesen

skæbnen og drømmen. Det er myten og fortællingen. I romanen om *Den sorte safir* foregår det meste af den eventyrlige, mellemøstlige handling hos ørkenfolket völarerne, der har nordiske navne, Sif, Roar, Olaf, Skjold, hvilket jo antyder en fortidig, forskriftlig folkevandring i modsat retning af den ellers stadig normale. Völarerne kan forvandle sig til et hvilket som helst andet levende væsen, og det gør de uafbrudt. Det er en forbløffende røverhistorie lige ud af tusind og én nat. Fyldt med mellemøstlig kolorit. Maden er som på Elizar ved Bab Touma porten i det gamle Damaskus:

»Nybagte hvedebrød, ris med safran og dampede stykker mørkt lammekød i pebersov. Figner syltet med ingefær, kvæder bagt med kardemomme, søde honningkager.«

Og ørkenen er som hos Ibn Batuta eller Ibrahim al Koni:

»Luften havde fået et strejf af kærlighed nu, og himlen hang over os, blåhvid og uden en sky. For første gang så jeg, hvor smukt sandet vekslede i toner af gyldent og sølvhvidt. Som overfladen på et kunstfærdigt smykke.«

I en anden af Cecilie Ekens eventyrlige romaner er det homeriske heksametre, der ruller deres tunge dakyler ind over tidens strand mod hulen ved bjergets fod under den stejle skraent med den blå, berusende taurem plante. Vi har droppet årstallene nu, vi er ovre i mytisk tid:

Først da hans kraftfulde røst som sagte ekko bortdøde,
så de det skrækkelige uhyre. Op fra sit skjul det steg,
lig stormen den kolde, der hen over himlen fremraser,
røgen den blålige stod om dens rædsomme hoved,
tænderne glimted, og de natsorte øjne stirred på manden.

Da greb frygten den frygtløse helt Athetus, højt han skreg
som var han et barn, der vågner i natten og savner sin mor.

Uhyret har sine kræfter fra døde børnesjæle, der giver evigt liv til det fascistoide herrefolk, kimererne. De kan ikke få børn. De er strandet midt imellem barndommen, som de har glemt, og alderdommen, som de aldrig skal lære at kende. Der lever de deres triste herskerliv i et orgie af skønhed og kunst, som når skønhed og kunst er tomfest, som hvor grimhed og ukunst kun findes hos de andre, i et æstetisk tusindårsrigt, der er fuldkommen afskåret fra alt andet end sin egen pragt.

Kun den blå moss, taurem, som slaverne, de dødelige, de almindelige, høster på den stejle klippeside, holder dem en lille smule levende i deres evige psykedeliske koma.

Men det ordner Sikka. Uhyret besejres, det

fortælles ihjel, sproget overvinder døden, vulkanen eksploderer og udslutter Kimerernes gyldne ødemark af en by.

»Ved kamelens lort,« som völarerne sagde. Sådan skal det være.

Da min yngste datter lige var født, og den næstældste var 3-4 år gammel, da den ventende verden stod højest både i dem og i mig, skrev jeg et digt om vejen herhen.

Det vil jeg gerne læse for modtageren af Det Danske Akademis Silaspris:

det nyfødte barns sang

jeg kan huske
jeg var to
og blev en
og den ene forandredes

så mange ting
rejste vidt omkring
men er den samme

de kolde tider
og de varme
regn der strømmede ned
de grønne billeder der styrtede og segnede
træerne som jeg elskede
nu er de olie
eller kul

jeg ser andre træer nu
hvor er de smukke
se de vokser
danser i den evige rytm
sætter blade og blomster
bærer frugt og sne
og blade blomster frugt
igen
og sne igen

se de danser
se deres blide bevægelser

de perlende lys
langs Jordens ryg
store tunge dyr
i det mørke vand
smaskende og ræbende
de første fugle klaprende
gennem luften
deres dybe sang
mod solen
fiskenes signaler
gik gennem mig
jeg klevet på land
og blev mange tusind dyr
den ene der er mange

ryttere med dragne sværd
på fnysende fyrlige heste
kåde dræbere red hen
over fagre riger

plaget afforstoppelse

jeg elsker det enkle
fordi det er
foranderligt

jeg har rejst langt
for at komme til jer
og ved alt

jeg har mærket jer og hørt jer
jeg har set det første
jeg er

tag godt imod mig
jeg elsker jer

Ved kamelens lort!

The child is the father of the man,
og nu skal Cecilie Eken have sin pris.

kultur@information.dk

Essayet blev holdt som tale ved Det Danske Akademis årsmøde fredag den 24.11.2017

BLÅ BOG

Cecilie Eken

• født 1970 på Frederiksberg, er børne- og ungdomsforfatter.
• Siden Cecilie Eken debuterede som forfatter i 1993 med fantasyromanen 'Troldmandens søn' har hun udgivet adskillige billedbøger, noveller, teaterstykker og romancer.
• Cecilie Eken har vundet flere priser bl.a. Kulturministeriets børnebogspris i 1997 og 2007, Danmarks Skolebibliotekarers Børnebogspris i 2008 og Kommunernes Skolebiblioteksforenings Forfatterpris i 2008.
• Hun har netop modtaget Det Danske Akademis Silaspris.

Pernille Juhl
Foto: PR

Jeg ville ønske,
jeg havde skrevet

»I en fransk by langt syd for Saint-Malo bliver en tysk lastvogn sprængt i luften, da den er på vej over en bro. Seks soldater omkommer. Det er terrorister, siger man. Nat og tåge, hvisker de kvinder, der kommer i huset for at se til Marie-Laure. For hver pølsetsker, der dør, dræber de ti af os. Politiet går fra dør til dør og forlanger, at alle mænd, der er fysisk i stand til det, skal komme ud og arbejde. Grave grøfter, tømme jernbanevogne, køre cementsække på trillebøre, bygge invasionsfælder på en mark eller en strand. Alle, der kan, må arbejde for at styrke Atlanterhavsvolden.«

Fra Anthony Doerrs 'Alt det lys som ingen ser', oversat til dansk af Mich Vraa.

Begrundelsen

»Jeg skriver historiske romaner, og af den grund lader jeg mig ofte inspirere af faglitteratur og historier fra det virkelige liv. Men den skønlitterære bog *Alt det lys som ingen ser* er for mig den ultimative historiske roman. Anthony Doerr er en enestående fortæller. Han sætter barren urimeligt højt for genren. Formår at gøre det, enhver forfatter drømmer om, nemlig at invitere læseren helt ind i romanen. Doerrs personer står lyslevende for én. En af hovedpersonerne, en blind pige, og hendes karakter er så imponerende beskrevet, at læseren uvægerligt får den tanke, at forfatteren selv må være blind. Jeg bliver bevæget og opslugt, jeg ler og græder med personerne. Jeg bliver ét med dem. Forfatteren har en fabelagtig evne til at udnytte sproget – måske er det en erhvervsskade – men jeg stoppede ofte op undervejs i læsningen af netop denne bog for at smage på ordene. Doerrs indlevende skrivefaccon er præcis sådan, jeg tilstræber, at mine egne læsere vil opleve mine romaner. I den forbindelse lader jeg mig til stadighed inspirere af netop denne bestseller, men også med et anstrøg af melankoli, da jeg formodentlig aldrig kommer op på hans sublime niveau.«

Pernille Juhl er aktuel med romanen 'Det usagte'.

safry@information.dk

Hjem lader forfatterne sig inspirere af, og hvem misunder de for deres arbejde med sproget? På denne plads fremhæver en dansk forfatter hver uge et uddrag fra et skønlitterært værk, vedkommende ville ønske, at han eller hun havde skrevet – og forklarer hvorfor

Et diabolsk indblik i arabiske handelsmænds selvbedrageriske forfængelighed og ømskindede ære

Er man til store, farverige romaner, der ovenikøbet har solid historisk substans, så er 'De toneangivende' af Hédi Kaddour det gode bud

Af Karen Syberg

Det her er noget så sjældent som en stor historisk roman, fortalt af en alvidende fortæller, der, gennem et mylder af personer folder både de enkelte menneskers og den store historie ud ved at lade dem opleve den.

Vi befinder os et sted i Maghreb, i en fiktiv by, Nahbès ved Middelhavet, som er under fransk overherredomme. 'De toneangivende', der har lagt navn til titlen, er den franske elite, som bor i deres egen bydel, mens araberne bor i den gamle bydel. Ind strømmer moderniteten i form af et amerikansk filmhold, der skal optage en film om en ørken-sheik. Så er rollerne fordelt: modernitetens frie, tyggegummignaskende skuespillere og instruktører over for dels 'De toneangivende', der holder på traditionen, dels det arabiske samfund, der har et noget andet syn på kønsrollerne end amerikanerne. Film er de heller ikke vant til, og da amerikanerne hen mod slutningen af romanen viser deres optagelser for den lokale befolkning, er der ingen ende på de pudsigte misforståelser, billedeerne på det hvide lærred udløser. Ikke mindst, da operatøren ved en fejltagelse kommer til at sætte en allerede afspillet filmrulle på igen! Hédi Kaddour bruger imidlertid hele to kapitler til scenen, hvilket i min optik er ét for meget.

Men også det arabiske samfund er delt i (hykleriske) traditionalister og unge oprørere – en af hvert køn. Kvinden Raina er datter af en tidlige minister, hun er blevet enke i en tidlig alder, driver sin fars gård og vil for alt i verden beholde sin uafhængighed; manden, Raouf, er

en dannet mand, der interesserer sig for arabisk kultur. Han forelsker sig i Gabrielle.

Skematisk

Hvis det lyder skematisk, er det ikke helt uden grund. Via hovedpersonerne indføres læseren i tids presserende problemer, og meget belejligt tvinger en blanding af hjemlige intriger og foreløkkeshistorier fire af dem: Gabrielle, Raouf, Ganthier og Kathryn ud på en rejse, der fører dem gennem Alsace/Elsaß, som skiftevis har været på tyske og franske hænder, og efter krigen nu igen er fransk. Derfra går det videre til Weimarrepublikkens Berlin, og så er det historiske bagtæppe oprullet. Rejsen foregår omkring 1924, idet det fremgår, at Frankrig har besat Ruhrdistriktet, hvilket skete i januar 1923, og fransktalende personer skal træde vorsomt. Men det fremgår også, at USA har ydet Tyskland lån, og så er vi i 1924, og hyperinflationen og den værste hungersnød er tilbagelagt. Der er kommet et vist styr på finanserne og den astronomiske krigsskadeerstatning, som Versailles-freden pålagde landet efter Første Verdenskrig, tyskerne er ved at leve op igen.

I Berlin møder de rejsende repræsentative figurer som Otto, der til deres undren er både reaktionær og revolutionær – læs nationalsocialist – og vi får såvel indblik i kabaretlivet med sangen *Wilkommen* som i nazisternes klandestine møder og – via den politisk interessere Raouf – kommunisternes ditto. Kort sagt: Tidens store konfliktpotialer før de løber over deres bredder.

Ind i dette flettes så hovedpersonernes indbyrdes forhold med jalusi, erotik og magtkampe.

Intriger

Hjemme i Nahbès intrigerer alle mod alle. Sjældent har jeg som læser været indviet i så mange udspekulerede fælder og snarer, som enten

udlægges for egen vindings skyld eller ud fra hævnmotiver. Der er nærmest en ny intrige i hvert kapitel. Står romanens fremstilling til troende, får man her et diabolsk indblik i arabisk handelskultur, i mændenes selvbedrageriske forfængelighed og ømskindede ære, og som nævnt i deres ualmindeligt veludviklede evne til at tage røven på hinanden. De fleste af skurkene får deres bekomst, men derfor ender det hele ikke af den grund lykkeligt.

Når dertil kommer, at scenen skifter for hvert nyt kapitel, så vi i hvert følger forskellige af personernes skæbner, kan man roligt sætte god tid af, hvis man vil lære dem alle at kende og kunne følge med over romanens 542 sider.

Der er sindssygt mange tråde, men jeg synes ikke, de alle samles lige tilfredsstillende til slut. Raina glider eksempelvis lovligt meget ud af fokus, og til allerallersidst, hvor man sidder med få sider tilbage og tænker, hvordan Hédi Kaddour dog vil nå at afslutte alt det her, går det unægteligt over stok og sten.

Og så røber jeg ikke mere.

Men er man til store, farverige romaner, der ovenikøbet har solid historisk substans, så er julegaveønsket hjemme.

kultur@information.dk

“

Sjældent har jeg som læser været indviet i så mange udspekulerede fælder og snarer, som enten udlægges for egen vindings skyld eller ud fra hævnmotiver

NY BOG

De toneangivende

- ✗ Hédi Kaddour
- ✗ Oversat af Anne Marie Tétevide
- ✗ Batzer & Co,
- ✗ 542 sider
- ✗ 350 kroner

Pensum for bordherrer

KLUMME

Af Mathilde Walter Clark

Bordherresæsonen er på sit højeste, middage og sociale komsammener, som venlige mennesker har inviteret mig med til, og hvor jeg bliver bænket ved siden af et akkurat lige så venligt menneske, som er venner med værten, og som sikkert vil mig det bedste, lære mig at kende, få samtalens til at glide osv., og som spørger: Nå, hvad laver du så?

Åh, nej, så skal vi til det igen. Jeg vil ikke, men jeg skal.

Med slæbende skridt: Jeg skriver bøger.

Hva' gør du? De stikker øret helt hen til min mund, de velmenende, ikke helt sikre på, at de hørte rigtigt.

Skriver bøger. Jeg er forfatter, siger jeg og synker snyttet.

Forfatter! Hvor spændende! (Nu kommer det:) Hvilken slags bøger skriver du?

Det er en samtale, hvis koreografi ligger fast. Akavet danser jeg mig hen i et hjørne, jeg ikke kan slipe ud af. Det er ikke kønt.

Perpleks spørger jeg, hvilken slags bøger jeg da kan vælge imellem?

Krimier, siger mine bordherrer.

Dem skriver jeg ikke.

Her er der nogle, der bliver mere opfindsomme og foreslår, at jeg måske kunne skrive historiske romaner? Eller romantik?

Heller ikke.

Hvad skriver du så?

Det ved jeg ikke. Jeg ved det ikke. Samtidsromaner?

Hvad er det?

Det ved jeg ikke.

Sig mig, ved du ikke, hvad du skriver?

Åh, Gud. Heromkring har jeg lavet konfetti ud af mit bordkort, hvis der er sådan ét. Ellers bare pinagtigt hændervridende under bordet. Engang var der en arkitekt, der blev rasende på mig over mine utvivlsomt irriterende undvigemanøvrer. Han synes, det var noget krukkeri ikke bare at svare. Du må da vide, hvilken slags bøger du skriver, sagde han. Tag nu for eksempel ham selv. Han var arkitekt. Han lavede stole. Jeg ved udmærket, hvilken slags stole jeg laver, sagde han. Hvilken slags stole laver du? spurte jeg i håbet om, at han måske i mellemtíden ville glemme mig og mine bøger. Minimalistiske stole, sagde han. Altså ikke rokokostole, ikke Louis XVI stole, ikke polstrede stole, ikke wienerstole, men minimalistiske stole. Og hvis han sad til en middag, kunne han altså godt finde ud af at sige: minimalistiske stole. Så folk lissom havde en idé.

Mente han da, at en bog skulle beskrives ud fra det synlige? Ville han have, at jeg skulle sige, at jeg laver *firkantede* bøger? At jeg bruger papir til at skrive dem på, at teksten er det sorte?

Arkitekten var nu flink nok, så flink, at han højtideligt, og sikkert under indtryk af den indtagne alkohol, tilbød, at han ville læse alle mine bøger og vende tilbage med et ordentligt svar, som jeg så passende kunne have parat i fremtiden. En slags service for kommende bordherrer. Jeg hørte aldrig fra ham.

Hvor får du inspirationen fra? Inde fra mit hoved, (hvor ellers?). Det må kræve meget disciplin? Ja, ligesom at børste tænder. Eller: Ja, ligesom det må kræve for reklamemanden/flaskesamlere/tjeneren/skærsliberen hver eneste dag at skulle reklame/flaskesamle/tjene/skærslive.

Forfatter? Kan man leve af det?

Det er et spørgsmål, jeg ikke stiller mig selv. Måske er det en forudsætning? Kirurg,

kan man leve af det? Eller er det, fordi mine bordherrer har et indgående kendskab til kunstens trange vilkår? Eller mener de måske bare, at det der 'forfatteri' er en hobby på linje med at strikke eller stramajbrodere? En lille grøn salat på en sidetallerken? Jeg kender én, som synes spørgsmålet er så ydmygende, at han er holdt op med ærligt at fortælle, hvad han laver, og i stedet svarer, at han er bedemand, fordi de spørgsmål, der herefter bliver stillet, er langt mere behagelige.

Ofte stillede spørgsmål

Eller hvad med denne her: Har jeg læst dig?

Jo, kom nu, nævn mig nogle titler!

Eller undskyldninger over, at de ikke får læst bøger. Engang læste jeg meget, men nu har jeg desværre ikke rigtigt tid. Som at sige til bedemanden: Undskyld jeg ikke er død. Jeg har ikke haft tid.

Ude på KUA har de vistnok stadig et tilvalgsfag i kulturformidling, hvor de studerende som en del af en opgave skal inter-

vieve en forfatter på Bogmessen. Tre gange har jeg indvilget i at lade mig interviewe af en flink, håbefuld kulturformidler, og da jeg tredje gang kom hjem efter at være blevet stillet de samme spørgsmål som mine bordherrers, gik jeg rasende i gang med at skrive et ark papir, som jeg ville sende til studielederen, måske endda med et tilbud om at komme ud og være giraf. Arket udviklede sig til et essay, som efterhånden blev så langt, at jeg vurderede, det var en umulig opgave at forklare, præcis hvor umulige de spørgsmål er. Spørg en humlebi, hvorfor den kan flyve. Hvor finder den inspirationen fra? Hvilkens slags flyvning er der tale om? Kræver det ikke disciplin? Kan den leve af det? Hvad er dens budskab?

Derfor blev jeg så hulens glad, så jublende lettet da Kirsten Hammanns rasende, forrygende bog, *Ofte stillede spørgsmål*, dumpede ind gennem mine brevsprække, (og kun en lille smule ærgerlig over, at det ikke er mig, der har skrevet den). Den skal ligge i min taske altid, jeg vil aldrig gå til nogen middag uden den. Når spørgsmålene begynder, vil jeg tage den frem og læse passeret op, ligesom Kirsten Hammann selv gjorde, da hun var i Flemming Møldrup's tv-program for at blive interviewet om, hvorfor hun ikke kan lide at blive interviewet, og blev stillet *nøjagtig* de samme spørgsmål. I guder, altså. De passager, jeg vil læse op, er selvfolgelig ikke dem, hvor hun prøver at beskrive, hvordan hun arbejder, for det er hendes måde, ikke min, men dem, hvor hun udstiller spørgsmålenes tænder-skærende meningsløshed og ynkligigheden i ikke at kunne-ville-kunne svare på dem. Bordherrer, please, læs nu bare Kirstens bog.

Mathilde Walter Clark er forfatter. Klummen er udtryk for skribentens egen holdning.

“

Det er en samtale, hvis koreografi ligger fast. Akavet danser jeg mig hen i et hjørne, jeg ikke kan slipe ud af. Det er ikke kønt

LEKSIKONKRYDS

v. Ole O. Jensen

OPGAVE 1.540

Ordliste	Synonymer	
A Otto Brandenburg album Halfdan Rasmussens vers (2 ord)	155 17 132 238 121 98 36	N Langfinger 131 217 28 157 116 196 49 178
B Gødkning	137 212 31 93 110 19 246 162 73 59 124	O Finger 179 236 29 71 135 9 190 63 208
C Tivilrådig	218 241 38 134 199 118 159	P Vendsysselborger 245 233 89 41 97 176
D Forhåbninger	100 6 35 47 81 188 128 66 20 226 215	Q Kraftindsats 99 224 191 153 56 109 239
E Tegneseriehelt Ånden som går	216 197 122 60 21 183 166 113	R Afgørende 3 85 23 67 33 120 240 145 106 14 181 206 52
F Børneleg	87 37 182 193 207 160	S Bolig 4 230 129 187 90 54 149
G Fredet fynsk halvø	142 221 151 61 45 76 201 32 172 234	T Marineenhed 44 83 10 219 26 119 95 146 18 57 161 108 74
H Bardus	105 114 7 250 64 132 209 91 167 140	127 2
I Samvittighedsfuld	194 235 117 22 223 77 150 169 5 141 180	U Højtid med løvhytter Fejres ved høst V Tidsnok 30 16 42 78 202 227 192 68 165 103 112 51
J Skulle ikke nyde noget (2 ord)	249 203 214	173 148 242 231 210 48
K 33 cl 4,6 %	130 195 156 144 248 11 88 46 25 125	W Tilbageslag 115 92 158 101 213 247 40 136
= 1	237 220 104 55 168 184 147 72	X Mindeværdig 138 126 205 82 12 170 24 70 186 58 244 1 34
L Ø ved Aswan Fundsted	69 50 164 84 15 111 229 154 211 174	Z Rockband fra Skjern med "Gösta Hammerfedt" Æ Operastjerne Svensk sopran (2 ord) Ø Bremseanordning 53 185 152 222 198
M Provenu	94 200 102 133 177 80	86 163 123 13 243 27 43 75 62 139 204
		189 228 107 65 39 143 171 96 79

1	X	2	T	3	R	4	S	5	I	6	D	7	H	8	B	9	O	10	T	11	J	12	X	13	Æ	14	R	15	L	16	U	17	A	18	T	19	B	20	D	21	E	22	I	23	R	24	X	25	J	26	T	27	Æ	28	N
29	O	30	U	31	B	32	G	33	R	34	X	35	D	36	A	37	F	38	C	39	Ø	40	W	41	P	42	U	43	Æ	44	T	45	G	46	J	47	D	48	V	49	N	50	L	51	U	52	R	53	Z	54	S	55	K	56	Q
57	T	58	X	59	B	60	E	61	G	62	Æ	63	O	64	H	65	Ø	66	D	67	R	68	U	69	L	70	X	71	O	72	K	73	B	74	T	75	Æ	76	G	77	I	78	U	79	Ø	80	M	81	D	82	X	83	T	84	L
85	R	86	Æ	87	F	88	J	89	P	90	S	91	H	92	W	93	B	94	M	95	T	96	Ø	97	P	98	A	99	Q	100	D	101	W	102	M	103	U	104	K	105	H	106	R	107	Ø	108	T	109	Q	110	B	111	L	112	U
113	E	114	H	115	W	116	N	117	I	118	C	119	T	120	R	121	A	122	E	123	Æ	124	B	125	J	126	X	127	T	128	D	129	S	130	J	131	N	132	A	133	M	134	C	135	O	136	W	137	B	138	X	139	Æ	140	H
141	I	142	G	143	Ø	144	J	145	R	146	T	147	K	148	V	149	S	150	I	151	G	152	Z	153	Q	154	L	155	A	156	J	157	N	158	W	159	C	160	F	161	T	162	B	163	Æ	164	L	165	U	166	E	167	H	168	K
169	I	170	X	171	Ø	172	G	173	V	174	L	175	B	176	P	177	M	178	N	179	O	180	I	181	R	182	F	183	E	184	K	185	Z	186	X	187	S	188	D	189	Ø	190	O	191	Q	192	U	193	F	194	I	195	J	196	N
197	E	198	Z	199	C	200	M	201	G	202	U	203	I	204	Æ	205	X	206	R	207	F	208	O	209	H	210	V	211	L	212	B	213	W	214	I	215	D	216	E	217	N	218	C	219	T	220	K	221	G	222	Z	223	I	224	Q
225	B	226	D	227	U	228	Ø	229	L	230	S	231	V	232	H	233	P	234	G	235	I	236	O	237	K	238	A	239	Q	240	R	241	C	242	V	243	Æ	244	X	245	P	246	B	247	W	248	J	249	I	250	H		© oleoj		

Vejledning

Ud fra ordlisten prøver man at finde frem til de rigtige synonymer eller svar. Hvert bogstav i Leksikonkryds har sit eget nummer. Har man fundet et synonym, føres dets bogstav ned til de tilsvarende tal i løsningsfeltet (rudeskemaet), og efterhånden som felterne udfyldes, vil der fremkomme ord mellem de kraftige lodrette streger – dog kun på den vandrette led. I den færdige opgave danner synonymernes forbogstaver læst oppe fra og ned navnet på tekstsens forfatter og titel.

Løsning opgave 1.539: Bjarne Stoklund: Sjæleringning

Citat lød:

Reformatorerne mødte problemer med hvilke katolske skikke der burde fordømes som papistiske vildfarelser. Skulle eksempelvis sjæleringningen stempes som ugudelig? Den almindelige forestilling var, at klokkerne lettede sjælens vej til himmelen og hjalp den til lempeligere kår i skærsilden.

Vinderen af en bog fra Informations Forlag blev:

Lise Rohde
Damledet 20
8350 Hundslund

Løsningen sendes til

Dagbladet Information, Boks 2451, 1024 København K
Kuverten mærkes »Leksikonkryds« og skal være bladet i hænde førstkommande torsdag. Kan indsides i samme kuvert som »Kryds og Tværs«.

Alternativt kan løsningen sendes pr. e-mail til leksikonkryds@information.dk
Vedhæft et foto af den løste leksikonkryds og skriv opgavenummer i emnefeltet samt navn og adresse i e-mailen.

Navn.....

Adresse.....

Postnr./By.....

KRYDSORD

v. Hanne Reffelt

DEN LETTE

FAKTA	CHECK-TAL	HAVE-ARRANGEMENT	FORD-MODEL	BLUS	SKUE-SPILLER	HJÆLPER	FINDES	FORTE	JÆVNT	UNDER-HOLDNING	KEND-BOGST.	AGITERE	SANGER	KNOK-LER	BELG-BY
ARRANGEMENT															
CIFRE									VIRKSOMHED						
GUDINDE			TRODS ALT PASS-WORDET			ÅBNING		FODTØJ		MINDSKE SEJL SPORTS-UDSTYR					
FORBIN-DELSE				SØLLE KLÆG							TRÆ ISOLATION				
STEDORD		LEGE-TØJ LYSKILDE			INDLED-NING FOR MIDDAG					HAVE BATTERI-TYPE					
UJÆVNE				VIDE SPIL			ANTILOPE TALORD						REDE-LIGT		
TEMMEGLIKST									STYR-TER HJEMLIGE						
DRIK		NY MASSE			BY GL PLOV					MÅLERE NÆSTEDE					
I FOR-HOLD TIL ILT			HALEDE BE-HOLDER			KÆMPE SMERTE					MI FORNAVN				
↓			OPPAK-NING PERIODE				551 DRIK			STØR-RELSE FLAET					
SKUESPIL	HENSIGT AFLEDER				PRIS-SAT KLUB										
MEDIE-HUS		FOR-BJÆRG PULVER			REMSE TILBE-HØRET				STED-ORD STØTTET				BEVIR-KEDE		
FORRET-NINGEN									FARVE NEDBØR						
ASEDE			VED MUFFEN KYNISME			SOLO TITEL-FORK.				OVER-RASKET KRADSET					
FOREDRAG			VELSIG-NELSE CROONER								FAKE NEWS				
RUM-METER		STÆNGE KAPPEN			UDFALD SINGLER					JAG UNGE					
SELSKAB		SKUE-SPILLER HEJSE				KURS GÆTTE									
60'ER-TV-SERIE						UNGE ORGANISATION									
SPANIEN	OPERA RULLE				52 STEN				MORALSK TONE						
SKRABE			SPOLER GUD							VIN-OMRÅDE NUMMER					
BÅD		SPANSK PROVINS SMALL								MESTER-SKAB STEDORD					
LOKALER						FORNAVN						2/12			

DEN SVÆRE

FORFATTER	TALE-RØR	STEDORD	VITA-MIN	HURTIG	CIFRE	FLOD	BROM	GUDINDE	ØSTRIG	TALE-MADER	TALORD	PC-TAST
SERIE-FIGUR												
HANK			ØSTAT DYGTIG									MÅLE-ENHED LAND-MÆND
TV-MÆRKE		FUGL BIL-MÆRKE										
KLUDE												BUGT
UNIKUM												
BRINT	FLOD MATERIALE											STÆVNE
TYPE			BOMULD SJOVI LONDON									
FOR-ENING	AM. MUSIKER GUDINDE											RADIO-TEKNIK ORDEN
TONE-ART		►										BYDEL
★ STOF FARTØJ												
FREJDIG		VARMEM-KILDER BYGNINGEN										GUD STAMME-MEDLEM
DIGET			BOKSER RETNING									KONTUR GRUPPE
VÆSEN	HJULPET LUFT-ART											
PIRAT												EN I USA NET-SNAKKE
ANNO	IT. BY FRI-STED											NIT NORMAL
SKUE-SPILLER			SKUE-SPILLER VEKSEL-SANG									
IDET	FISKEN BETRAG-TER											HJUL-DEL
SERVICE-DEL												
SEJ			FAD SANG-GRUPPE									
KELVIN	GIK TONE											REDSKAB TONE
TANKE			TANKE REX									STAVÆR
BY												2/12

LØSNINGEN PÅ SIDSTE UGES KRYDSORD

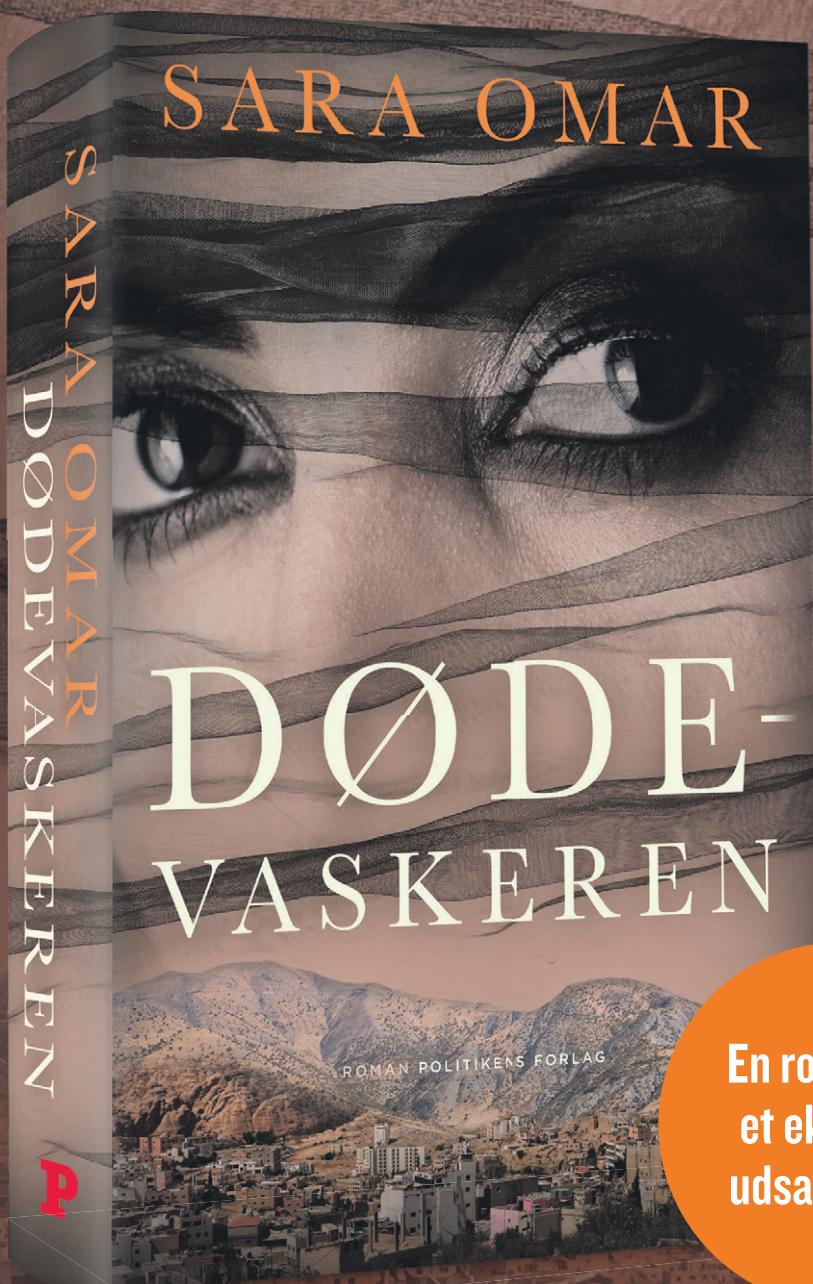
N	I	S	B	A	N	K	M	I	K	K	E	L	S	E	N
E	S	K	I	M	O	E	R	V	A	R	I	E	R	E	
W	T	O	I	R	L	F	O	S	G	E	S	T			
Z	E	U	S	N	E	G	A	T	I	V	E	T	O		
E	S	I	M	E	A	R	E	N	A	N	A	P			
A	S	E	D	E	K	L	M	O	R	N	A	T			
L	I	N	E	D	A	N	S	E	R	E	V	I	T	A	
A	G	R	E	N	K	R	O	A	T	V	E	L			
N	U	L	R	A	M	A	S	P	A	R	E	D			
Y	D	R	E	T	K	Ø	B	E	P	G	A	R			
	D	R	A	G	O	N	S	O	L	E	K	L	A	R	
K	B	T	A	N	O	P	P	E	E	I	S				
R	A	B	A	L	D	E	R	E	T	S	T	O	L	T	
I	R	E	R	A	N	E	A	G	T	N	E	I			
T	R	O	E	T	S	T	O	K	R	O	S	E	L		
I	E	N	A	T	O	S	T	Y	R	T	L	Ø	B		
S	T	R	L	O	M	M	E	E	M	U	V	E			
A	T	A	L	A	N	T	A	F	R	E	M	M	E	R	
B	T	U	R	E	D	A	A	S	P	I	R	E			
E	T	A	T	D	O	S	E	R	E	T	L	S	D		
L	O	T	G	E	N	E	R	A	L	E	N	T	E		
T	V	A	V	I	S	E	N	O	M	R	Å	D	E	25/11	

M	I	K	A	E	L	S	I	M	P	S	O	N
A	R	A	B	I	S	K	O	S	A	K	A	
G	R	O	R	D	R	U	P	M	T	V		
G	E	N	R	E	Æ	T	S	E	T	N		
I	R	E	R	S	K	A	L	I	S	E		
E	P	E	S	O	H	O	L	D	E	T		
S	P	A	E	L	O	M	E	I	R			
M	Æ	L	E	T	S	A	V	G	A	S		
I	D	S	T	O	L	P	E	N	I	M		
T	I	C</td										

"Det her er litteratur, der kan ændre vores samfund."

BERLINGSKE

"Den modigste bog i år."

POLITIKEN

**"Det kræver mod og styrke at turde
skrive en sådan roman."**

WEEKENDAVISEN

**"En berigelse af dansk litteratur [...]
Og en helt fremragende en af slagsen."**

INFORMATION

"Tak, Sara."

BT

En roman om
et ekstremt
udsat pigeliv

POLITIKENS
FORLAG P

Ja, hele Moderne Tider
handler om Finland

1-31

Juha Jarvinen
får borgerløn

5

Angry Birds-skaber
vil koble Finland til Kina

12

Finsk brevkasse:
Tal ordentligt til dit barn

30

Den finske stamme

Borgerkrig, myrdede russere og uforsonlige slægtninge.
Finlands historie lever i Peijari-skoven

Side 16

Fakta om Finland

Finland er på en gang tæt på og langt væk. På nogle punkter minder landet om Danmark, på andre punkter er vi afgørende forskellige fra vores nordiske naboer. Vi har samlet en række fakta om landet – og sammenholdt dem med de samme fakta om Danmark

FINLAND

Indbyggere (2016)

Størrelse (km²)

BNP pr. indbygger (USD)

Antal søer på 1 hektar eller mere

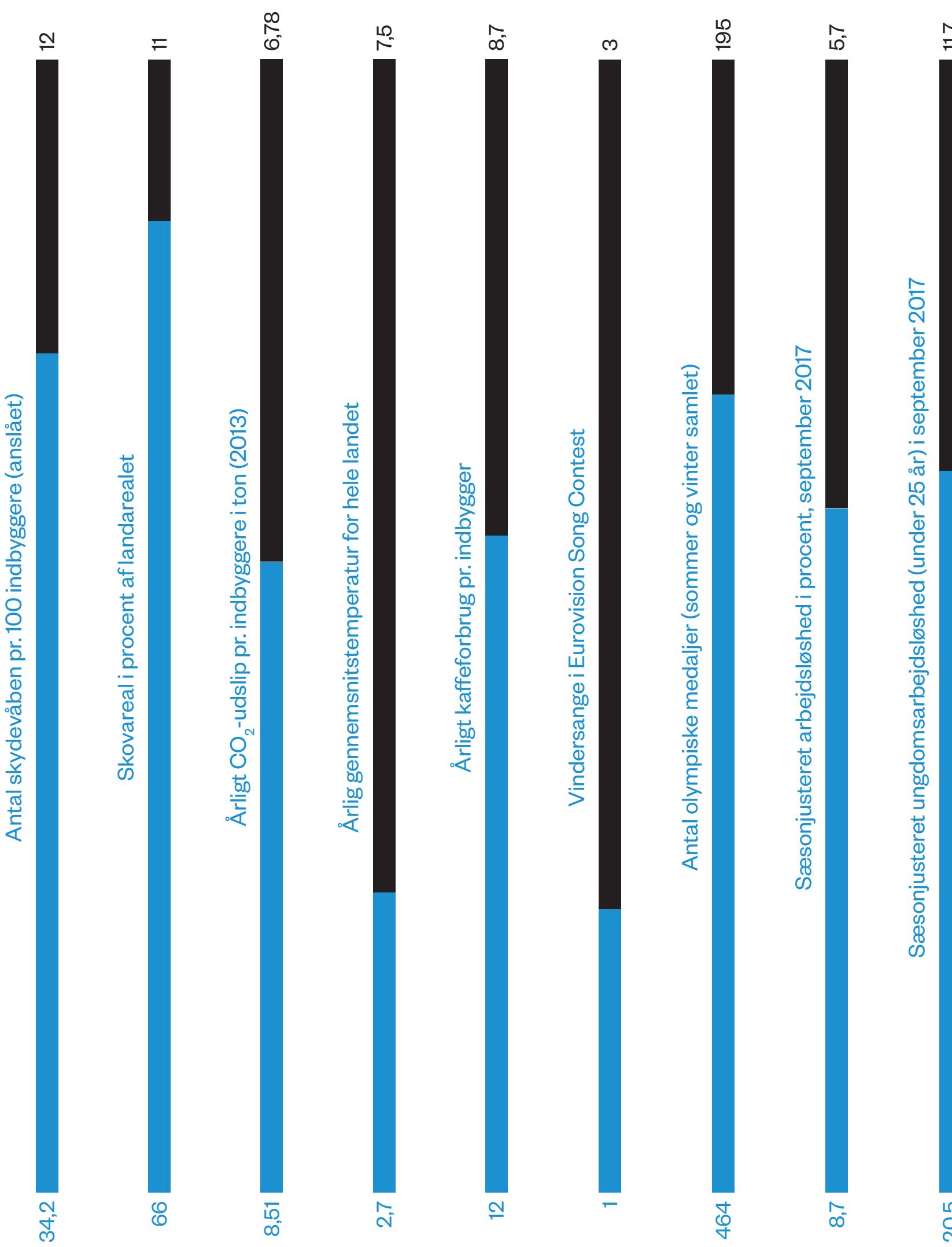

Antal modtagere af en nobelpris

Gennemsnitligt antal mord pr. mio. indbyggere pr. år (2002-20012)

Kilder: Danmarks Statistik, Statistics Finland, Eurostat, Nationmaster, wikipedia, History Watch, Danmarks Skove, International Coffee Organization, weatherbase.com

INDHOLD

- 2 VORES VERSION
Finland vs. Danmark
- 5 14 SPØRGSMÅL ...
»Der er mest træ- og metalindustri her, og der er ikke mange job at få«
- 6 TO FINNER FRA 1917
Sylvi og Helmi fortæller historier
- 9 EN FINNE SPISER
»Jeres mørke firkantede brød har intet at gøre med finsk rugbrød«
- 10 TIDSLINJE: 1917-2017
Molotovcocktails og sauna mesterskaber
- 12 UNDER DEN FINSKE BUGT
Angry Birds-millionær vil bygge en tunnel – og kineserne skal betale
- 15 ZIELER
- 16 TILBAGE TIL LEHTOLA
Nogen dør som regel en skrækkelig død
- 22 DEN UKENDTE SOLDAT
Ny filmatisering af romanklassikeren er den dyreste finske film til dato
- 24 KANON I
Aalto & Isola
- 26 KANON II
Sibelius, Södergran & Kivi
- 28 KANON III
Jansson, Schjerfbeck & Kaurismäki
- 30 BREVKASSEN
»På webcam får man ansigtskontakt, og så bliver det straks mere personligt«
- 31 ET LIV ER FORBI
Anja Esteri Olsen (1934-2017)

Moderne Tider**Forsidefoto**
Sille Veilmark**Ansvarshavende chefredaktør**

Rune Lykkeberg

Redaktør

Mikkel Vuorela

Redaktionen

Line Vaaben • Kristian Villesen • Lærke Cramon • Christian Bennike • Mathias Ertmar Mencke • Jon Jørgensen • Jon Faber

Art Direction
iBureaut

VELKOMMEN

Foto: Sille Veilmark

Frit Finland

Vores finske naboer har korsflag og velfærdsstat og er verdens frieste land, men vi danskere ved nærmest intet om Finland. Nu, hvor landet fylder 100, gør Moderne Tider noget ved det

Af Mikkel Vuorela

Halvanden times flyvetur mod nordøst ligger Finland og er lidt af et skovdækket mysterium. For mange er billedet af Finland begrænset til noget med sauna, Nokia, mumitrolde og et uforståeligt sprog med masser af meget lange vokaler.

På onsdag fejrer Finland sin 100-års selvstændighedsdag efter have været underlagt både svensk og russisk styre, og vi markerer det ved at bruge hele Moderne Tider til at fortælle historier om og fra Finland – om hvordan et fattigt folk har skabt en rig kultur og en velstående nation.

Finlands historie er både brutal og dramatisk. Da Finland i kølvandet på den russiske revolution erklærede sig selvstændigt, udbrød der en blodig borgerkrig. Og da landet var ved at komme på fode en generation senere, angreb Sovjet.

I Finland lever stadig mennesker, som blev født før selvstændigheden. To finske kvinder årgang 1917 deler her deres erindringer fra en ung splittet nation om dens samling og oprejsning.

»Vi flyttede hele tiden og var altid på farten på grund af krigen eller arbejde. Vores kufferter stod altid klar,« lyder det fra den ene, der også fortæller om velfærdsstaten og den moderne verdens indgriben:

»Det var, som om jeg glemte tiden før, hvor jeg havde skrubbet og skuret og gjort alt med håndens kraft.«

Med sit sprog og placering har Finland altid været en lidt særlig fætter i den nordiske familie, og på trods af et indædt ønske om at være europæisk mønsternation har landet altid befundet sig i periferien af kontinentet.

Kulturelt har Finland dog fostret store og frie ånder. Vi gennemgår otte af de største finske kulturelle bedrifter – fra Alvar Aaltos lys til Mumidalens mørke – i det, vi kalder den finske kanon.

Og nu forsøger finnerne at vende deres europæiske randplacering til en fordel ved at blive Europas port Asien – der er ligefrem drømme om at grave en tunnel til Estland og koble sig på Kinas ny silkevej. For som Peter Vesterbacka – manden bag mobilspillet Angry Birds og nu tunnelplanlægger – fortæller længere inde:

»Helsinki og Tallin kan blive selve hjertet af Eurasien.«

Finland står i dag som verdens frieste land, hvis man skal tro den seneste rapport fra organisationen Freedom House. En nation med en højuddannet befolkning og et skolesystem, hele verden kigger mod. Samtidig gennemfører landet progressive eksperimenter med borgerløn, som har tiltrukket opmærksomhed kloden over. Vi har interviewet 39-årige Juha Jarvinen, som er en del af eksperimentet:

»Og hvorfor er jeg så glad for det?« spørger han.

»Fordi den store forskel på det gamle system og borgerlønnen er friheden.«

Det samme kan man sige om Finland de seneste 100 år. Forskellen er friheden. Her er 32 sider med historier om det frie Finland.

mivu@information.dk

»Vi har stadig problemer med at betale regningerne, men jeg er gladere«

»Før var jeg tvunget til at gøre præcis, hvad arbejdsløshedskontoret ville have mig til at gøre, og det var som regel ikke fornuftige ting,« siger 39-årige Juha Jarvinen, der er med i et finsk forsøg med borgerløn

Af Kristian Villesen

Privatfoto

Juha Jarvinen

39 år.

Far til seks børn.

Bor ved byen Jurva i det vestlige Finland.

Har været arbejdsløs i seks år og er kommet med i et stort finsk forsøg med borgerløn.

Du er en af de udvalgte, som får borgerløn i Finland. Hvordan fungerer det?

»Det er et tillæg til den øvrige indkomst, som kommer uden betingelser og uanset, hvor meget jeg tjener ved siden af. Finansfolk har talt om det længe, og i Finland er vi nu i gang med det største eksperiment med borgerløn nogensinde. Målet er at finde ud af, om folk bliver mere aktive eller mere passive.«

Hvordan kom du med i projektet?

»Det er tilfældigt som et lotteri. Jeg fik et brev i december. Man har udvalgt 2.000 arbejdsløse, og jeg var heldigvis en af dem. Jeg havde læst om eksperimentet og turde næsten ikke håbe på, at jeg ville blive valgt, så jeg blev meget glad, da brevet kom.«

Hvad lavede du før?

»Jeg havde min egen forretning i syv år. Jeg lavede dekorative trærammer til vinduer og havde faktisk mange kunder, blandt andet i Rusland. Men for seks år siden fik jeg en depression, fordi jeg arbejdede for meget og ikke tænkte mig om. Finanskrisen kom også, og jeg havde købt et stort hus til familien, og det gav problemer og tog meget af min tid.«

Har du haft arbejde siden?

»Ikke rigtig. Min kone er sygeplejerske, og vi har levet af hendes løn og min understøttelse, så vi er fattige. Vi bor i en lille by på landet, og det er mest træ- og metalindustri, der er her, og der er ikke mange job at få. Jeg har fået tilbudt småjob, men vi har et fjerlet system i Finland, som gør, at det er meget besværligt at tage et job en enkelt dag eller en uge, når man er på understøttelse. Man skal udfylde alverdens skemaer, og der er et kæmpe bureaurat. Og så ender man med at få udbetalt nogle få euro mere i sidste ende. Det har irriteret mig voldsomt, og jeg har følt mig fanget i systemet.«

Hvad er forskellen på den understøttelse, du fik før, og den borgerløn, du får nu?

»Før fik jeg 640 euro (4.760 kroner, red.) om måneden. Nu får jeg 560 euro (4.160 kroner, red.). Så jeg får mindre end før. Og hvorfor er jeg så glad for det? Fordi den store forskel på det gamle system og borgerlønnen er friheden. Nu føler jeg, at jeg er fri til at gøre, hvad jeg vil. Før var jeg tvunget til at gøre præcis, hvad arbejdsløshedskontoret ville have mig til at gøre, og det var som regel ikke fornuftige ting.«

Har det fået dig til at arbejde mere?

»Ja, jeg er allerede i fuld gang med at arbejde ved siden af. Jeg har stiftet en business i juni, hvor jeg laver shamantrommer. Jeg kan lide det, men det ikke en god forretning, for jeg bryder mig ikke om masseproduktion. Trommerne er af høj kvalitet. Jeg er også begyndt at lave videoer for folk. Jeg tjener omkring 1.000 euro (7.440 kroner, red.) om måneden ved siden af, så alt i alt har jeg bedre økonomi end før. Vi har stadig problemer med at betale regningerne, men jeg er gladere og har kunnet investere penge i forretningen, blandt andet har jeg lige købt et nyt videokamera.«

Er det alene på grund af borgerlønnen?

»Ja. For jeg har gerne villet starte mit eget igen i mange år, men det er først lykkedes nu. Vi har seks børn, så der er en del husarbejde, og jeg havde egentlig indstillet mig på, at jeg skulle fortsætte med at være hjemmegående mange år endnu, indtil det her kom.«

Hvis alle får borgerløn, tror du så, at de vil fortsætte med at arbejde?

»Den med, at det får folk til at blive dovne, tror jeg ikke på. Det er rigtigt, at mange, som arbejder, drømmer om den næste ferie. Men os, som ikke har arbejde, drømmer altså om at få et. Man føler, at man er uden for samfundet. Desuden vil folk altid have mere, og borgerlønnen er svær at leve af.«

Der har allerede været kritik af forsøget. Tror du, det bliver permanent?

»Jeg tror, de vil lave flere eksperimenter først. Problemet er, at der ikke er nok job i Finland, og især unge kan ikke få arbejde. I min lokale by er der 4.000 indbyggere. De seneste 20 år er mange butikker lukket. Hvis du vil åbne en lille butik eller en café, kan du ikke lave nok penge, og så bliver folk hjemme og er arbejdsløse i stedet. Med borgerløn vil der komme mange nye kreative projekter og start up-virksomheder. Problemet er at finde penge nok til at give borgerløn til alle de første par år. Derfra tror jeg, det vil give overskud.«

Hvorfor går næsten 9 pct. af finnerne ledige?

»Efter krigen med Rusland skulle man bygge landet op, og man satsede på den tunge industri. Men meget af arbejdet i den tunge industri er forsvundet til Asien. Så vi er vant til store virksomheder og har ikke tradition for at starte nye, små ting op.«

Hvad brugte du din første borgerløn på?

»Normale ting. Mad, strømregningen osv. Og det er sådan set billigt at leve her, men om vinteren er strømregningen helt oppe på 500 euro om måneden, så næsten hele min borgerløn går til strømregningen.«

Hvornår føler du dig mest finsk?

»I naturen. Jeg elsker at være alene i skoven og vide, at der er frisk luft og bær og ulve. Skoven er 20 meter fra min dør.«

Hvis du skulle leve i en anden tid, hvilken skulle det så være?

»Jeg ville leve i fremtiden. Jeg er meget nysgerrig på alt. Historien kan jeg læse om – jeg læser meget. Men jeg ved ikke, hvordan fremtiden er.«

Hvad skal du lave på nationaldagen?

»Ikke noget særligt. Jeg tror heller ikke, jeg gider se reportagen fra præsidentpaladset på tv. Men jeg bruker som regel dagen til at tale med mine børn om det fantastiske ved frihed og uafhængighed. Og om menneskerettigheder. Det er vigtigt at tale med dem om den slags.«

ville@information.dk

Sylvi og Helmi har levet siden 1917 gennem revolution, skibskatastrofer, forelskelser og krig. Her er deres livsfortællinger

Fortalt til Lea Kettunen Rathje og Mathias Ertmar Mencke

Sylvi Kaarina Vainio

Det var min far, der lærte mig den her sang. Jeg kan den stadig.

*Kerenski se leipoi kuivan taikinan
Suolaksi hän aikoi pienien Suomenmaan
Ai, ai, Kerenski, turha on sun toiveesi,
Suomi on jo vapaa maa ryssän vallasta.*

Den handler om en russisk minister, der vil gøre Finland til en lille del af sit sultne rige. Men hans mission er håblos, for Finland er for stærkt.

Jeg blev født i Tampere i 1917 lige inden de rødes opstand. Jeg var fem måneder, da russerne kom til byen. Deres uniformer havde en særlig marineblå farve, min mor syntes var så smuk. Jeg har fået fortalt, at vi kort efter måtte flygte til min mors familie. De boede på øen Revässäari, der ligger i søen Roine. Jeg var endnu kun en baby. Så spændt, at jeg hverken kunne gå eller kravle. Senere købte min mor stof af den samme blå farve, som hun syede til toj.

Øen blev et fast holdepunkt i mit liv. Det er et meget smukt sted med mange små øer nær hinanden. Alle fra byen drog dertil, når de havde lidt fritid. De dukkede bare op lige pludselig. Jeg husker midsommerbålet, min første forelskelse, og når vi roede på søen. Min kusine Anna var der også. Borgerkrigen var forbi. Vi legede, selv om jeg ikke kunne tale endnu. Nogle dage red vi på en savbuk i haven. Du ved, sådan en man saver brænde til saunaen med. Vi legede, at vi red hen til vores hjem.

Jeg havde dejlige forældre. Sådan en god far. Hver dag gennemgik han minutstøt morgenavisen. Han læste det vigtigste højt som en levende radio.

På det tidspunkt var vi flyttet igen. Min familie var som omstrefjende sigøjnere. Vi flyttede hele tiden og var altid på farten på grund af krigene eller arbejde. Vores kufferter stod altid klar, og møblerne spekulerende vi aldrig på at tage med. Det var for bøvlet – vi fandt bare nogle nye, når vi kom frem.

Jeg gik i folkeskole i Pispala. Lige mellem Näsin-søen og Pyhä-søen. I dag bor der kun kunstnere, og alle de fattige har været nødt til at flytte langt poker i vold.

Jeg begynder helt at græde, når jeg fortæller om det.

En dag var spisepausen slut, og vi forlod skolens spisesal. Fra salen gik vi hen mod hegnet, der omkransede skolegården og kiggede udover den normalt smukke Näsin-sø. Min veninde Helmi var der også. Hun er 100 år og lever fortsat.

Nå, men det blæste kraftigt, og himlen var sort den dag. I horisonten kunne vi skimte et skib sejle mod os fra Den Sorte Bugt. *HL Kuru* hed skibet. Det var til dato det mest forfærdeligt stormvejr i Tampere. Fra udkigsposten så vi passagererne kaste sig fra dækket over bord. 140 personer omkom. Det er stadig det værste skibsforlis på en finsk ø.

På væggen i vores hjem hang der en livrem.

En aften tog jeg til en landsby lidt uden for Tampere, hvor mine brødre boede. Jeg var vist 15 år gammel.

På græsplænen havde de bygget et lille gulv af træ, hvor vi kunne danse under nattehimlen. Det var altid to brødre, der sang ... Malmsted, hed de! De sang ind i en megafon af tin, mens en anden spillede harmonika. Og så kom Aarnio som altid og bød mig op. Vi dansede jenka. Sådan to skridt frem og så et lille hop og to skridt frem og et hop til.

Det var ilde set at forlyste sig på den måde. Far opdagede det. Jeg husker den ene gang, hvor han tog remmen fra væggen og svingede den mod mig, så den ramte mit skinneben.

Kort efter mistede jeg min far og blev alene med min mor.

Som 20-årig fik jeg arbejde som husholderske hos familien von Wendt. Familien var *vuorineuvos*, en slags adelige, så de var rige og boede i et fint hus i Tampere. Åh, hvor var maden god. Herregud! De havde laks og fik flere retter. Husk på: Vi fattige spiste kun østersosild. Jeg var så sulten og spiste så forfærdeligt meget.

Senere flyttede jeg hjem til min tante, der var vendt tilbage fra Amerika.

»Gud, hvor er du blevet tyk,« udbrød hun, da hun så mig.

I Tampere var der næsten ikke andet end skomagerne. Alle arbejdedyde i skobranchen, og på et tidspunkt var der syv skofabrikker. Skomagerne lavede både høje og flade sko og laksko og lædersko. Så det var naturligt, at jeg blev ansat hos en skomager, hvor jeg sad og syede sting i læderet til skoenes overflade.

Alle skomagerne var forresten filosoffer ligesom min far. Hver dag sad de og læste i biblen og filosoferede over livet. Senere kom jeg op i administrationen, hvor jeg stod for bogføringen. Når sirenerne lød, gik vi ned i beskyttelsesrummene. Det skete hver dag. Og hver gang var det spændende at se, om man havde et arbejde bagefter.

En dag under krigen tog min tante ud for at købe møbler, mens jeg passede huset. Det bankede på døren, og foran mig stod en mand i uniform. Soldaten sagde, at han var tørstig.

Jeg gik ud til brønden for at hente koldt vand. Han rømmede sig: »Jorma, hedder jeg.« Vi faldt i snak, og han blev i huset for at tage en dukkert i søen og gå i sauna.

Vi holdt kontakten ved lige og begyndte at se mere til hinanden. Vi sejlede ofte ud til øen i Roine-søen, hvor vi lavede pandekager.

Da krigen var overstået, forlod Jorma militæret. En dag stod han uanmeldt på kontoret i skofabrikken. Det var lige inden min pause. Og vi gik ud for spise på en god restaurant. Under frokosten spurgte han pludselig, om der mon lå en guldsmed i nærheden.

»Der ligger en overfor mit gamle barndomshjem,« sagde jeg.

Vi fik hver især en ring. Den sidder stadig på min finger. En bred og glat guldring.

Vi fik vores børn, Erkki og Sinikka, i 1947 og 1951. Det var den fattige tid efter krigen. Men vi var vant til det og levede en dag ad gangen. Købmanden jokede altid med, at han 'solgte' ingenting.

Da Erkki fyldte fire år, flyttede vi til Helsinki. Jorma havde fået arbejde som typograf på landets største avis, *Helsingin Sanomat*. Vores liv forandredes i hovedstaden. Jeg blev husmor, og Jorma havde en god stilling med en fin løn, så vi havde penge nok til at forkæle børnene.

I Helsinkis gader gik folk med brænde under armen. Overalt i byen lå der små brændebutikker. Men det ændrede sig med radiatorerne og fjernvarmen. Og så i 1960'erne fik vi et køleskab og så et fjernsyn og så en støvsuger. Vi købte det hele på en gang.

Hver aften samledes alle husets børn sig i vores lejlighed. Vi var de første i opgangen, der havde købt et fjernsyn. Vores lejlighed lå i stueetagen, så rollingerne kravlede ind ad vinduet og satte sig på stuegulvet. Jeg kan ikke huske, hvad de så. Måske et eller andet med en klovn. Men det er ikke vigtigt. Alene det at kigge ind i skærmen var meget smukt.

Det var, som om jeg glemte tiden før, hvor jeg havde skrubbet og skuret og gjort alt med håndens kraft – med *sisu* (finnarne særige viljestyrke, red.).

Jorma døde i 1997. Det er tyve år siden. I vores første bil – en britisk Wolseley – kørte vi til det nordligste Norge. Helt op til Hammerfest. Det var bare os to.

Jeg savner ham. Han var verdens bedste mand, for han bandede ikke, og vi skændtes aldrig. Han fortalte heller aldrig en dårlig vittighed.

I dag er mit liv lidt kedeligt og ensformigt. Jeg bor her på plejehjemmet, selv om jeg stadig ejer vores lejlighed i Helsinki. Den er ikke blevet solgt. Det er ellers en stor lejlighed på 90 kvm. Jeg følger stadig med i politik og læser *Helsingin Sanomat* hver dag. Jeg har altid været socialdemokrat.

Der må gerne ske lidt mere, synes jeg. Men så blev jeg inviteret til Helmis hundredeårs fødselsdag i Tampere i september, efter at vi havde fundet hinanden igen efter 30 år, og snart er det min tur til at blive fejret, og så kommer Helmi til Helsinki. Min søn har lovet at åbne en flaske champagne, vi skal dele.

Det er min plan for fremtiden.

Helmi Elisabeth Hellman

Jeg var det, man kaldte for en *punaorpo*. Det kaldte man alle børn, der havde mistet deres forældre, som kæmpede på de rødes side under Borgerkrigen.

Tæt på Kalevankangas kirkegård lå der en fangelejr. De hvide kaldte den for Kasernen. En morgen blev min faster Aina passeret af en hesteladvogn stopfyldt med lig fra Kasernen. Og mellem bunkerne af døde stak min fars arm ud. Jeg har været fem måneder på det tidspunkt.

Min faster fulgte efter vognen, der blev læsset af på kirkegården. Det er derfor, jeg nogenlunde ved, hvor min far ligger begravet. Min storebror døde også på Kasernen under et fangeoprør. Samme dag sluttede krigen, og de overlevende vendte hjem.

Jeg blev født i Pispala, en lille by lidt uden for Tampere den 17. september 1917. Det var hårdt for min mor at forsørge mig og mine søskende, så jeg boede skiftevis hos naboen, hos pebermøn Lempí og på byens børnehjem, hvor jeg ikke måtte få suppe, når jeg havde tisset i sengen. Så kom min mor og hentede mig.

Vi var mange forældreløse børn dengang.

Jeg blev ofte drillet. Jeg husker tydeligst, at lærerne hadede mig og kaldte mig forskellige skældsord.

Oplevelserne ødelagde mit selvværd og gjorde mig meget nervøs som barn. Jeg tror, jeg fik en form for

Sylvi Kaarina Vainio blev født i Tampere i 1917 under de rødes opstand. Kort efter flygtede familien til øen Revässäari, der skulle blive et fast holdepunkt i hendes liv. 'Jeg husker midsommerbålet, min første forelskelse, og når vi roede på søen. Borgerkrigen var forbi,' siger hun. Foto: Kaisa Rautaheimo

Da Helmi Elisabeth Hellman (født: Lahtinen) var lille, blev hun kaldt *punaorpo* – betegnelsen for børn, der har mistet forældrene. Som ung gymnast turnerede hun rundt i Finland, blandt andet ved fronten for at underholde soldaterne under Vinterkrigen mod Sovjetunionen.

Foto: Kaisa Rautaheimo

08

mindreværdskompleks og et traume, som jeg siden har måttet lære at leve med.

Men en dag i folkeskolen havde vi gymnastik. Jeg kan huske, hvordan jeg lavede en lille koreografi af forskellige spring. Du ved, sådan op og ned, og så svinede jeg smidigt mit ene ben frem foran mig og fløj jeg ned på hug bagefter. Lærerne lagde mærke til min udførelse. De roste mig. Og bad mig gentage øvelsen og vise den for de andre elever.

Jeg endte med at få et 10-tal i gymnastik – den højeste karakter. Jeg tror, at det var første gang, jeg accepterede, hvem jeg var, og lavede noget, som gjorde mig lykkelig.

Vi var især to piger, der var særligt dygtige til gymnastik. Enni og jeg. Vores kunstnernavn var Helmi Søstrene. Og vi turnerede rundt i hele Finland, og vi var sågar nede ved fronten under Vinterkrigen mod Sovjetunionen to gange for at underholde soldaterne. Det var også deromkring, jeg mødte Into, der var soldat. Kort tid efter var vi forlovede, men han faldt allerede i krigens første år.

Jeg kan stadig huske vores entré på scenen. Valsemusikken spillede, og tilskuerne hujede og klappede. Vi stod på scenen i vores røde velourgymnastikdragter med bare skuldre. Og dér forsvandt minderne om min barndom. Efterspørgslen på vores forestillinger var enorm.

I min kalender fra 1945 står der, at vi optrådte hele 111 steder – selv i det nordligste Lapland.

Jeg mødte Matti kort efter krigen, og vi blev gift i 1947. Matti var blevet såret i kampene under Anden Verdenskrig, så da freden kom, passede jeg ham, samtidig med at jeg fortsatte min gymnastik og optrådte i Pispala.

Jeg tog et kursus i at skrive på skrivemaskine og fik arbejde som sekretær på Finlands Skind- og Gummiarbejdernes Forening i nabobyen Tampere. Det var en slags medborgerhus og forening med 2.500 medlemmer, så der var altid noget at lave. Jeg mødte hver morgen klokken ni. Og jeg havde en times frokostpause. Jeg passede kontorarbejdet og hjalp medlemmerne med alt muligt, mens en altmuligmand stod for det praktiske. Klokken 15 var arbejdsgangen slut.

Om sommeren tog Matti og jeg til Ylöjärvi, hvor vi havde bygget et sommerhus. Huset lå ved en sø, de smukkeste steder ligger ved søer.

Det var altid et eller andet at lave. Vi rumstede med huset. Byggede på det. Og det var en helt særlig følelse, når vi havde færdiggjort et nyt projekt. Og så gik dagene selvfolgelig med at gå i sauna og fange abborer. Det gav altid et sæt i mig, når fiskene bed på krogen.

Om aftenen badede vi i søen. Vi fik aldrig børn.

Det er svært at sætte ord på sine følelser, når man bliver enke. Matti døde i 1981. Det var bare forfærdeligt. Jeg forsøgte at fortsætte hverdagen med mine rutiner. Jeg dyrkede gymnastik og gik på arbejde. Efter nogle år mødte jeg Vilho. Han kom fra Pori, en by på

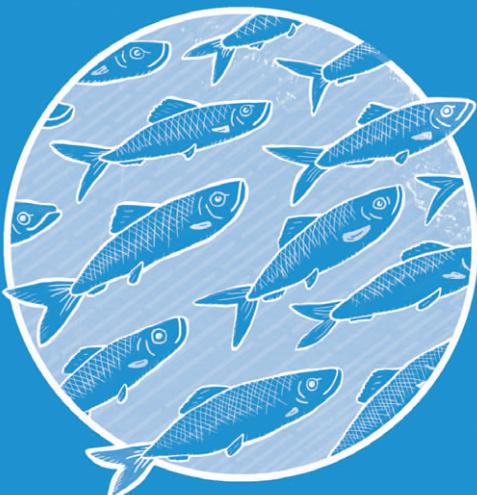
vestkysten. Han forblev min ven frem til sin død i 2005. Og i dag er jeg taknemmelig for, at jeg mærkede sådan et venskab i mit liv. Det var enestående.

Da jeg blev pensioneret, stiftede jeg et kor. I begyndelsen sang vi alle i det samme toneleje, men efterhånden sang vi flerstemmigt. Koret voksede sig større, og på et tidspunkt var vi 70. Vi sang for det meste traditionelle finske sange. Men jeg præsenterede dem også for nogle af mine egne.

Jeg var begyndt at skrive sangene i 1968. Nogle af dem handlede om min opvækst i Pispala. For eksempel *Kotitanhuat*. Den handler om min barndomsby. Om at være tryg hos ens mor, mens man leger og pjatter rundt med andre børn på en bakke. I dag er min stemme næsten forsvundet efter to alvorlige lungbetændelser, men jeg kan prøve.

*Lapsuusvuoden jäänyt on nuo
Muistot mieleen Pispalan tuo
Lapsena leikit, kun leikittiin
Rinteellä harjun temmellettiin
Äidin syli lämpöinen
Antoi suojan turvallisen
Lapsusaika tuo muistoineen
Unhoita kotitanhuuta en*

mame@information.dk

Livretten

Stegte sild med kartoffel- og jordskokkepuré (fire personer)

800 g friske, rensede sild.

½ dl citronsaft.

1 dl rugmel.

1 dl hvedemel.

salt.

300 g skrællede kartofler.

300 g skrællede jordskokker.

50 g smør.

friskhakket dild.

Pøs citronsaft på sildene. Bland de to meltyper med salt. Put kartofler og jordskokker i en gryde, hæld vand på, og kog, til de er mørre. Panér sildene i melet. Opvarm en stor stegepande, og tilsæt smør. Læg sildene på panden, og steg dem på begge sider, indtil de er gyldenbrune. Hæld det meste af vandet fra gryden med kartofler og jordskokker. Lad lidt blive tilbage i gryden. Tilsæt 50 g smør, og krydr med salt og hakket dild.

En finne spiser

De røde spiser – Danmarks eneste venstreorienterede madmagasin – går i denne uge helt i blåt med en finsk særudgave. Undtagelsesvis har vi lukket et højreorienteret madøre ind i avisens spalter. Tag godt imod den finske maddebattør Jaakko Nuutila.

»Jeg var Finlands mest forhadte mand«

Han er formentligt den eneste finne, som ikke drikker kaffe. Han længes efter at spise røgede fisk i skoven med sin far, og han medgiver, at finner spiser hurtigt og i stilhed. Mød den finske patriot og madekspert Jaakko Nuutila

Af Lærke Cramon

Hvor madglad er du på en skala fra 1-10?

»10. Jeg fik mit første batteridrevne piskeris, da jeg var tre. Jeg har arbejdet som kok på nogle af Europas bedste restauranter, udgivet adskillige kogebøger, været formand for sammenslutningen af finske kogek, skrevet en ph.d. om fødevaresystemet og promoveret finsk mad i hele verden. Jeg er 51 år, og hele min karriere har handlet om mad.«

Hvor placerer du dig selv politisk?

»På højrefløjen. Jeg er meget patriotisk og holder af de konservative dyder. Jeg kærer mig om min familie, religion og mit fædreland. Jeg er f.eks. stadig en del af reserven, og jeg glæder mig til at fejre Finlands 100 års selvstændighed med min familie. Jeg forestiller mig at lave tjur. Det er en stor sort skovhøne. Den findes ikke i Danmark.«

Hvad er det bedste, det finske køkken har braget verden med?

»Rugbrød.«

Ej hold op, det var da danskerne, der opfandt det ..

»Niks. Jeg kender godt jeres mørke firkantede brød, men det har intet at gøre med finsk rugbrød. Vores er fladt, rundt, bagt i stenovn og en uomgængelig hjørnesten i det finske køkken. Man spiser det overalt i landet, til alle måltider, og det var især et hit under Vinterkrigen, hvor folk sultede og ikke havde nogen penge.«

Ok så. Hvad er den værste ret, finnerne har opfundet?

»Mämmi. Det er en slags dessert lavet på rugmel, sirup og appelsinskal. Det er meget klæbrig og dufter sødt af korn. Retten stammer fra klostrene, hvor man spiste den inden fasten. Jeg har fire børn, og ingen af dem kan fordrage det. Selv spiser jeg det én gang om året op til påske, og det er nok. Udlændinge har aldrig rigtig lyst til at smage. De synes, det ligner noget, nogens har spist og kastet op.«

Hvilken finsk ret er din yndlingsspise?

»Friske sild fra Østersøen stegt og serveret med en puré bestående af kartofler, jordskokker og dild. Det er solidt, traditionelt og et godt måltid, som alle har råd til. Jeg mener, at alle har ret til ordentlig mad, uanset hvor mange penge de tjener.«

Joachim Sperling: Jaakko imponerer mig. Han virker oprigtig

»Nu har jeg aldrig helt forstået finner, og det eneste fra Finland, jeg rigtig kan påstå at have smagt, er finsk lakrids. Men Jaakko imponerer mig. Han virker oprigtig, kompetent og som en, der virkelig bidrager til madkulturen i Finland. Hurra for det. Jeg er dog ikke sikker på, at jeg vil sætte pris på hans hovedret, for det bliver meget tungt at kombinere den fede sild med kartofler og jordskokker. Hvorfor spiser han ikke silden sammen med det højtbesungne finske rugbrød? Det jo netop syren fra rugbrødet, der gør, at silden glider nemmere ned.«

Beskriv din mest autentiske finske madoplevelse.

»Da jeg var barn, havde vi et sommerhus, som lå ved en sø, hvor fiskerne altid stod og fangede ørreder. En dag fik vi børn en spand små fisk, som vi gik hjem til sommerhuset og røgede med vores far. Vi spiste dem varme, hoved til Hale, og vores hund fik også sin andel. Jeg har selvfølgelig spist finere mad, men det føltes helt vidunderligt at sidde udenfor og spise i stilhed med sin far og den store finske skov omkring sig.«

Fortæl en fordom om finner og mad.

»Nej, du skal fortælle mig én, og så skal jeg sige, om det passer.«

Ok, jeg har tre: Finner drikker meget kaffe, finner drikker meget alkohol, og finner spiser hurtigt og i tavshed. Passer det?

»Haha, de er alle sammen gode! Vi drikker ikke så meget, som omverdenen tror – i hvert fald ikke længere. Men de to andre passer stadig. Finner drikker gerne otte kopper sort kaffe om dagen. Jeg er undtagelsen. Kaffe giver mig ondt i maven, så jeg nøjes med at nippe til en espresso en gang om måneden. Lige nu føler jeg, at jeg taler og taler, men finner er generelt sky og tavse. Vi spiser i stilhed og siger ikke et ord til vedkommende, der sidder ved siden af os i bussen. Til gengæld tager vi revanche, når vi går i sauna. Så smider vi alt tøjet og knevrer løs med alle. Her er vi nemlig alle nøgne og lige.«

Hvad synes du om dansk mad?

»Jeg har smagt mange slemme ting i både Sverige, Norge og på Island, men aldrig i Danmark. Jeg elsker jeres wienerbrød. I er meget heldige at have det. Jeg kunne dø for et stykke wienerbrød lige nu.«

Har du en madpolitiske kæphest?

»Økologi. Det er det logiske valg. Både for fødevaresikkerheden og naturens velbefindende. Og man kan altså godt være højreorienteret og samtidig gå op i økologi. For nogle år siden foreslog jeg, at man skulle lægge afgifter på pesticider, og jeg lyver ikke, når jeg siger, at jeg i den periode var Finlands mest forhadte mand. Landmændene syntes, jeg var frygtelig, og forslaget blev da heller aldrig vedtaget.«

lora@information.dk

100 ÅR TIDSLINJE

1917

1918

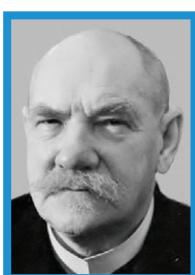
1924

1926

1929

1937

1939

Den konservative Pehr Evind Svinhufvud bliver det uafhængige Finlands første statsoverhoved, da han den 6. december erklærer landet for selvstændig republik. Forud er gået Oktoberrevolutionen i Rusland og en storstrejke i Finland, hvor de borgerlige 'hvide' stod over for de socialistiske 'røde'.

Da de hvide begynder at afvæbne russiske soldater i landet, tager en rød regering magten i Helsingfors. Den Finske Borgerkrig varer fra januar til maj og resulterer i hvid sejr og 30.000 døde.

Langdistance-løberen Paavo Nurmi bliver sammen med Hannes Kolehmainen og Ville Ritola kendt som De Flyvende Finner og skovler i årene 1912 til 1932 guld, sølv og bronze ind ved De Olympiske Lege. I Paris i 1924 bliver Nurmi den første til at vinde fem guldmedaljer ved et enkelt OL og medvirker til, at Finland i dag har rekorden for flest OL-medaljer pr. indbygger.

Foto: Ullstein Bild

Nationalkomponisten Jean Sibelius skriver sit sidste værk, *Tapiola*. Han er internationalt berømt for sine kompositioner, der blandt andet er inspireret af *Kalevala* – en samling sagaer fra den finske mytologi. I de sidste 30 år af sit liv udgiver Sibelius slet ingenting.

Som et modsvær til strejkerne opstår den højreradikale Lappobevægelse, der med vold forsøgte at stoppe al kommunistisk fremgang i Finland. Efter et mislykket statskup i 1932 bliver bevægelsen gjort ulovlig.

I mellemkrigstiden er langt de fleste finske regeringer borgerlige. Kommunistpartiet er forbudt.

Den bølgeformede Aalto-vase bliver fremvist i den finske pavillon under Verdensudstillingen i Paris. Alvar Aalto, der dør i 1976, regnes blandt de største skandinaviske arkitekter og designere gennem tiden.

Da Finland nægter at bøje sig for krav om nye grænsedragninger, angriber Sovjet. Stalin forventer, at krigshandlingerne er hurtigt overstået, men forsvars viljen er større end forventet. Med Molotovcocktails – opkaldt efter Sovjets daværende udenrigs- og krigsmister, Vjatjeslav Molotov – og 'sisu' – betegnelsen for egenskaber såsom råstyrke, vilje, udholdenhed og evnen til at overleve i et barsk klima – holder finnerne stand indtil marts 1940.

10

1994

1995

1998

2000

2001

2006

2008

Socialdemokraten Tarja Halonen bliver præsident og Finlands første kvindelige statsoverhoved.

Samme år bliver Finland medlem af EU. Optagelsen kommer efter en årrække med alvorlig stagnation i den finske økonomi med arbejdsløshed på over 20 procent og stort underskud på statsbudgettet i begyndelsen af 1990'erne. Men gennem bl.a. skattelettelser genvinder Finland sin konkurrenceevne og har i slutningen af 1990'erne vækstrater på op til 6 procent.

I hård kamp med Michael Schumacher vinder Formel 1-stjernen Mika Häkkinen sit første af to verdensmesterskaber.

Foto: Ullstein Bild

Nokia sender sin ikoniske 3310-mobiltelefon på gaden. Den sælger 126 millioner eksemplarer og bliver symbol på det finske teknologifirms enorme succes i 00'erne. I 2008, sidder Nokia på rundt regnet 40 procent af mobilmarkedet i verden – men den første iPhone er nu lanceret, og det bliver begyndelsen på en seriøs Nokia-nedtur.

Foto: Jacob Ehrbahn

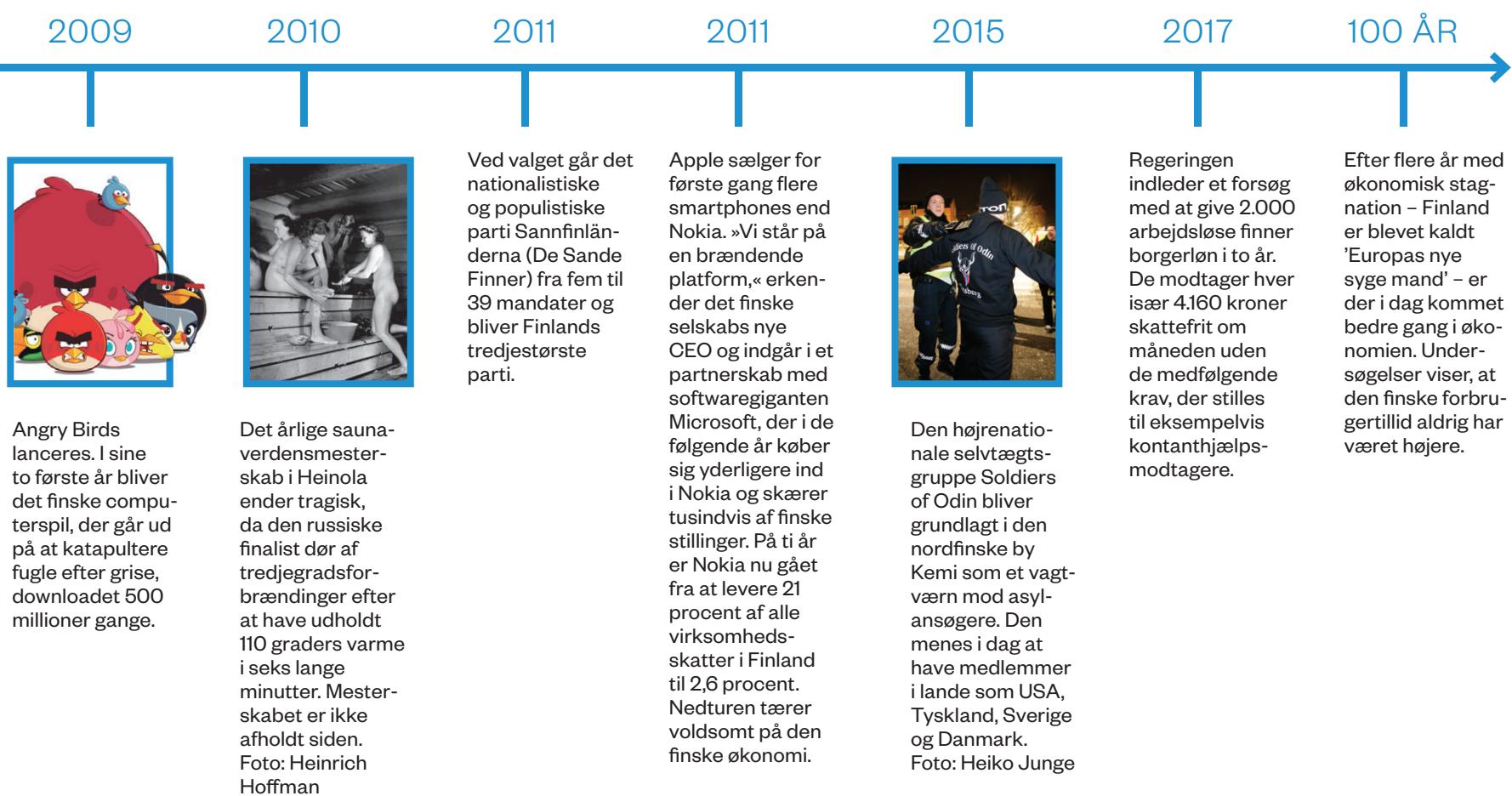
Under ski-VM på hjemmebane i Lahti bliver det finske langrennslandshold taget i omfattende blod-doping. Det viser sig, at finnerne siden begyndelsen af 1990'erne har været i den absolutte top, når det kommer til organiseret brug af epo.

Finland vinder det europæiske melodigrandprix for første og hidtil eneste gang med sangen »Hard Rock Hallelujah« sunget af bandet Lordi i monstercostumer.

Foto: Petros Giannakouris

Det tredje og hidtil mest blodige skoleskyderi i Finlands historie finder sted i Kauhajoki, da 22-årige Matti Juhani Saari skyder og dræber ti, inden han slår sig selv ihjel. Mindre end et år forinden er ni døde i Jokela-skolemasakren.

»Hvis vi begynder at grave om et år, kan vi være færdige på fem«

I Helsinki planlægger manden bag spillet Angry Birds, multimillionæren Peter Vesterbacka, at bygge en 100 kilometer lang tunnel under Den Finske Bugt. Kineserne skal både betale og grave. Så kan Finland nemlig blive koblet på Den Nye Silkevej, og så er landets fremtid sikret i post-Nokia-æraen

Af Christian Bennike,
Helsinki

D

a jeg gik i folkeskole i slut-90'erne, sad alle i frikvartererne og spillede *Snake* på deres Nokia-telefoner. Alle havde en Nokia. Også jeg.

For ti år siden bragte Forbes Magazine en forside med teksten: »Nokia.

Én milliard kunder. Kan nogen indhente kongen af mobiltelefoni?«

Nokia var for Finland, hvad olie er for Saudi Arabien. Da virksomheden stod i zenit, udgjorde Nokia 80 procent af den finske børs, betalte en fjerdel af landets selskabsskat og stod for en fjerdedel af al eksport.

Og så kom iPhone'en.

Jeg gjorde som resten verden og skiftede til Apple. De finske mobilaktier styrtdykkede, og selv om Nokia stadig er en pænt stor virksomhed, er væksteventyret for længst forbi, og i 2014 blev firmaets mobilafdeling solgt til Microsoft.

Så hvad nu med Finland? Efter magre år med smalhals og nedskæringer i den offentlige sektor er landet igen på vej op, men hvor er Finlands plads i verden i post-Nokia-æraen? Hvor skal de leve af?

Nu har én finne måske fundet løsningen. Det lyder lidt flippet, men manden bag mobilspillet *Angry Birds*, multimillionæren Peter Vesterbacka, har sat sig for at grave en 100 kilometer lang tunnel under det kolde vand i Den Finske Bugt til Tallinn, så Finland endelig kan blive forbundet til Europa uden om Rusland, og – endnu vigtigere, så finnerne endelig kan koble sig til klodens store pengetog: Kina.

'Hjertet af Eurasien'

Finnerne vil være trafikknudepunkt i kinesernes nye megaprojekt Den Nye Silkevej også kaldet *One Belt One Road*, som lige nu spenderer billioner af dollar på togbaner, veje og tunneler fra Beijing til Iran, Tyrkiet og Paris.

I øjeblikket holder Peter Vesterbacka møde på møde med Shanghai-delegationer og Beijing-typer, der skal betale broderparten af de 15 milliarder euro – knap 112 milliarder kroner – tunnelprojekten ventes at løbe op i.

Det er en grå, næsten sort dag, da jeg lander i Helsinki. Den lave novembersol har tabt kampen til tåge og skyer, og jeg trisser gennem de fugtige og blæsende gader mod havnekajen, hvor fortællingen om den moderne europæiske økonomi har antaget fysisk form: Nokias gamle kabelfabrik, som engang var en dampende industrimaskine og byens største bygning, er omdannet til kulturhus med *co-working spaces*, og for at gøre symbolikken endnu mere tykt-flydende, har det kinesiske selskab We+ endda købt lokaler og lejet dem ud til små finske tech-startups.

Her skulle jeg egentlig møde Peter Vesterbacka *himself*. Vi lavede i hvert fald en aftale for nogle uger siden, men nu skulle han pludselig til Tallinn med en masse kinesere. Han ringer senere, lover han.

I stedet bliver jeg budt indenfor af en ung fyr med korte dreadlocks, et lille gedeskæg med en stor similisten i og trompetcowboybukser, der er helt revet et stykker.

Han viser mig en masse Power Point-slides om tunnelprojektet og bruger ord som »*end-consumer*« og »*startup incubator*«.

»Finland er hjertet af Eurasien,« siger han igen og

igen, og det er sådan set rigtig nok, for Helsinki ligger i lige flyvelinje fra Beijing til Europa.

Det dufter af Elon Musk

Så kommer Timo Teimonen, en nydelig gråhåret herre i blåt jakkesæt. I otte år var han chef hos Nokia og er nu ingeniør på Tallinn-tunnellen. Han elsker Kina, kan man mærke. Han elsker sin kinesiske mobiltelefon, 1+, han elsker kinesernes arbejdsmoral, deres »familieværdier«, deres mad, deres mentalitet.

»Vi forstår slet ikke deres skala,« siger han og kigger mig dybt i øjnene på den særlige disruption-agtige måde, som folk kommunikerer på, når de vil forklare, at verden slet ikke er, som man går rundt og tror.

»Hvad betyder det? Det betyder, at så snart de vil have et NBA-hold, så har de det.«

Han knipser med fingrene.

»Hvis de vil sende en raket til månen, så gør de det.«

Han knipser igen.

»De har nok verdens højeste og verdens mindste fyr. De har nok verdens ældste og verdens yngste person.«

Det sidste giver ikke rigtig mening, men jeg forstår, hvor han vil hen.

»*They will conquer the world*,« siger han. »Hvis de vil.«

Det hele dufter af Elon Musk og Richard Branson: Megaprojekter med megalomane tech-milliardærer i spidsen, der både lyder besnærende – og lidt gak. Den 100 kilometer lange tunnel skal løbe fra Helsinki lufthavn nord for byen, ind under den finske hovedstad og cirka 70 kilometer under havet til Tallinn (til sammenligning er Storebælt-tunnellen otte kilometer). Plus en kunstig ø med skyskrabere på midt i bugten.

Så viser han mig nogle tykke magasiner fra Kina, som bedst kan beskrives som pornoblade for ingeniører: store farvefotos af gigantiske hængebroer, motorveje, vandrør, underjordiske tunneler og kæmpestøre huller i jorden. Der er ingen mennesker på billederne, og det hele ser supereffektivt ud.

Man skal være komplet tungnem for ikke at fange pointen: Hvis Finland for alvor vil spise kirsebær med de store i post-Nokia-æraen, skal de blive gode venner med kineserne.

Der er brug for »*new thinking*«, som Timo Teimonen siger, mens han viser mig et billede af en fisk i en fiskebowle, som drømmer om at flytte over i et akvarium: Det er det, man ikke skal drømme om, siger han, for på næste billede er der en anden fisk i en anden fiskebowle, som drømmer om at flytte ud i havet – dét er *new thinking*. Og sådan er det også med tunnelen. Og med *One Belt One Road*.

København har i øvrigt sin helt egen silkevejs-forstalter i form af den alternative politiker, Tom Gillesberg fra Schiller Instituttets Venner, som i år gik til kommunalvalg med sloganet: »Danmark må tilslutte sig Den Nye Silkevej«. Han fik 141 stemmer.

Et godt match

Jeg trasker ud i den grå tåge, og efter ti mislykkede forsøg på at praje en taxa går jeg hele vejen gennem byen til The Research Institute of the Finnish Economy, hvor jeg har en aftale med en økonom.

På vejen tænker jeg på noget, ekstern lektor på Kø-

»Helsinki og Tallinn kan blive selve hjertet af Eurasien. Ved at bygge tunnelen, gør vi os klar til en meget større vækst i post-Nokia-tiden. Det har taget Finland ti år at få rigtig vækst – det må ikke ske igen. Det her er ikke bare 'nice to have', det er nødvendigt«

Peter Vesterbacka
Multimillionær

Antallet af kinesere i Finland eksploderer i disse år. Måske er finnerne den hårdføre udgave af den dygtige velfærdsskandinav, som de gerne vil samarbejde med. Vrøvl siger kritikerne, det hele handler om geografi: Finland ligger et godt sted. Foto: Jan Strandström/Getty og Emilia Kangasluoma

13

De store planer

Efter planen skal tunnelen løbe fra Helsinkis lufthavn til Tallinn, cirka 100 km, hvoraf 50 er under havet.

Her skal køre tog med 320 km/t, så man kan komme fra den ene ende til den anden på 20 minutter.

Tunnelen vil samle Helsinki og Tallinn til ét byområde a la Ørestadsregionen, og den vil samtidig koble Finland til Kinas nye silkevej, One Belt One Road.

Manden bag Angry Birds, millionæren Peter Vesterbacka, står i spidsen for projektet. Projektet er afhængig af, at Kina betaler en stor del af gildet via den statslige kæmpefond, som finansierer Den Nye Silkevej.

Prisen forventes at blive cirka 15 mia. euro (112 mia. kroner).

Forventningen er, at Kineserne kommer med deres egne gravemaskiner.

benhavns Universitet Jan Heikki Ahtola Nielsen fortalte mig forleden:

»Den finske mentalitet er anderledes end den danske,« sagde han. »De forholder sig f.eks. anderledes til autoritet. Dér er vi mere kritiske i Danmark. I Finland har man lettere ved at acceptere, at nogen træffer beslutninger på andres vegne.«

Måske er Kina og Finland et rigtig godt match.

I salgsmaterialet til tunnelen nævnte de igen og igen det finske skolesystem, *quality of life*-målinger, velfærdsstaten og den finske arbejdsmoral. De nævnte styresystemet Linux, som længe har været en ting i Kina, og de nævnte mobilspillene *Angry Birds* og *Clash of Clans* (som også er finske).

Hilsen fra formanden

Måske er det derfor, den kinesiske præsident, Xi Jinping, kun stoppede i én by, da han i april besøgte Trump i Mar-a-Lago: Helsinki.

Xi skrev endda et langt indlæg i Helsinki Times, hvor han skamroste finnerne for deres uspolerede skovsøer og Linux. For at være »korsvejen mellem Østens og Vestens civilisationer« og for »sisu«, den særlige finske evne til at bide selv de mest forfærdelige ting i sig – fra vinterkrig til saunaarme.

Måske er finnerne simpelthen en mere hårdfør version af den trygge velfærdsskandinav – som en dansker, der gør, hvad der bliver sagt og samtidig kan skrive HTML. Og måske er det sådan nogen, kineserne vil arbejde med. Måske er derfor, antallet af kinesiske turister i Finland eksploderer.

Eller også er det hele mere simpelt. Måske har Finland bare noget, Kina vil have.

Da jeg skriver til Jyrki Kallio fra i, en af Finlands førende kinaekspert, for at spørge, om Finland og Kina har et »særligt forhold«, svarer han i hvert fald klart:

»Nej.«

»Der er ikke noget, som skulle gøre Finland mere vigtig for Kina end f.eks. Danmark.«

Glem Linux og sisu og det finske skolesystem, siger han. Det handler om business.

Kina har alt for mange penge liggende, der kun kradser smårenter ind fra amerikanske statsobligationer, og de skal nu investeres i jernbaner og tunneler, der forbinder Riget i Midten med resten af verden. Udover en hurtigere forbindelse til Europa og bompenge fra de otte millioner mennesker, som hvert år rejser mellem Helsinki og Tallinn, kan kineserne bruge Finland til at bygge en ny silkevejsjernbane hele vejen til Arktis, hvor der er minedrift og en masse norske gas- og oliefelter.

Måske kan området endda blive fremtidens superhavn. For klimaforandringerne har jo åbnet en sejlrute gennem Arktis, så den korteste vej fra Kina til Europa ikke længere går syd om Indien, men nord om Rusland, og der brug for en sikker havn på toppen af Europa med stabile togforbindelser.

»Alt andet end den geografiske placering er irrelevant og fiktions. Og den er endda kun vigtig, hvis – og det er et meget stort hvis – der først bliver bygget en jernbane gennem Finland til Arktis.«

'Sig, at Peter har sendt dig'

Mika Maliranta, der er forskningschef på The Research Institute of the Finnish Economy, tager imod mig på sit kontor, der er oplyst af lysstofrør og helt, helt stille bortset fra en underlig summende køleskabsagtig lyd, der kommer fra væggen.

Han opridser hurtigt Finlands økonomiske udvikling: Alt var bombet og bondefattigt efter Anden Verdenskrig, men så kom industrialiseringen og velfærdsstaten. Pludselig lavede man både papir, metal og maskiner, som blev solgt til Sovjet, men i 1980'erne gik samarbejdet i koks, og til sidst brød Sovjet sammen, så Finland gik i stå. Så kom Nokia.

Den nye tunnel kan blive »meget vigtig«, tror Mika Maliranta.

»Det kan ændre dynamikken på det finske marked,« som han siger.

Det er blevet helt sort, da jeg igen trasker mod cen-

trum forbi byens smukke hovedbanegård opført omkring århundredeskiftet i drømmende jugendstil og forbi Black Friday-shopperne i stormagasinet Stockmann, hvor man allerede nu kan betale med AliPay, det kinesiske megafirma Alibabas betalingsservice.

Pludselig ringer telefonen. Det er Peter Vesterbacka – techmillionæren bag tunnelprojektet.

»Jeg er lige i bilen,« siger han, og jeg sætter mig på en kantsten for at tage noter.

— *Er kineserne glade?*

»Ja det går rigtig godt,« siger han. »Helsinki og Tallinn kan blive selve hjertet af Eurasien. Ved at bygge tunnelen, gør vi os klar til en meget større vækst i post-Nokia-tiden. Det har taget Finland ti år at få rigtig vækst – det må ikke ske igen. Det her er ikke bare *nice to have*, det er nødvendigt.«

Så gentager han en masse af de ting, jeg allerede har hørt – om maskinerne og jernbanerne mod nord.

— *Tror du, der er en tunnel, når jeg kommer tilbage i 2030?*

»Nej, nej, vores ambition er at begynde byggeriet næste år og være færdig på fem år.«

— *Okay ... er det realistisk?*

»Selvfølgelig.«

Nu jeg alligevel har ham i røret, spørger jeg efter et godt sted at spise i det centrale Helsinki, og han siger »kan du lide kinesisk?« og sender mig hen til »én af verdens bedste kinesiske restauranter uden for Kina.«

Selvfølgelig.

»Du skal bare sige, at Peter har sendt dig. Jeg har min egen menu.«

Den vådeste drøm

Og så trasker jeg videre i mørket. Efterhånden har jeg hørt så meget om Kina, at det virker passende med en ordentlig omgang pekingand, og jeg kan næsten smage den varme sursøde sauce, da jeg får øje på skiltet lidt længere fremme: Dong Bei Hu.

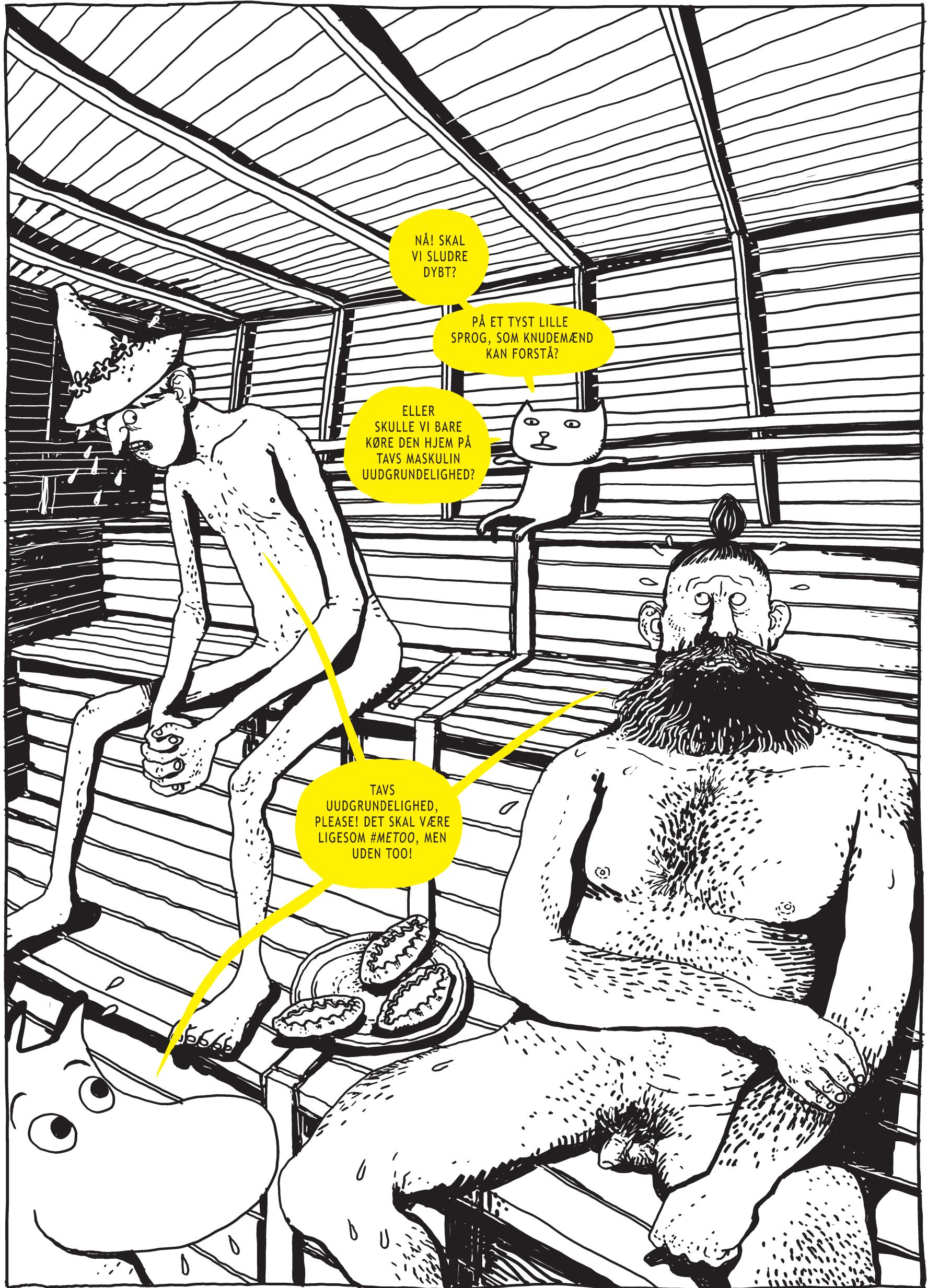
Men der er lukket.

Uden for restauranten ligger en bunke kinesiske avisser med et billede på forsiden af EU's udenrigschef Federica Mogherini, der stolt fremviser et eller anden officielt dokument, som hun har underskrevet – det hele er på mandarin, så jeg kan ikke forstå det, men det må være en handelsaftale af en art. Sådan én, som Peter Vesterbacka og co. jagter. Lige nu er det åbentlig den vådeste drøm, både i en post-Nokia-økonomi og i Europa generelt: kinesiske penge.

oben@information.dk

»Alt andet end den geografiske placering er irrelevant og fiktions. Og den er endda kun vigtig, hvis – og det er et meget stor hvis – der først bliver bygget en jernbane gennem Finland til Arktis«

Jyrki Kallio
Det Udenrigspolitiske Institut,
Helsinki

I familiens blodspor

Når min finske familie fortæller historier, ender de som regel med, at nogen dør en skrækkelig død og bliver myrdet med en skovl eller sådan noget. Jeg tog med min far tilbage til det hus i Midtfinland, hvor alle historierne kommer fra

Af Mikkel Vuorela • Foto: Sille Veilmark

16

'Det ville føles helt forfærdeligt at forlade stedet efter så mange generationer,' siger Esa Peijari. Hans forfædre har dyrket markerne om sommeren og fældet træer om vinteren helt tilbage før selvstændigheden. Sønnen Paul-Henrik på otte har meldt sig klar på at overtage Peijari-gården.

M

an siger, at finnerne er tavse typer. Fåmælte, tunge tusmørkemennesker, der helst bare kommunikerer med enstavelsesord og dybe suk. Og nok var min farfar lidt på den måde – ligesom masser af mænd fra hans generation, der som ganske unge blev sendt i krig, og som efter at have skudt og stukket russere ihjel og set egne kammerater blive sprængt og flænsset og lemlæstet, kom hjem til freden som andre mennesker.

Men faktisk er finnerne lidt nogle snakkehoveder. Det er heroppe, jeg har hørt nogle af de vildeste historier, jeg kender. Om afhuggede hoveder, hjemmebrændende galninge, telepatiske dødsulykker, uendelige skove og uforsonlige slægtninge, og alle historier udstrømmer fra samme lille bjælkehus oppe mellem træerne et sted i Midtfinland.

Det er her, jeg er på vej hen med min far, Markku. Han har boet i Danmark i over 40 år, men har taget mig med herop gennem hele min barndom.

Mørke graner og blege birkestammer flimrer for-

bi sideruderne, som vi skærer os gennem landskabet på hovedvej 9 mellem Tampere og Jyväskylä. På bagsædet kommenterer min far alt, hvad vi passerer. Nu markerne ved Länkipohja, hvor de borgerlige hvide tropper vandt et kæmpeslag i borgerkrigen i 1918 og fik åbnet vejen til industribyen Tampere, da nationen ikke engang var et år gammel. Nu monumentet over Matti og Ilmari Laurila, der faldt her i kampen mod de røde og blev ikoner. De var også far og søn.

Årets første frost har netop sluppet landet – og årets første snefald er begyndt at tø, så alt er gråt og fugtigt og tungt. Vi er på vej til det sted, min fars mor voksede op, og hvor hendes slægt af hårde bananer kommer fra og stadig bor.

I mere end et år har jeg tænkt, at når Finland markerede sit 100-år som selvstændig nation, så ville jeg skrive landets historie ud fra netop det sted. Det er en vild og dramatisk historie, der er helt, helt anderledes, end den mine danske forfædre har gennemlevet.

Min farmors slægtsnavn er Peijari, og alle småværene i området, hvor vi skal hen, hedder noget med Peijari. Der er flere forklaringer på, hvad det betyder, siger min far. En af dem er, at det kommer af navnet på den fest, man engang holdt, når man havde dræbt en bjørn.

Peijari-området ligger nær købstaden Jämsä ved et svind kaldet Smedesvinget. Her trillede et menneskehoved engang af en vogn med lig, og nu ligger der en gård. Den hedder Peijari, og her bor min fjerne slægting Esa Peijari. Vi mødtes for første gang for halvandet år siden, hvor han og jeg drak os fulde og var i sauna uden rigtig at kunne tale sammen. Mit finske begrænsen sig til høflighedsfraser og enkelte frække ord, mens Esas engelske omrent bestod i ordene »Donald Trump« og så en tommelfinger i vejret.

Vi skal ses i aften.

Vækelse og oprør

Vores forfædre kom til denne skov i de år, hvor en ny national bevidsthed greb landet. Særligt i overklassen gik man og sagde, at finnerne var et folk med eget sprog og egen kultur, og de samlede folkesagn, skrev ordbøger og komponerede national musik – og over generationerne spredte ideerne sig ned gennem samfundslagene og helt til Peijari.

Da min oldefar Paavo kom til verden i 1907, var russerne dog godt i gang med at undertrykke den slags tanker. I knap 100 år – siden svenskerne tabte det – havde Finland været et storfestedømme under den russiske zar.

Men tiden var imod russificeringen. Papirfabrikker og anden industri sprang op, befolkningen blev mobil og tredoblet, og parallelt med den nationale vækkelse blev klasseskellene tegnet klarere op mellem dem, der ejede noget, og dem, der ikke gjorde.

Historien var som et sug, og da Lenin greb magten i Rusland i november 1917, erklaærede finnerne sig selvstændige en lille måned senere. Kort tid efter eksploderede landet i myrderier, der overgik alt, hvad der før var set i Norden. Naboen dræbte naboen, brødre dræbte brødre – fattigfolk og ideologer afsatte regeringen, tog magten med vold og våben og udråbte en socialistisk stat i det sydlige Finland – støttet af de russiske soldater, der fortsat var i landet.

En nådesløs tyskstøttet modoffensiv blev sat ind fra det vestlige Finland. Borgerkrigen var en realitet. De røde mod de hvide.

Et maskingevar under taget

På venstre hånd dukker det gamle husmandssted Vehmas op. Slægten derfra var på den røde side. Da huset fik nyt tag på for nogle år siden, fandt de et maskingevar mellem spærene.

Lidt længere inde og til højre ligger huset, som min oldefar fik bygget. Hans familie var hvide. Huset hedder Lehtola, og dets rødmalede bjælker er hugget ud af den skæve skov omkring det. Det var genboen fra Vehmas, som byggede det. Man siger, at han kun undgik henrettelse, fordi han var så god en tømrer.

Lehtola er ubeboet, kun et par grader varmt. Lavtrykket ligger tungt over skoven, og intet stiger til vejrs. Ikke tågen mellem træerne, ikke røgen fra

brændekomfuret, som skal opvarme stedet. Snart er hele stuen fyldt med røg, og man kan ikke se en hånd for sig. Min far vifter med en avis og bander. Intet sug i skorstenen. Røgalarmen hyller.

Mens lyset svinder, henter vi vand i kilden neden for bakken, fylder kedlen op ved saunaen, så vi kan få badevand. Det er udlevet nostalgi, primitivt på en eksotisk måde, men bare en generation tilbage var det et livsvilkår for familien. Sådan blev det – efter min oldefar Paavos overraskende død.

Dødens greatest hits

Esa Peijari sidder i sin kæmpesofa med korslagte arme, mens hans trætte otteårige søn, Paul-Henrik, ligger og spiller iPad. De to har udnyttet dagens tøvejr til at få renset mejetærskeren. Høsten er slut, frosten kom tidligt, og Esa måtte efterlade 50 hektar korn på marken. Han har tabt 400.000 kroner på høsten i år.

En døsig stemning har indtaget lokalet – godt hjulpet på vej af den intense varme, der strømmer fra stuens kolossale brændefyrede bageovn. I fjernsynet bakser et par politifolk rundt med et hjortekadaver, og på stuegulvet pendulerer labradoren Bella snotfyrret rundt.

Vi er på Pejarigården – den gamle slægts hovedsæde.

Min far og Esa har ikke set hinanden, siden Esa var et barn. Siden slutningen af 1930'erne har der været et anspændt forhold mellem min familie fra Lehtola og Esas familie fra Peijari.

Det var ifølge Esa en tid, hvor folk gik med rank ryg, hvor et ord var et ord, og alt var båret af en fællesskabsfølelse. Men en hel del af de historier, jeg har fra min far og hans mor, handler om det stik modsatte – om hvordan Esas familie nægtede dem hjælp, da de havde mest brug for den.

Jeg fortæller ham det, og han tøver lidt.

»Alle havde det hårdt under krigen,« siger han så.

Esa bliver snart 50 år, og på en måde er han født i den forkerte tid. Han går op i slægt og arv og pligt og synes, at menneskene har ændret sig til det værre. Hele livet har han set landbrug lukke ned og familier flytte. Han er nu den sidste, der dyrker markerne mellem de mange ødegårde.

»Måske er jeg lidt tosset,« siger han.

»Men siden jeg var lille, har vi sået markerne hvert forår, set kornet gro og høstet – og jeg har haft lyst til at gøre det samme.«

Han nikker over mod sønnen, der ligner ham på en prik.

»Og tossen derover vil fortsætte.«

Den lille griner.

Netop landbrugsjorden var et afgørende stridspunkt tilbage i borgerkrigen. De jordløse husmænd udgjorde en stor del af arbejderbevægelsen og var med i oprøret – ikke fordi de var kommunistiske landsforrædere, men fordi de ville have jord, siger historikerne.

Esa er dog ikke så meget for den nyere historie-skrivning.

»Der var ingen borgerkrig,« siger han.

Han kalder den for Frihedskrigen, ligesom de hvide sejrherre gjorde i 1918. Det kan ikke forklares med historikernes analyser. Det er »en følelse«, siger Esa.

»Hvis de røde havde vundet, havde vi været Rusland i dag.«

Utrøligt nok er et hjørne af Jämsä-egnens borgerkrigshistorie blevet kendt i Danmark og solgt i 50.000 eksemplarer. Jeg prøver at forklare det for Esa: Kim Leines populære roman *Afgrunden* er baseret på to danske brødres oplevelser som frivillige i den finske borgerkrig i 1918, og her indgår en ret vild bifigur: Bødlen fra Jämsä, en kølig og ildevarslende karakter, som Kim Leine har set i en finsk historiebog og gjort til sin egen.

Esa nikker. Bag romanens fiktion findes en virkelig person. Bødlen fra Jämsä er ... »Jallu fra Saari-gården«, siger Esa.

Storbonden Jallu og hans kumpaner henrettede omkring 70 mistænkte socialister under borgerkrigen. Fædre, sønner, brødre – endda en gravid kvinde. Tævede dem, trak dem ind i et kirketårn og skød dem

»Her bor min fjerne slægtning Esa Peijari. Vi mødtes for første gang for halvandet år siden, hvor han og jeg drak os fulde og var i sauna uden rigtig at kunne tale sammen. Mit finske begrænsen sig til høflighedsfraser og enkelte frække ord, mens Esas engelske omrent bestod i ordene 'Donald Trump' og så en tommelfinger i vejret. Vi skal ses i aften«

»Det var her, bødlen fra Jämsä og hans håndlangere aflivede deres røde fanger. Det var også her, de forsøgte at dræbe en ung fyr, der hed Kalle Lehtinen. I to uger havde de mishandlet ham, og en nat trak de ham og tre andre til kirketårnet for at skyde dem i hjertet. Og så kommer en af mine slægtninge ind i billedet. Graveren«

18

i hjertet. En af vores slægtninge var med – han var graver ved den kirke. Næste morgen skal min far og jeg til gudstjeneste der.

Vi sludrer videre med Esa, som fortæller nogle af de samme historier, som jeg altid er blevet fortalt – en slags Peijari-slægtens greatest hits: Om de rige folk på Perä-Pejari, som drev hjemmebrænderi og blev sindssyge og hængte sig – og om den kønne datter på Ala-Pejari, der forsvandt en dag. De ledte og ledte, og pludselig fik moren en åbenbaring og styrtede direkte ud til det sted i skoven, hvor datteren lå myrdet. En ulykkeligt forelsket karl havde hængt sig i et træ.

Det er sådan, det er her. Historierne her ender som livet: med døden.

»Det siger måske noget om finnernes melankoli,« funderer Esa.

Depressionen er altid inden for rækkevidde.

»Men jeg har altid sagt: Man taber intet ved at være positiv. Jeg tager ikke tingene tungt. Jeg har allerede købt såsæd til foråret.«

Nogen væltede på motorcykel

Nok blev Finland et demokrati efter borgerkrigen, men lokalt blev det styret af de hvide garders hjemmeværnsorganisationer. De dyrkede sejrherrernes fortælling om Frihedskrigen, satte nationale monumenter og forhindrede de røde i at gøre det samme.

Som stor dreng blev min oldefar Paavo Pejari medlem af hjemmeværnet – der altså mest var møntet på en indre fjende – og passede deres skydebane. Han vendte landbruget ryggen og blev leder på en papirfabrik, men insisterede dog på at arve en del af sin fædrene Pejari-jord, hvor han fik opført huset Lehtola som et slags sommerhus. Hans brødre havde deres stædige hør med at fordele resten af arven. Den ene insisterede på, at han skulle have halvdelen af gården, så det endte med, at de rev halvdelen af huset ned, så der stod et halvt tilbage.

Og så døde oldefar Paavo – 31 år gammel. Det var sankthansnat, og hustruen Hilma og ungerne lå og sov oppe på loftet på Lehtola. Paavo havde kørt sin bror til fest i en by 30 kilometer væk og var på vej hjem.

Pludselig vågnede Hilma med et sæt og råbte:

»Hørte I det?«

De små unger på fem og ti år vågnede også. Der var helt tyst på loftet, helt tyst i skoven.

»Der var en, der væltede på motorcykel,« sagde Hilma så.

Morgenen efter blev oldefar Paavo fundet med kraniebrud over ti kilometer væk.

Året var 1938 og hans efterladte – min oldemor Hilda, min farmor Aira og min farmors bror, Usko – flyttede permanent til Lehtola, så de kunne være tæt på Paavos familie, der havde lovet at hjælpe dem.

Men noget kom i vejen.

Den 30. november 1939 angreb Sovjetunionens mægtige røde hær Finland. En ny generation stod i en ny krig.

Karelerne og deres pirogger

Vi vågner i Lehtola. Ovnene er gået ud. Jeg luner kareliske pirogger – de papirstynde rugmelsbåde med ris- eller kartoffelfyld, som kan fås i ethvert supermarked i hele Finland. Den østfinske egnssret bredte sig med flygtningene, fortæller min far.

Var borgerkrigen Finlands dåbsattest, blev Vinterkrigen det samlede Finlands fødsel. Til borgerskabets overraskelse stillede de rødes sønner sig på samme side som deres og udførte lidt af et militært mirakel. Finnerne havde 30 kampvogne, russerne havde 6.500 og en million soldater. Den røde hær havde planlagt at fejre sejren med en militærparade i Helsinki på Stalins fødselsdag den 18. december. Tre måneder og 126.000 døde sovjetsoldater senere bøjede Finland hovedet og forhandlede en fred, hvor de afstod store landområder til fjenden, men beholdt selvstændigheden.

Over 400.000 finner – de fleste fra Karelen i Østfinland – mistede deres hjem, og nogle af dem flyttede ind i den gamle Pejari-gård.

Karelerne, siger min far, kom her til nabohuset Lehto-

la og bagte deres pirogger i bageovnen, og sådan smagte min farmor dem for første gang.

Ellers fik de ikke meget at spise i det lille hus. De var ludfattige og sultne, min farmor, hendes bror og mor. De havde ikke engang brænde nok til at holde huset varmt, og Paavos bror Heikki – som var Esas farfar – og de andre slægtninge ville intet give væk. Lehtolas eneste luksus var et batteridrevet radioapparat, og karelerne kom i flokke og lyttede til det. Krigsen var blevet genoptaget. Nu angreb finnerne Sovjet – allieret med det mægtige Nazityskland.

Det gik ikke som planlagt, og karelerne så aldrig deres hjem igen.

Død ved skovl

I Kirken i Jämsä taler præsten om kærlighed. Godt 200 fra den grånde menighed er dukket op. Det er præstens 60-årsfødselsdag, og de synger om kærlighed. Og så puster kirketjeneren et lys ud. Der er en, der er død.

På en måde er Jämsä, som det altid har været: Kommunen, der er tre gange så stor som Bornholm, men kun har 20.000 indbyggere, består af ældgamle landfamilier og tilflyttere til industrijobbene, siger præsten, da vi taler med ham bagefter.

Sådan var det også, dengang bødlen fra Jämsä henrettede folk i det fritstående klokketårn ved siden af kirken. En kirketjener åbnede den knirkende dør – og det viser sig, at der nu står et kæmpe stålkøleskab inde i tårnet.

»Hvad bruger I det til?« spørger jeg – og han åbner køleskabsdøren.

Der ligger en kiste med en død derinde.

Jeg mærker på stenene efter skudmærker i hjerte-højde. Det var her, bødlen fra Jämsä og hans håndlangere aflivede deres røde fanger. Det var også her, de forsøgte at dræbe en ung fyr, der hed Kalle Lehtinen. I to uger havde de mishandlet ham, og en nat trak de ham og tre andre til kirketårnet for at skyde dem i hjertet.

Og så kommer en af mine slægtninge ind i billedet. Graveren.

Kuglen ramte ikke Kalles hjerte, og han levede, da de smed ham i graverens hul.

Vi går ud af kirken og ned mod kirkegården. Overalt brænder stearinlys, for det var allehelgensaften i går. Ad disse stier ravede den genopstandne Kalle rundt efter at have krabbet sig op ad graven ud på morgenens. Hans gennemtæskede pandehud havde løsnet sig og hang for øjnene, så han intet kunne se. Men han kunne høre en vogn komme kørende forbi, og han råbte kusken an:

»Jeg er Kalle fra Kääpälä,« råbte han.

»Vil du ikke nok tage mig hjem?«

Med selerne fra hesten bandt kusken Kalle til en birk og hentede graveren. Graveren slog Kalle ihjel med sin skovl og hældte ham tilbage i jorden.

Først godt et halvt århundrede senere, blev der sat en sten for de døde røde. Nu brænder tre stearinlys ved den.

Det blev en festdag

Tre generationer Pejari er samlet på Pejari-gården for at spise pølse og kartoffelmos. Lille Paul-Henrik, far Esa, farbror Ismo, farfar Pekka og farmor Leena. Min far hilser hjerteligt på dem alle – og jeg selv kører ud for at vade mere rundt i den lokale død.

Jeg søger efter lejr 23. Stedet, hvor flere hundrede sovjetiske krigsfanger kom af dage, mens finnerne forsøgte at få dem til at bygge en jernbane. Det er bare otte kilometer i fugleflugt fra Lehtola.

Først blev borgerkrigens tabu brutt – de hvide var ikke bare helte, de røde ikke bare skurke – og i det seneste årti er også de ellers så heltemodige krigsmoder mod Sovjet blevet underkastet kritisk lys. For eksempel når det kommer til behandlingen af krigsfanger.

Et næringsfattigt og sumpet område ligger udspændt mellem to småsøer nær landsbyen Partala. Tynde hvide birke vokser i mosset, små lysegrønne granskud spirer på klippen. Jeg leder på stenene – har nogen mon ridset sit navn i dem med kyrilliske bogstaver?

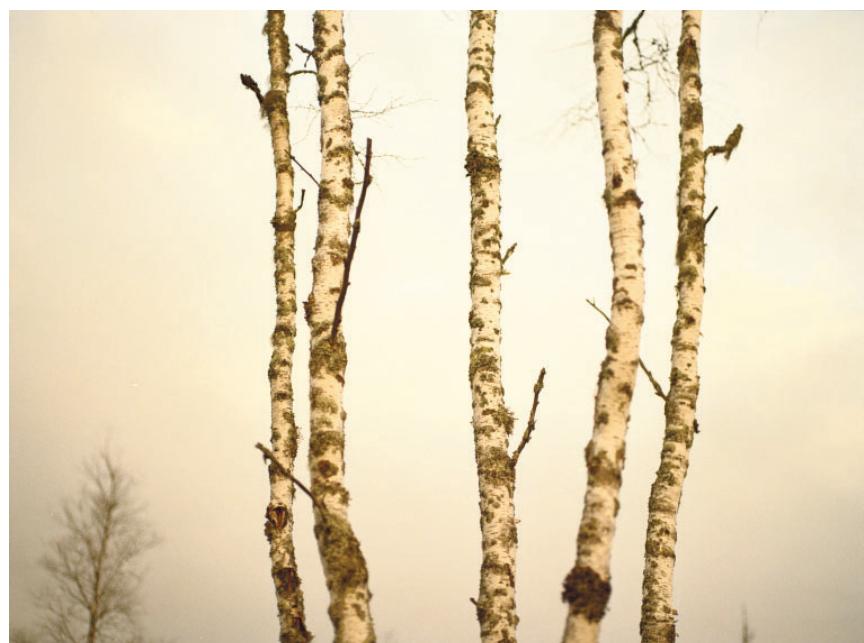
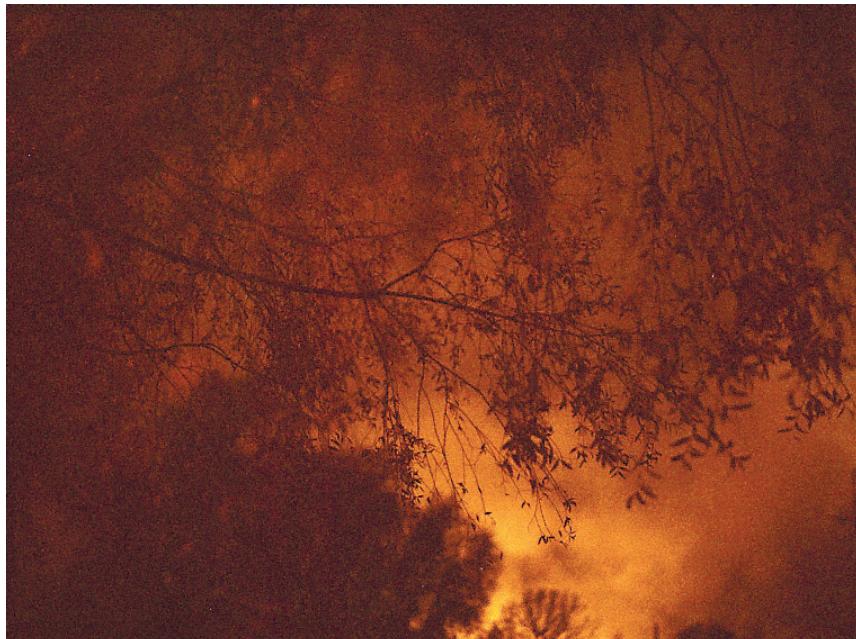

19

At gå gennem skoven er som at træde huller i tiden. På dét husmandssted boede en rød familie, og i dét sving væltede min oldefar Paavo på motorcykel i 1938 og slog sig selv ihjel. Alt fortæller historier om forandring, og alligevel ligner det altid sig selv.

20

Det hele kommer fra skoven. Huset Lehtolas bjælker er hugget ud af den, papirfabrikken æder af den, så damp vælder over elven. Og overalt gror nye træer op, de æder den gamle hovedej ved Lehtola, og de er ligeglade med, hvem der engang levede og døde her.

Udenom rejser skoven sig, ligeglad med kadavere. En tågebane hænger bomstille over den ene sø som et frosset spøgelse.

Jeg spejder efter huller, hvor jorden er sunket sammen som ved en massegrav, men ser ingen.

Lejr 23 bestod i virkeligheden af flere lejre spredt over banestrækningen. En fjerdedel af fangerne kom aldrig videre. Diarre, overanstrengelse, kulde, sult, parasitter og vagternes rifler stoppede livet. Tre mindepladser er oprettet på strækningen, og pårørende til russiske soldater, der arbejdede og døde her, holder indimellem mindeceremonier ved dem.

Mens jeg traver rundt i skoven, sidder min far bænket om bordet med tre generationer Peijari. Der er noget, de er lidt triste over. Det handler om Usko – min farmors bror, den lille lort fra Lehtola. Han var bare fem år, da hans far døde, og han blev fattig, faderløs og børnehierarkiets laveste. Heikki på Peijari udnyttede den faderløses arbejdskraft i skoven, da Usko blev teenager. Selv fik Heikki 100 mark for arbejdet og betalte Usko én. Ikke engang nok til mad.

Men Heikki er for længst død, og hans søn og sønnesøn og sønnesønnesøn sidder nu på gården.

»Usko er måske vred på os,« funderer Esas far, Pekka, en snart 80-årig stenmand.

»Over det, der skete dengang.«

Heikki fik ingen børn selv. Men i stedet for at tage sin afdøde brors søn, Usko, til sig, valgte han i stedet at adoptere en anden dreng. Adoptivsønnen Pekka overtog stedet og gav det videre til sin søn, Esa, som er husbonden i dag.

»Usko føler måske, at han burde have arvet Peijari,« siger Pekka.

Selv om han har knoklet og kæmpet for stedet, har han altid følt et mindreværd over at være adopteret.

Og netop som de sidder midt i den alvorlige snak, ringer min fars telefon. Det er selveste Usko. Hele Peijari-klanen sidder med tilbageholdt åndedræt.

Min far og Usko snakker længe i telefonen – om hvordan vi skal besøge ham næste dag. Først til allersidst kan min far løftet blikket fra bordet, kigge på Pekka og sige: »Usko beder mig hilse jer alle sammen.«

De nærmest falder over hinanden for at hilse tilbage.

Da min far går, trykker Pekka hans hånd og siger:
»Det har været en festdag.«

Vejen væk fra Lehtola

Vi går i sauna, sover og forlader så Lehtola. Det ligger som en tidslomme fra 1950'erne, men Finlands historie har bevæget sig videre. Væk fra landbrugssamfundet, væk fra Peijaris marker.

Vi kører tilbage mod Helsinki, mod forstaden Vantaa og perlegrus og parcelhuse, hvor Usko Peijari, min fars onkel, bor. Han er billede på forandringen fra fattigt landbrugsland til velstående velfærdsstat.

Som barn var han så lidt værd, at der ikke engang var nogen, der tog affære, da de andre børn forsøgte at spidde ham på en pæl. I dag har han stadig et kæmpe ar på låret efter attentatforsøget.

»Men jeg voksede, blev stor og kunne banke de andre,« siger Usko.

Vi sidder på førstesalen i hans store hus. På spisebordet har han lagt bunker af gamle familiefotos ud: Paavo i hjemmeværnsuniform, Paavo på motorcykel, et sving med farens væltede motorcykel.

Usko knytter næven, placerer den på sit sofabord og gør mine til, at jeg skal gøre det samme. Min hånd er en barnehånd ved siden af hans.

Jeg spørger, hvad han drømte om som barn.

»At kunne klare mig selv,« svarer han.

Usko forlod Lehtola og stak til søs. Gennem 1950'erne sejlede han til alle kontinenter og kom hjem og fortalte min femårige far røverhistorier. Som den om, da styrmanden glemte at dreje i en bugtning på Amazonas, og skibet kilede sig ind i junglen, så de måtte leve sammen med aber og papegøjer i en evighed. Eller da han, bonderøv som han var, lossede til en ko i Indien og var ved at blive lynchet.

Det var efterkrigstidens underlige år. Det forarmede Finland måtte betale store krigsskadeserstatninger til Sovjet, men paradoksalt nok førte det til, at industrien og økonomien boomede. De skulle producere skibe og papir og metal, og det skabte det opsving, som det moderne Finland kunne bygge på.

Og da Usko gik i land efter ti år på havet, vidste han alt om mekanik. Han udviklede en ny metode til at dreje de 12 meter lange, ultrapræcise valser, som papirindustrien brugte i deres monstermaskiner.

»Ingen andre i verden havde tænkt på det før mig,« siger han.

Ved at fræse valserne, faldt produktionstiden fra 40-50 timer per styk til 2,5 timer – og de blev endda mere præcise end før.

Så Usko bor i et hus med indendørs pool. I flere år i 1980'erne var han sin kommunenes næststørste skattemynder.

Drømte du aldrig om at overtage Peijari-gården og blive landmand, spørger jeg.

Han griner. »Nej. Aldrig i livet.« Men uden på hans mørke murstenshus hænger et navneskilt til huset.

»Peijaris Ranch,« står der.

Skiltet hænger skråt overfor flagstangen. Den er nymalet i anledning af Finlands 100-årsfødselsdag. Når Usko hejser flaget, træder han altid fem skridt tilbage. Kigger op og gör honnør.

mivu@information.dk

Usko Peijari tog turen ud af skoven og op af samfundsstigen sammen med Finlands industrielle velstandsboom. Fra den fattigste af de fattige til en af kommunens spidser. Han har malet sin flagstang i anledning af nationens 100-årsfødselsdag.

Dengang finnerne indgik en aftale med Djævelen

Romanklassikeren 'Den ukendte soldat' om Finlands kamp mod Sovjetunionen i 1941-44 er blevet filmatiseret tre gange med 30 års mellemrum. Senest med det største finske filmbudget til dato og en melankolsk krigsskildring, der virkelig bringer sit publikum tæt på krigens rædsler og soldaterne fanget midt i dem

Af Christian Monggaard

22

Rokka (Eero Aho) og Koskela (Jussi Vatanen) er to af de soldater, man kommer tæt på i Aku Louhimies' brutale filmatisering af Väinö Linnas berømte bog 'Den ukendte soldat' om Finlands tabe krig mod Sovjetunionen i 1941-44. Foto: Juuli Aschan/Elokuvaosakeyhtiö Suomi

Det vakte opsigts, da den finske forfatter Väinö Linna i 1954 udsendte bogen *Den ukendte soldat*. Linna havde selv tjent i den finske hær under Fortsættelseskriegen i 1941-44, hvor finnerne allierede sig med Tyskland i et forsøg på at generobre nogle af de landområder mod sydøst – ikke mindst Karelen – som landet mistede til Sovjetunionen i Vinterkrigen i 1939-40.

Rationalet var, at man behøvede Hitler og hans hær for ikke at blive helt løbet over ende af Sovjetunionen.

Det var en brutal krig, som finnerne endte med at tage til russerne, og Linnas sige med bogen var at

gøre op med de myter om både selve krigen og den lydige, finske soldat, som man ellers havde bygget op i årene efter krigens afslutning.

Den ukendte soldat handler om en deling infanterister og deres oplevelser under den grumme krig, der kostede mange af dem livet, og hvis Linna er politisk i bogen, handler det primært om at tage afstand fra krigen og dens meningsløshed og vise soldatens splittelse mellem pligt og fædrelandskærlighed og så angsten for at dø og modviljen mod at slå ihjel.

Tabet af landområderne var og er måske stadig væk et smertenspunkt for finnerne, det samme var den uhellige alliance med Hitler.

Den ukendte soldat blev hurtigt en del af den nati-

onale samtale, og det siges, at mange finner den dag i dag kan citere fra bogen, der var med til at hele sårene efter krigen. Derfor er det heller ikke så mærkeligt, at den første film baseret på bogen kom allerede året efter dens udgivelse, og at hver generation siden har fået sin filmudgave.

I alt er bogen blevet filmatiseret tre gange med ca. 30 år imellem, og den seneste og dyreste filmversion havde premiere for blot et par måneder siden. (Der kom i 2009 også en tv-film baseret på en teaterudgave af bogen.)

Den samme historie

De tre filmudgaver af *Den ukendte soldat*, der er lavet i henholdsvis 1955, 1985 og 2017, fortæller i vid udstrækning den samme historie som bogen. En lang række replikker og scener er stort set identiske fra film til film, og man har en stærk fornemmelse af déjà-vu, hvis man som jeg ser de tre film lige i træk.

Forskellene ligger med andre ord ikke i det handlingsmæssige, men i hvordan de tre instruktører håndterer materialet, og hvordan personerne, krigen og krigens udkomme er skildret.

Groft sagt kan man sige, at der med tiden – og afstanden til de virkelige begivenheder – er kommet et stærkere fokus på især personerne, krigens rædsler er blevet mere udpenslede, og Finlands reelle nederlag er blevet mere udtalt.

Historien i bogen og alle tre film begynder på en kaserne i 1941, hvor en maskineværdsdeling gør sig klar til at blive sendt til fronten. Nogle af soldaterne er veteraner fra Vinterkrigen, andre helt unge rekrutter, som ikke før har været i ildkamp. De får besked på at pakke de mest nødvendige ting sammen og sendes så afsted.

Inden længe er de i krig med russerne, og så følger man soldaterne, deres nærmeste befalingsmænd og officerer på nærmeste hold, sommer og vinter, mens de først jager russerne på flugt og siden – da krigslykken efter lang tids stilstand vender – selv må tage flugten fra en hær, der er noget bedre udrustet end den finske.

De samme personer

De tre film bruger megen tid på de forskellige medlemmer af infanteridelingen, men alle instruktørerne fokuserer især på en lille håndfuld menige soldater og officerer.

Landmanden, familiefaren og Vinterkrigsveneren Rokka, der er en af delingens dygtigste soldater, men også en oprørsk sjæl, der hele tiden kommer i klammeri med sine overordnede.

Delingsfører Koskela, der er en art faderskikkelse for de unge soldater, og som har en meget pragmatisk holdning til soldatergerningen. Man gør, hvad man får besked på – med mindre det er meget dumt. Det er det nemmeste.

Den unge løjtnant Kariluoto, der har sit hyr med Rokka, men som også må erkende, at han lærer meget af både ham og Koskela.

Og endelig Honkajoki, delingens spøgefugl og glade sjæl, der hele tiden smiler og spiller musik på den rejsegramofon, han har med sig. Efterhånden som krigens gru rammer dem alle og rydder ud i rækken, blegner smilet dog noget.

I den tredje og seneste filmatisering af *Den ukendte soldat* får også Rokkas familie plads, når han er på orlov, og man ser ham arbejde med sin gravide kone og to børn på gården derhjemme. Det er effektive øjeblikke, hvor krigen dog konstant lurser som et spøgelse i baggrunden af den hjemlige idyl, ikke mindst fordi familiens gård ligger i et område, der befinner sig meget tæt på den besatte del af Finland.

Den mindst blodige

Man kan sige om de tre film, at de er monumentale, seriøse filmværker, som forsøger på bedst mulig vis – og med mere eller mindre held – at fortælle om et smertefuld stykke finsk historie. Krig er et helvede i alle tre, og at den finske soldat kæmper det bedste, han har lært, betyder ikke, at han forstår eller bifalder, hvorfor han skal kæmpe, eller vil finde sig i at

blive kommanderet rundt med af rødkindede grøn-skollinger, der drømmer om at spille helt.

For en mand som Rokka handler det først og fremmest om at overleve – og det er han god til – ikke om at høste hæder og ære.

Den første af filmene, der er instrueret af Edvin Laine, er den mest ligefremme og positive, hvis man overhovedet kan bruge det udtryk om en krigsfilm. Den er sort-hvid og begynder og slutter med begravelsen af Koskela, men graver sig ikke lige så dybt ned i personerne som de efterfølgende film. Selv om masser af soldater bliver lemlestet og dør, er det også den mest ublodige af filmene – den slags realisme var ikke god smag dengang. Og den tackler mange af soldaternes, især Rokkas, konfrontationer med officererne med en munterhed, som ikke er lige så påfaldende i de to efterfølgende film.

Velsagtens er det et udtryk for, at krigen endnu gjorde så ondt, at der var brug for megen humor.

Den anden film, der er instrueret af Rauni Mollberg, er optaget med håndholdt kamera, hvilket giver den et mere pågående, intenst og realistisk udtryk end den første film, der indimellem forekommer lidt statisk, og som klipper nye filmoptagelser sammen med filmklip af rigtig krig.

Mollberg er ikke bleget for at vise krigen i al sin blodige grusomhed, og man kommer tættere på de meget unge soldater i filmen, der tilmed er den længste af dem alle. Filmversionen varer over tre timer, mens en tv-version varer ca. fire timer.

Den mest politiske

Men bedst af de tre filmatiseringer af *Den ukendte soldat* er den seneste, der er instrueret af en af Finlands mere interessante instruktører, Aku Louhimies, og baseret på Väinö Linnas uredigerede bogmanuskript.

Louhimies har haft et stort budget at arbejde med – filmen er den dyreste finske film til dato – og resultatet er en flot og melankolsk krigskildring, der virkelig bringer sit publikum tæt på krigens rædsler og på soldaterne fanget midt i dem.

Persontegning og skuespil er ganske fremragende, og ikke mindst Rokka er blevet et nuanceret og sympatisk bekendtskab, hvis kamp for at overleve på slagmarken sættes i relief af scenerne med hans familie.

I Edvin Laines film er Rokka hovedsageligt et humoristisk indslag, når han gør oprør, i Louhimies' bliver figuren et fremragende symbol på et menneske, som forsøger at bevare bare et minimum af humanisme og individualisme, selv om krigsmaskine og skribverbordsgeneraler misbruger og forsøger at nedbryde og knuse ham og hans kammerater.

Den internationale version af filmen, jeg har set, og som er noget kortere end den finske, er samtidig udstyret med tidssmarkører og kort, som hele tiden fortæller, hvor og hvornår man er, hvilket er meget nyttigt, hvis man ikke lige kan huske alle de historiske begivenheder.

Louhimies' udgave af *Den ukendte soldat* er også den mest politiske og mindst stolte. På et tidspunkt ser soldaterne en newsreel med Hitler på visit hos sine finske allierede, og på den måde får man ikke lov til at glemme, at Finland indgik en aftale med Djævelen selv i et forsøg på at vinde det tabte land tilbage.

cmc@information.dk

Väinö Linnas bog, 'Den ukendte soldat', kan købes brugt i sin danske oversættelse.

Edvin Laines 'Den ukendte soldat' er for ganske nylig udkommet på engelskttekstet Blu-ray, mens Rauni Mollbergs version kan fås brugt på en engelskttekstet dvd.

Aku Louhimies' nye film er angiveligt på vej til danske biografer.

Finlands højeste træer

Finland har gennem årene fostret børn, hvis skaberværk hele verden kender – eller burde kende til. Vi gennemgår de største finner inden for litteratur, lyrik, film, musik, design, billedkunst og arkitektur. Fra Alvar Aaltos lys til Mumidalens mørke. Vi kalder det Informations finske kanon

Foto: The Granger Collection/Ritzau Foto

Finsk arkitektur i Danmark

I Danmark har vi flere eksempler på fremragende finsk arkitektur. Bl.a. Aaltos vigtigste kunstmuseum, Nordjyllands Kunstmuseum opført fra 1958-72 sammen med hans danske kollega Jean-Jacques Baruël, da Aalto var på højdepunktet af sin skaberraft. Museet

er kendtegnet ved en bemærkelsesværdig brug af lysindfald fra ovenlysvinduer – en materialisering af Aaltos princip om, at »lys er for et kunstgalleri, hvad akustik er for en koncertsak.«

Den Europæiske Filmhøjskole ved Ebeltoft og dens kollegiebygninger

er designet af Mikko Heikkilä og Markku Komonen, to hovedskikkeler i den finske modernismes genfødsel. Indviet i 1993 er det henkastede arrangement af elementer i landskabet og de mange rum i relativt lille målestok et udpræget finsk kendetegn.

Arkitektur: Den essentielle Alvar Aalto

Af Michael Sheridan

I harmoni med mennesket

Aalto var næppe en radikal eller isoleret ener. Tværtimod knytte hans stil an til flere generationer af finske arkitekters erfaringer og ideer, især Armas Lindgren, Goran Stengell og Sigurd Frosterus. Derudover var han påvirket af sin ven og samarbejdspartner Erik Brygmann, som ofte bliver urimeligt overset i fremstillinger om nordisk arkitektur.

De mest markante og mest fuldendte eksempler på denne alternative modernisme blev til i Finland. Isoleret af deres lands geografi, sprog og kultur anlagde finske arkitekter to meget forskellige tilgange: Dels ledte de i deres egne nationale traditioner efter autentiske impulser, dels orienterede de sig mod udlandet for at finde inspiration.

I 1930'erne lykkedes det at skabe en syntese af de to tilgange i skikkelse af Alvar Aalto (1898-1976), hvis inspirationskilder omfattede finske bondegårde, svensk 1920'er-neoklassicisme, kubistiske malerier og diverse værker af Frank Lloyd Wright. Med tiden skulle Aalto blive Finlands førende moderne arkitekt og ophavsmand til en unik type organisk moderne arkitektur, der står uantastet som en af dette århundredes største arkitektoniske bedrifter.

Men ingen anden finsk arkitekt formåede i sammenlignelig grad at sætte formsprog på en så dyb kombination af etik og æstetik eller at virkeliggøre en så imponerende samling af mesterlige bygninger, der stadig virker som en del af vores samtid.

Ud over Aaltos ekstraordinære kunstneriske talenter – herunder en nuanceret tilgang til landskaber, en skulpturel håndtering af rumdimensioner, en raffineret brug af naturlige lyskilder og en suveræn sans for detaljer – var der også en eksplisit social dagsorden bag hans værker. Han gik meget bevidst efter at skabe bygninger, der kunne berige dagligdagen for de mennesker, som skulle bruge dem. Hans håb var at frembringe »ting, der er i harmoni med mennesket og er organisk tilpasset til 'den lille mand på gaden'«.

En universel arv

Som Aalto forklarede i 1950: »Skal arkitekturen indtage sin rolle som humanistisk kulturel kraft, behøver vi værker, der er som støbt i materialitetens selv – ord alene hjælper ikke. De må have en monumental styrke, der kan give mennesker håb, tiltro og selvdisciplin – og de må have social bevidsthed og medfølelse med den menneskelige tragedie. Arkitekturen må være dybt rodfæstet i sted og i omstændigheder. Den

Design: Maija Isola og de ikoniske Marimekko-valmuer

Af Margrethe Odgaard

Maaja Isola er først og fremmest finlandsk tekstildesigner, hvad Alvar Aalto er først og fremmest finsk arkitektur og møbeldesign. Ikke til at komme udenom. Alligevel er det de færreste, som kender hendes navn, mens de fleste kender virksomheden, som hun designede sine ikoniske tekstiler for. Gennem sine 38 år som designer hos Marimekko udviklede Maija Isola mere end 500 tekstiltryk og var med til at gøre virksomhedens verdensberømt inden for både mode og indretning.

Isolas mønstre er nærmest blevet synonym med finlandsk tekstiltryk i en grad, som har gjort det svært for de næste generationer at træde ud af hendes skygge.

Ordet 'Marimekko' er en finlandsk sammentrækning af ordene Marie og kjole. *Mekko* er et gammelt finsk ord for en lille pige's kjole, og uskyldigheden i navnet passerede godt til Marimekkos friske og næsten naive tilgang til stoftryk og mode.

Virksomheden blev grundlagt i 1949 af Viljo og Armi Ratia, og Maija Isola blev ansat som virksomhedens første fuldtidsdesigner. Det var dog først i 1960'erne, at hun begyndte at tegne de store og grafisk enkle mønstre, som hun blev kendt for, og som stadig tegner Marimekkos profil i dag.

Hendes mest ikoniske mønstre, Unikko, forestiller en simpel valmue trykt med store felter i stærke farver. Mønstret blev lanceret i 1964, og senere samme år udstillede Andy Warhol sin serie *Flowers* med motiv af silketrykte blomsterhoveder i monokrome farveflader. Det viser Maija Isolas fornemmelse for tiden og populærkulturen, men også hendes kunstneriske integritet og overblik.

Stadig frisk i dag

Ved siden af sit arbejde med tekstiler malede hun malerier, der blev udstillet over det meste af Europa og i USA, og hendes vekslen mellem den frie og kommercielle kunst styrkede hendes udtryk, som blev frugtbart integreret i hendes tekstiler.

En lang række af hendes mest populære mønstre – som for eksempel Silkkikuukka (1961), Lokki (1961), Melooni (1963) og Kaivo (1964) – viser et tydeligt slægtskab med amerikansk popkunst, men Maija Isolas mønstre hverken imiterede eller kopierede.

Ideerne og forlæggene til hendes mønstre var hentet indenfor traditionelle motiver og teknikker indenfor tekstildesign.

Motiver som blomster, bølger, natur, arabisk ornamentik eller japansk ikat blev omsat til mønstre i hendes eget undersøgende og ligefremme udtryk. Mod og frækhed prægede hendes valg, og mange af hendes mønstre virker stadig friske i dag, fordi hun gik til grænserne for stoftrykkets muligheder. Mønstrene var simple og teknisk ikke særligt avancerede, men de havde en umiddelbarhed over sig, som nærmest overrumpler i deres energi og fandenvoldskhed.

Og det er vel en af Maija Isolas største bedrifter. At hun i spidsen for Marimekko var med til at give det underkendte kunsthåndværk status med nytænkende og eksperimentérende stoftryk, som rakte langt ud over faget og Finlands grænser. Hun balancede den svære kunst at lave mønstre, som er lettilgængelige uden at være kedelige og originale uden at være komplicerede, og derfor blev hun både et fagligt og folkeligt designikon.

Margrethe Odgaard er tekstildesigner.

modernetider@information.dk

Fem finske designdestinationer

Hvitträsk. Hjem og atelier for en række store finske arkitekter.

Iittala Glass Center. Museum for det kendte glasfirma.

Designmuseo Helsinki. Største udstillingssted for finsk design.

Fiskars Village. Meget mere end den orange saks.

Nuutajarvi Glass Village. Finlands ældste glasfabrik.

kræver en fintfølende sans for form, og den må understøtte det menneskelige følelsesliv».

Aaltos modvilje mod dogmatik gjorde ham til en kontroversiel figur blandt finske arkitekter. I 1930'erne fandt de førende i faget ham for internationalistisk orienteret. I 1950'erne mente de rationalister, som var dominerende inden for arkitektuddannelserne, at hans værk var alt for personligt og for særpræget finsk i sin brug af elementer fra den nationale tradition.

Mest besynderligt forkastede en ny generation af arkitekter med en udpræget ideologisk tilgang til arkitektur i 1960'erne hans værk som ikke tilstrækkeligt socialt bevidst (Arne Jacobsen led i Danmark en lignende skæbne). I dag, hvor nye teknologier i stigende grad skiller os fra den fysiske verden og fra hinanden, og hvor store koncerners strategier har reduceret så megen arkitektur til reklameværdi, er det eksempel, Aalto satte så vigtigt som nogensinde. Som på engang indbegrebet af finsk og essentielt universelt legemliggør hans bygninger ideer og værdier, som kan slå bro over de tilsyneladende kløfter mellem natur og kultur, mellem individ og samfund.

Michael Sheridan er amerikansk arkitekt og forfatter.

Oversat af Niels Ivar Larsen

modernetider@information.dk

Musik: Sibelius satte toner til det finske sind

Af Valdemar Lønsted

Alle kender *Finlandia*, Jean Sibelius' korte, men ikke desto mindre overvældende orkesterstykke fra 1899. Det satte en brand i de finske hjerter i en tid, hvor Finland som russisk storfyrstendømme blev ekstra hårdt undertrykt af zarens stedfortrædere. Finnerne har måske i stykket hørt folket holdt i lænker i den dystre langsomme begyndelse i mol, hørt en begyndende løsrivelse i den hurtige hoveddel, stadig i mol, og hørt den blide durhymne som folkets kærlighed til fædrelandet.

Sibelius (1865-1957) havde syv år forinden fået opført et større anlagt og lige så opsigtsvækkende værk, symfonien *Kullervo* for to solister, mandskor og orkester. Den udspringer af nationaleposset *Kalevala*, som blev genstand for en enorm kulturel eksponering især i 1890'erne. *Kalevala* er finnernes samling af mytologiske fortællinger om deres oprindelse, og *Kullervo* er den tragiske helt, som mangen en mandlig finne har kunnet identificere sig med.

Sibelius' baggrund var svensk sprog og kultur, men fra og med dette værk, der henter sit stof fra urgammel melodier og rytmer indsamlet i det østlige Karelen, bekender han sig med lige så stor vægt til finsk sprog og kultur. Det fortsatte med *Karelia*-musikken og de fire tonedigte om den munstre helt Lemminkäinen, hvorfra den magiske *Svanen fra Tuonela* snart vandt klassikerstatus.

Med alle disse værker bibragte Sibelius det finske sind en ganske særlig tonalitet, og det er ingen overdrivelse at hævde, at han medvirkede stærkt til at befæste den vågnende nations identitet.

Sibelius så det imidlertid som sin sande mission at skrive symfonier uden et nationalt program. Dette arbejde med at udvikle symfoniens form, dens processer med motiv og tema blev en livslang kamp, som strakte sig helt ind i det selvvælgte indre eksil i de sidste tre årtier af hans liv. Her blev en ottende symfoni til, som enten er kastet i kaminens flammer eller ligger bortgemt et sikkert sted.

En af de største arkitekter

Man kommer jævnligt ud for det synspunkt, at Sibelius' syv symfonier på den ene eller anden måde handler om de finske skove, de stjerneklaer nætter og de tusind sører. Eller om Finlands kamp for selvstændighed.

Det gør de ikke på den kon-

Foto: The Granger Collection/Ritzau Foto

krete måde. Efter at Carl Nielsen havde hørt 2. symfoni i København i 1909, skrev han i et brev til Sibelius, at han beundrede den strømmende, ejendommeligt uensartede magt, der herskede i symfonien. Han hørte ingen kampe for national frihed, som de fleste finner gjorde på den tid og måske stadigvæk gør.

Men det er stensikkert, at Sibelius på en dybtgående måde var inspireret af naturen, at han lyttede sig ind til konstante tilstedsvarer i den omgivende natur. Ligesom han elskede de store fugle, svanerne, gæssene og træerne, deres flugt og deres lyd. Og disse mikrosansninger blev omsat i en fuldstændig egenartet musik, som taler til mennesker overalt på kloden, og det er for så vidt ikke nemt at beskrive, hvad der egentlig foregår i musikalsk forstand.

Men man kan formulere det på denne overordnede måde: Sibelius var en af musikkens største arkitekter. Hans mesterværker kan høres som fortløbende transformationer fra en senromantisk farvet verden til tidløse bygningsværker af slænende skønhed og mageløs udtrykskraft.

Valdemar Lønsted er forfatter til den første danskeprogede bog om Jean Sibelius' liv, værk og samtid fra 2016.

modernetider@information.dk

Sibelius' greatest hits

- '2. symfoni' (1902)
- '4. symfoni' (1911)
- '5. symfoni' (1919)
- '7. symfoni' (1924)
- 'En saga', tonedigt (1892)
- 'Svanen fra Tuonela', tonedigt (1895)
- 'Karelia-suiten for orkester' (1897)
- 'Finlandia', tonedigt (1899)
- 'Violinkoncert' (1903)
- 'Valse triste for lille orkester' (1904)
- 'Pohjolas datter', symfonisk fantasi (1906)
- 'Strygekvartet i d-mol'
- 'Voices intima' (1909)

Lyrik: Med Edith Södergran begyndte alt på ny som aldrig før

Af Peter Laugesen

Alt ved denne kvinde var underligt. Paradoksal blandet, men alligevel jernhårdt konsekvent. Hendes af sygdom og andre lidelser tærede vindlette krop – hendes kraftsprudlende digte. Hendes barnligt naive håndskrift – hendes raffineret modne tanker. Og det forunderligste var vel, at hendes aldeles oprindelige, og dog til de kontinentale morgendagsdigtere sig sluttende kunst kom helt af hende selv: Det kendskab hun havde til digterkollegeneude i Europa var ganske lille. Det er få store kunstnere, der på den måde kan kalde deres kunst deres egen. Umådeligt rige må skabelsens kilder i hende have været.«

Sådan skrev Elmer Diktonius i 1923 i Arbetarbladet i Helsingfors efter Edith Södergrans død, kun 31 år gammel.

Politisk var de to uenige, hun sympatiserede med de hvide, han kæmpede med de røde i den da netop afsluttede, blodige og uforsonlige borgerkrig, der hærgede Finland i kølvandet på den russiske revolution. Men begge hørte de, sammen med Gunnar Björ-

Litteratur: 'Syv brødre' er klassikeren

Af Erik Skyum-Nielsen

Litteraturanbefalinger

• Kari Hotakainen (f. 1957): *Hjemmefronten*: Galgenhumoristisk og tragikomisk skildring tæt på af den moderne kriseramte mand. Fik Nordisk Råds Litteraturpris i 2004.

• Rosa Liksom (f. 1958): *Kupé nr. 6*: Besættende og lettere gådefuld beretning om to menneskers møde i et tog mod øst gennem kommunismens Sovjet.

• Ulla-Lena Lundberg (f. 1947): *Leo & Den store verden*: To sammenhængende, farverige og varme slægtsromaner fra sejlskibenes og langfartskaptajernes storhedstid.

• Veijo Meri (1928-2015): *Manilarebet*: Intens og medrivende beretning om en soldats hjemrejse fra orlov under den finsk-sovitiske krig 1941-44.

Kjell Westö (f. 1961): *Der hvor vi gik engang*: Tre vidt forskellige unge følges fra borgerkrigen 1918 op gennem mellemkrigstiden i indsigtsfuld fortælling om skønhed, ondskab og kærlighed.

Tre romaner skiller sig suverænt ud som topkandidater til anbefaling som den vigtigste af samtlige finske.

Nyest og nok mest kendt i Danmark er *Puhdistus* (2008, da. *Renselse*, 2010, oversat af Helena Idström), Sofi Oksanens barske, bevægende og rystende beretning om to kvinders kærlighed, hemmeligheder og grumme skæbner i Estland under Sovjet-regimet, hædret med Nordisk Råds Litteraturpris.

Særest og af let forståelige grunde nærmest totalt ukendt herhjemme er mammutværket *Alaston Saalissa* (1933) af Volter Kilpi (1874-1939), en original, anarkistisk fortæller, som man har sammenlignet med Joyce og Proust. Værket hævdes uoversætteligt, men findes ikke desto mindre oversat til svensk (1997) af Thomas Warburton som *Isalen på Alastalo*. Her kan man minut for minut og historie for historie følge de 24 mænd, som i efteråret 1864 samles for at drøfte bygningen af et nyt, stort skib. Handlingen, som foregår i ét rum, spænder over seks timer og mere end 700 sider, spækkede med humor, sær-finske ordssprog, dialektbårne digressioner, selvironi og magi.

Finskest, men også ældst blandt topkandidaterne er klassikeren over dem alle, *Seitsemän veljestä* eller *Syv brødre* af Aleksis Kivi (1834-72), som oprindeligt (1870) blev offentliggjort som en serie på fire hæfter, men i bogform først udkom efter forfatterens død i fattigdom, forsmaedelse og drikfældighed. Litteraturprofessor i finsk August Ahlqvist havde i en lang, dræbende anmeldelse stemplet fortællingen som et uanstændigt og primitivt værk, med et vulgært sprog og en motivverden præget af råhed og mangel på civilisation. Sådan – lige på og hårdt, uden respekt for den gode smag – kunne man ikke skildre medlemmer af en nation på vej mod kulturel identitet!

I moderne tid er bogen blevet nationalt klenodie, kun overgået af kæmpeposet *Kalevala*, og står som det bedst kendte og højest agtede prosaværk i landet, forbillede for bl.a. Väinö Linna og Antti Tuuri, der løb med Nordisk Råds Pris i hhv. 1963 og 1985.

Når bogen fortsat lever efter snart halvandet hundrede år, bør det på djærvheden, humoren og den ømt overbærende mildhed i skildringen af de syv brødre, der efter ærlige anstrengelser må opgive at drive den fædrene gård og slår sig ned ude i skoven. Her

må de slås med kulden, de vilde dyr og mørket, men jo også med mørket og de dunkle lidenskaber i dem selv. Forfatteren gør dem til almengyldige typer, indlever sig i dem hver især og forsyner dem med hver sit karakteristiske, gerne saftige sprog, alt imens han behændigt skifter frem og tilbage mellem sagnagtig epik, situationsbunden dramatik og sprød naturlyrik.

Til dansk blev denne højt bemærkelsesværdige blanding af realistisk folkelivsskildring og eventyragtig myte omsat to gange. Folmer Starholms forkorte version fra 1946 forekommer munter og mundret, hvorimod Kjeld Elfelts fra 1957 virker mere stiv, måske fordi den er mere korrekt. Prøv i stedet at få fat på den nyeste norske oversættelse (Nøste Kendzior, 1998) og overvej, hvis du synes om den, at presse nogen til, omsider, at skænke os *Syv brødre* på nutidigt, kraftfuldt dansk.

Erik Skyum-Nielsen er lektor og litteraturanmelder.

modernetider@information.dk

ling, Hagar Olsson, Rabbe Enckell og Henry Parland, til den nye generation af digtere, der først af alle skrev moderne poesi i Skandinavien.

Opvokset i Rusland

Edith Södergran var den allerførste af dem, og det er ikke helt rigtigt, at hendes kendskab til, hvad der skete i poesien ude i Europa var ganske lille.

Hun var opvokset i Sankt Petersborg, og i hele sit liv havde hun været i kontakt med alt, hvad der skete i det Rusland, hvor de mislykkede og nedslagtede oprørsforsøg imod det diktatoriske zardømme fulgte hinanden i en slags ubønhørlig march ind i fremtiden, indtil den revolutionære omvæltning endelig skete i 1917 i to hug. Først befriende anarkistisk, i hvert fald som de fleste kunstnere og intellektuelle opfattede verden, i februar, og derefter bolsjevikisk i oktober.

De voldsomme begivenheder i de sociale og politiske sfærer påvirkede eksperimenterne i de kunstneriske, og omvendt, og Södergran var helt klar over, hvordan de russiske digtere havde arbejdet med at rive sig selv og digtningen løs af snærende, gamle bånd for at

finde et sprog, der kunne svare til det nye liv, de forestillede sig.

Hun gik i skole i Sankt Petersborg og skrev sine første digte på tysk og russisk, nogle få endda på fransk, før hun fandt ind i det svenske, der nok var hendes mordersmål, men ikke et sprog, man underviste eleverne i på skolerne i den russiske hovedstad.

Og fra sine ophold i den schweiziske kurby Davos, hvor hun søgte behandling for sin tuberkulose, havde hun også et kendskab til nye strømninger i Europa.

En revolutionerende digter
Selv var hun den første og indtil videre eneste kvindelige digter, der alene revolutionerede digtningen og dermed tænkningen på et helt sprog og for alle dets indbyggere.

Efter revolutionen flyttede hun med sin mor til Raivola i Karelen, et af den finske borgerkrigs knudpunkter. Hendes febersyner og hendes klare sprogforståelse mødtes dér med krigens rædsler og påvirkede dybt hendes sidste digte.

»Mindets violer strør jeg på drømmenes fortove af guld,« skrev hun. Modstanden fra omverdenen, også den litterære, der

så hendes sprogs brudte syntaks som et symbol på sindssyge eller måske værre som en slags bolsjevisme, var måske medvirkende til, at hun en overgang lod sig påvirke af Friedrich Nietzsches tanker, som hun senere forkastede til fordel for, hvad Poul Borum kaldte Rudolf Steiners tynde filosofi.

Hun kom igennem det hele til et nyt, fuldstændig klart sprog, der ikke blot satte modernismen i gang i Finland, men påvirkede andre digtere, især i Skandinavien – f.eks. Gunnar Ekelöf i Sverige og Gustaf Munch-Petersen i Danmark – helt frem til i dag.

Hvad hun ville?

Skænk jeres børn en skønhed som intet menneskes øje har set, skænk jeres børn en kraft at bryde himlens porte op med.

Peter Laugesen er digter og dramatiker.

modernetider@information.dk

Læs også: Saarikoski

Pentti Saarikoski (1937-83) var et 'enfant terrible', i den finske efterkrigspoesi. Eller sådan så man ham. Hans drukkenskab var legendrisk, det samme var hans kommunisme. Hans værk er stort og varieret, fra oversættelser af Homer og Joyce til en lang række digtsamlinger med en melankolsk og eksplosiv brug af det finske sprog. Et sprog med stor sangbarhed og dybe forbindelser til fortider, der fortaber sig ud over de sibiriske stepper til det japanske, hvis zenbuddhisme og haikupræcision havde godt fat i Saarikoskis livsformelse og poetiske maskineri.

På dansk udkom senest digtsamlingen *Jeg spejder ud over Stalins hoved*, hvor Stalin formodentlig, men ikke bare, er en lille mindebuste i vindueskarmen.

Børnelitteratur: Tove Janssons Mumiuvers var et trygt sted at være skræmt fra vid og sans

Af Anita Brask Rasmussen

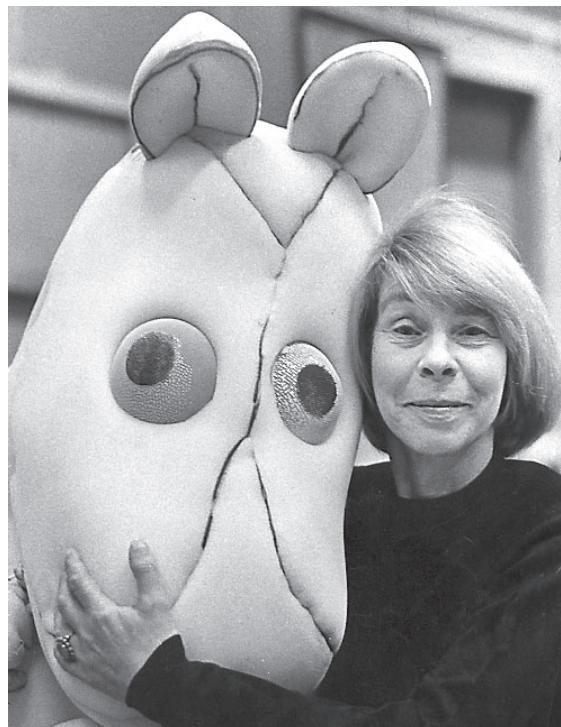

Foto: Arne Jönsson/Scapix

28

Det er umuligt at tale om Mumidalen uden at tale om Anden Verdenskrig. Den første bog i Tove Janssons serie om mumitoldene udkom i 1945, og *De små trolde og den store oversvømmelse*, som den hedder, er en flygtningefortæl-

ling. Mumimor og Mumitrolden leder efter Mumifar i et kaos efterladt af en kæmpe oversvømmelse, der har skyldet folks huse væk og splittet familier.

Endelig lægger deres båd til ved Mumidalens frodige strand, hvor de genfinder Mumifar. På rejisen har de mødt mange nye venner, nogle af dem bliver hos dem, og flere støder til. Mumidalen er et utopia for krigens grundstødte skæbner, og Mumitoldens lille familie bliver samlingspunktet.

Og så kan vi godt holde op med at tale om Anden Verdenskrig. For Tove Janssons Mumidal er ikke bare et naivt kernefamilieutopia udsprungen af civilisationskritik. Det er så mangefacetteret et univers, at akademikere næppe indenfor en overskuelig fremtid bliver færdig med at analysere de psykologiske dybder i den ængstelige Mumitrols filosofiske samtaler med den livskluge og modige Mumrik, den bistrøende Mys retfærdige harme, Mumimors stoiske ro, Mumifars evige erindringsskriveri, Hemulens tværhed osv.

Kompleksitet

Faktisk kan man tale om, at alle mumitoldenes forskellige karaktertræk tilsammen udgør én

mumi, og dermed ligger der i Tove Janssons meget forskellige mumier både en beskrivelse af menneskehedens mangfoldighed og menneskets sammensatthed. Og jo mere man anerkender hvert enkelt menneskes betydning og ret til at være sig selv, jo mere af det begynder der at komme til syn – ligesom i den måske mest elskede fortælling fra Mumidalen: *Det usynlige barn*.

Tove Janssons Mumidal er et trygt og rart sted at være skræmt fra vid og sans. Mange børn har sikkert haft svært ved at sove efter at have hørt beskrivelsen af Mumidalens mest frygtede, men også meget komplekse figur, Murren: »Hendes hylen var den mest ensomme lyd, jeg nogensinde har hørt. Lyden blev svagere, kom nærmere igen – den forsvandt... Det var endnu værre, når hun var stille. Så forestillede man sig, hvordan hendes skygge fløj hen over jorden i lyset fra den opgående måne.« (*Mumifars Erindringsbog*). Og så isfruen, der glider stille, men målrettet, ude fra isen ind mod land i *Troldvinter* og spredt kulde.

Ikke bange for at være bange
Troldvinter markerer et særligt sted i Tove Janssons forfatter-

skab. Jo længere vi kommer hen i forfatterskabet og mumifortællingerne, des længere kommer vi ind i storskovens dybeste del. *Troldvinter* starter med, at Mumitrolsen vågner af sit trygge hi og oplever den barske vinter. Det bliver Mumitoldens udviklingshistorie.

Mumitoldens barndom er meget nordisk. Den kolde, men uundgåelige vinter, er overgangen til voksenlivet, og den kan man jo desværre ikke i længden sove sig fra. Derfor er den med som et sted, man skal og kan mestre. Mumitrolsen finder sig selv et sted derude i snestormen, og læseren finder i Mumidalen et univers, hvor man ikke skal være bange for at være bange.

Anita Brask Rasmussen er kulturjournalist hos Information.

anbr@information.dk

Billedkunst: Schjerfbeck bragte det moderne gennembrud til Finland

Af Rune Gade

Det er en helt egenartet inderlighed og intensitet, der præger Helene Schjerfbecks teknisk suveræne malerier. Hun er især kendt for sine mange selvportrætter, der i lige dele dialog med renæssancens store mestre og modernitetens nybrydende oplossning af billedrummet viser en både selv-sikker og undersøgende kunstner.

Schjerfbeck (1862-1946) var om nogen den kunstner, der bragte det moderne gennembrud til Finland, om end fædrelandet kun med en vis forsinkelse gav hende den berettigede anerkendelse. Ac-

ceptten kom først for alvor efter en større separatudstilling i Helsinki i 1917, der også i hjemlandet cementerede Schjerfbecks position som en dybt original kunstner.

Personlig stil

I 1880'erne, da Schjerfbeck var i 20'erne, rejste hun gentagne gange til Frankrig, hvor især Paris med dens pulserende kultliv bragte hende i berøring med modernismens strømninger. Det gjaldt ikke mindst impressionismen, hvis virkemidler hun indoptog og selvstændiggjorde i sine egne malerier.

Schjerfbeck var åben, modtagelig og i besiddelse af en male-

risk sensibilitet og kunstnerisk intelligens, som satte hende i stand til at omdanne indtrykkene til en helt personlig stil. Hun udstillede i 1880'erne flere gange på de årlige saloner i Paris og vandt i 1889 bronzemedalje for sit bidrag på Verdensudstillingen, maleriet *Rekonvalsenten*, som i dag hænger på Ateneum, det finske nationalgalleri.

Maleriet, som Schjerfbeck malede i St. Ives i Cornwall i 1888, viser en pige, der sidder indhyllet i hvide lagener på en sivstol, mens hun betragter de spæde blade på en kvist i en lille vase på bordet foran sig. Pigens hår stritter uregelmæssigt, hendes kinder er blussten-

de røde og øjnene feberblanke. Men det fattige og simple dagligstueinteriør er gennemstrømmet af et livsbekræftende lys, der sammen med de spæde blades forårsbebudelse bringer vidnesbyrd om en vitalitet, der overtrumper sygdommens trusler. Maleriet bliver anset som delvist selvbiografisk, fordi Schjerfbeck selv i sin barndom havde været meget syg, og i øvrigt igen blev plaget af lange sygdomsperioder i tiden efter 1890.

Til sjælens indre

Schjerfbecks oeuvre, hvorfaf en stor og repræsentativ gruppe af malerier befinder sig i Ateneums

Film: Aki Kaurismäki, den sorthumoristiske humanist

Af Christian Monggaard

Kaster man sit blik ud over europæisk film, er det ikke voldsomt mange erklærede humanister, man får øje på. Men de, der er, formår heldvis at gøre væsen af sig. Det drejer sig især om Dardenne-brødrene fra Belgien, Ken Loach fra Storbritannien og så selvfoligelig Aki Kaurismäki fra Finland.

Han laver desværre kun én film ca. hvert femte år, men så er der også tale om velformede, morsomme og rørende socialrealistiske eventyr, der handler om mennesker, stille eksistenser, som befinder sig et godt stykke uden for det etablerede samfund, ja, nogle gange endda på bunden af det.

Der er en sjælden melankoli, underspillet humor og musikabilitet – han dyrker både den særegne finske udgave af tango og rock'n'roll – på spil i Kaurismäkis smukke, nænsomme og langsomme film. De foregår i visuelt præcise, stiliserede udgaver af verden, hvor man sjældent viser følelser, drikker en del, og det ikke er svært at kende forskel på ven og fjende. Det betyder dog ikke, at der ikke er noget at kæmpe for. Tværtimod.

Finsk film er Kaurismäki

I tidlige film som *Pigen fra tændstikfabrikken*, *I Hired a Contract Killer*, *Drifting Clouds* og *Juha* kredser Aki Kaurismäki om eviggyldige emner som kærlighed, ensomhed, fællesskab og medmenneskelighed – og hjemløshed

og arbejdsløshed. Og tre af hans seneste film, *Manden uden fortid*, *Le Havre* og *Lys i mørket*, handler alle om at høre til og hjælpe dem, der ikke føler, at de hører til – eller som andre, knap så venlige mennesker ikke mener hører til. Det er vidunderlige, livsbekræftende fabler om alt fra flygtningepolitik, terrorfrygt og fremmedfjendtlighed til godt naboskab, tolerance og ganske almindelig anständighed.

60-årige Kaurismäki begyndte sin karriere side om side med sin to år ældre bror, Mika, men Mika, der også har slæbt sine folder i udlandet, har ikke formået at holde samme kvalitetsmæssige niveau i sine film som Aki.

Set udefra er finsk film således i høj grad synonymt med Aki Kaurismäki, og finnerne er da også med rette stolte af deres verdensberømte og ofte prisbelønnede søn. I de senere år er det lykkedes en række ambitiøse, yngre genre-filminstruktører at skabe international opmærksomhed omkring film som *Rare Exports*, *Big Game* og *Iron Sky*. Det er dog svært at slippe ud under Kaurismäkis enorme skygge, ikke mindst på grund af hans formidable evne til at sætte fingeren på nogle af tidens og verdens og Finlands store problemer på sin helt egen bidske og sorthumoristiske, men alligevel også kærligt humanistiske facon.

Deprimerede skuespillere

Men selv om der ofte sker tragiske ting i Aki Kaurismäkis film, har han tiltro til sine marginaliserede

samling i Helsinki, viser en bevægelse fra klassisk naturalisme over impressionistisk opløsning af billedrummets illusionisme med betoning af farveflader og flimrende sansemættede strøg, der ofte lader partier af ubehandlet lærredstå tilbage. Senværket er typisk stiliserede og mere ekspressive motiver med farven i centrum, hvor billedernes perspektiviske dybder bliver reduceret mere og mere. På én gang er Schjerfbecks værker internationale i deres udsyn og påvirkning og udpræget finske i deres introverte melankoli. Mest kendt er de mange selvportrætter, som med sjælden dybde og eksistentiel intensitet

udholder en kunstneridentitet på billedfladen – sanseligt, konfronterende og gribende.

Hvor Schjerfbecks tidlige selvportrætter var *klassicerende* og udstrålede et uhyre psykologisk nærvær, så blev de senere selv-fremstillinger symbolistiske forvarslinger af hendes egen død. Den livsnervne og glød, som de tidlige selvportrætter skildrede, er stadig til stede i de sene selvportrætter, men det indfaldne ansigt er forvandlet til en slags hulkindest kranium med sorte huller ind i hovedet.

Schjerfbeck undersøgte i sine værker nådesløst sit eget forfald, mens hun levede stadig mere iso-

leret. Hun skildrede det forhåndenværende: interiøret i sit hjem, landskabet udenfor, sig selv. Men skildringerne af det nære er hos Schjerfbeck en rejse ind i tingenes og sjælens indre dybder, som ikke er set tidligere, hvorfor hendes oeuvre i dag fremstår helt enestående i international målestok.

modernetider@information.dk

Rune Gade er lektor og kunstanmelder.

Foto: Davide Lanzilao/Ritzau Foto

personer, der udviser større omtanke, anständighed og fordomsfrihed i mødet med andre mennesker end de instanser, som ellers er indrettet til at gøre det.

På samme måde arbejder instruktøren selv uafhængigt og uden for det etablerede produktionssystem i Finland. Han besætter rollerne i sine film med en stort set fast stab af skuespillere, og han skriver, instruerer, klipper og producerer selv sine film og er meget afklaret omkring sin måde at instruere og tænke sin *deadpan*-humor på.

Som han engang sagde til Information: »Jeg bryder mig ikke

om, at skuespillere tænker eller spiller. De skal være en refleksion af et menneske, et spejl af en syg sjæl. De skal bare sige deres replikker. Jeg bryder mig ikke om råben, løben eller grinen – jo privat, men ikke i film. Publikum bør le, ikke skuespillerne. Jo mindre skuespillerne ler, jo mere ler publikum. Det er min teori. Jo mere deprimeret skuespilleren er, jo mere ler publikum.«

Christian Monggaard er Informations filmredaktør.

cmc@information.dk

Finsk billedkunst: Fire højdepunkter

- Helene Schjerfbeck: 'Rekonvalescenten', 1888, Ateneum, Helsinki.
- Hugo Simberg: 'Den sårede engel', 1903, Ateneum, Helsinki.
- Akseli Gallen-Kallela: 'Dreng og krage', 1884, Ateneum, Helsinki.
- Magnus Enckell: 'Opstandelsen', 1907, domkirken i Tampere.

Juha Merikoski

Født 1964, Jyväskylä.
Teoretisk fysiker, ikke
praktisk. Praktiserende
skeptiker, ikke prædikant.

Sanna Nykänen

Født 1989, Helsinki.
Masterstudent i Global
Health. Mit motto er: Lær at
elske, og elsk at leve.

Esa Alanne

Født 1965, Espoo. Teater-
koreograf, leder Finlands
kulturinstitut i Danmark.
Finner viser ikke følelser,
men vi har masser af dem.

Tarja Cronberg

Født 1943, Helsinki.
Frederiksborger, dr.tech.,
dr.soc. Fhv. MEP, fhv. finsk
arbejdsmiljø. Forfatter,
sejler, fisker og aktivist.

Hvis Brevkassen ikke får nok
spørgsmål, låner redaktionen andre
menneskers dilemmaer og skriver
dem om til spørgsmål.

Skriv – gerne anonymt – til:
brevkassen@information.dk

Er sexchat utroskab?

Mand, 38

Nogle gange, når min kæreste sover, går jeg på nettet og sexchatter – eller forsøger at sexchatte – med kvinder og enkelte gange også mænd. Nogle gange også med webcam. Vi mødes aldrig i virkeligheden. Er jeg min kæreste utro?

Svar I:

Det er du formentlig. Som ung ville jeg måske have spurgt en præst og ville så have fået svaret: Ja, det er du helt sikkert.

Som teoretisk skoled person må jeg være kompetent nok til at forholde mig rationelt til dit spørgsmål. Med den begrænsede viden, jeg har, kan mit svar dog kun være en sandsynlighedsvurdering.

Dine private fantasier kunne man kalde 'teoretiske'. Et fysisk samleje derimod er 'fuldbyrdet virkelighed'. Erotisk chat ligger et eller andet sted midt imellem, vi kunne kalde det 'simulation'.

På webcam får man ansigtskontakt, og så bliver det straks mere personligt. Hvis det kun er resten af kroppen, der bliver vist frem, bliver det straks mindre personligt, mere teoretisk og mindre bedragerisk.

Måske synes du mine argumenter lyder forvirrende, selvmodsigende og irrelevante. Det er de måske også. I dit tilfælde vil et udtømmende svar i sidste ende kun bero på, hvad du selv føler ved det, du gør. Og mere afgørende: hvad din kæreste kunne tænkes at føle ved det. Og hvilke grunde, hun kunne have til at føle sådan.

— Juha Merikoski

Svar II:

Ja, det setup må efter min mening regnes for utroskab. En af de største skuffelser, vi kan opleve i vores følelsesliv, er at blive bedraget af vores kærlighedspartner. Det er krænkende, fordi det implicerer, at man som partner ikke er god nok, ikke slår til og ikke er værdifuld nok. I værste fald sætter du hele parforholdet på spil – hele den historie, som er jeres fælles historie, risikerer at miste sin betydning.

Hvis du bedrager din partner, hvem kan da fortænke hende i at tro, at ingen af de følelser, du har givet udtryk for over for hende, nogensinde var helt sande? Det kan godt være, at du ikke begår fysisk utroskab, at det kun er onlinechat med mennesker, du måske aldrig møder igen, men det er mindre væsentligt i sammenhængen. Det er det også, hvis de er af samme køn som dig.

Grundlæggende forbryder du dig imod en afgørende tillidsnorm i et forpligtende kærlighedsforhold: At man ikke gør den slags ting bag hinandens ryg. Jeg vil råde dig til at tænke dybere over dine forventninger til jeres forhold. Prøv også at forestille dig, hvordan du ville have det med, at rollerne var byttet om. Endelig kan du google 'polyamourøs' og læse op på lektien – måske er det mere dig.

— Sanna Nykänen

Må man råbe af sine børn?

Mor til to

Vold mod børn er forbudt ved lov. Men nu har jeg ladet mig fortælle, at det er næsten lige så slemt at råbe af sine børn. Det gør jeg ellers ofte, og nu har jeg totalt dårlig samvittighed og føler mig samtidig berøvet et vigtigt værktøj i opdragelsen. Synes, det er ret umuligt ikke at råbe af børn indimellem. Hvad synes I?

Svar I:

Vold i alle former er forbudt mod børn eller voksne. At råbe er en form for vold. Jeg ved det godt, at man nogle gange, når man er træt eller ikke har overskud i hverdagen, kan ty til en nem løsning og råbe.

Tænk på det på en anden måde: Er det i orden, at din chef eller forældre kommunikerer med dig ved at råbe? Det tror jeg ikke, at nogen synes. Man skal tale ordentligt til hinanden, og husk, at dine børn lærer manerer fra dig. Tag pauser indimellem, og giv tid til dig selv. Jo mere overskud du har i hverdagen, des mere ro har du inde i dig selv. Klare grænser og masser af kærlighed giver tryghed til børnene. Tal til børn, som du ønsker, at de taler til dig!

— Esa Alanne

Svar II:

Vi skal være glade for, at vold mod børn er forbudt. Jeg ville ønske, det også var det i krigssituationer verden over!

Jeg synes, der er en forskel mellem vold mod et barn og at råbe af sit barn, selv om begge dele kan være skadelige. Det sidste kan jo også forekomme i trygge og kærlige omgivelser, hvor det kan opfattes som naturligt.

Men du kunne overveje, om du råber af dine børn for ofte, og om du kunne snakke med dem, om hvordan de oplever det. Jeg er ikke kvalificeret til at vurdere, om det kan være et vigtigt værktøj i opdragelsen, men min fornemmelse er, at hvis du gør det ofte, så mister det sin betydning i opdragelsen. Bedre at vælge situationerne med omhu.

— Tarja Cronberg

Hun glemte aldrig sulten

Som barn blev Anja Esteri sendt fra Finland til Danmark. Væk fra verdenskrig, kulde og sult til et sønderjysk ægtepar, der elskede hende, som var hun deres egen

Af Line Vaaben

Anja Esteri Olsen

Født Anja Esteri Kauppinen den 14. februar 1934.

Gift med Georg Olsen. Medstifter af foreningen Finnebørn i Danmark.

Død 20. september 2017. Efterlader sig et barn, tre børnebørn og et oldebarn, der hedder Esteri til mellemnavn efter sin oldemor.

Privatfoto. Det er Anja Esteri til venstre med papirlappen om halsen.

Under krigen i 1941 i Viipuri i Finland gik den otteårige Anja Esteri Kauppinen med sin far ud i den sneklædte skov. Hjemme ventede hendes mor og lilleøsteren Marjetta. Familien havde ikke mere mad. Ikke så meget som en roe. Derfor gik far og datter nu mellem træerne i håb om at finde et dyr, de kunne dræbe med de dolke, de begge havde med i bæltet.

Mange år senere fortalte hun historien til sine børnebørn, når hun skulle forklare, hvorfor hun blev sendt til Danmark som et af omkring 4.000 såkaldte finnebørn. Det var Anja Esteri selv, der havde set en plakat på banegården om, at børn kunne komme på ophold sydpå – væk fra sult, kulde og krig.

Først sagde forældrene nej. Men til sidst overgav de sig, og mens lilleøsteren blev sendt til noget familie i Sverige, tog Anja Esteri i begyndelsen af juni 1942 toget hele vejen til Sønderjylland. Her stod manufakturhandler Walther og Elly Gundersen og deres to børn, Bent og Karin, klar til at tage imod Anja, der blev leveret med en papirlap om halsen påført navn og nummer.

Den finske stat viste senere sin taknemmelighed ved at tildele ægteparret en medalje underskrevet af præsidenten og socialministernen, men for Walther og Elly Gundersen var den lille lyshårede finnepige belønning nok i sig selv: De elskede hende, som var hun deres egen. Og da det midlertidige ophold sluttede efter et år, strittede både barn og voksne imod. Men der var ikke noget at gøre. Hun skulle sendes tilbage.

Både familien og Finland var imidlertid hårdt mærkede af krigen, og da hendes far tre år efter fik meget dårligt hjerte, sagde familien Gundersen ja til at tage sig af Anja Esteri. 12 år gammel rejste hun tilbage til Danmark, hvor hun blev resten af sit liv.

Under de seneste års flygtningekrise sagde

hun på et tidspunkt til et af sine børnebørn, at når Danmark havde givet hende og de andre finnebørn så meget tryghed dengang, hvorfor kunne man så ikke gøre det igen med eksempelvis de syriske børn? Hun ikke kunne forstå, at verden ikke var blevet bedre.

Anja Esteri voksede op i Egernsund og blev venner med den to år ældre Georg Olsen. De elskede begge vandet og sejlede ofte sammen i hans båd i Flensborg Fjord. De havde et godt øje til hinanden, men den tænksomme Georg Olsen turde ikke tage initiativet. Først da hun – for at gøre ham jaloux – blev kæreste med en anden kammerat, tog han sig sammen og fik det sagt.

I 1961 blev de gift og flyttede til Esbjerg, hvor han havde fået arbejde som skibstømrer, og i 1962 fik de datteren Mette.

Utrættelig primus motor

Anja Esteri Kauppinen blev til Anja Esteri Olsen. Hun følte sig dansk, og hendes dialekt var sønderjysk. Men hun kunne slå over i finsk uden problemer. Blandt andet når hun talte i telefon eller skypede med sin lilleøster, som hun holdt kontakt med til det sidste. Sammen tog søstrene i 1990'erne på en rejse til Finland for at gense nogle af de steder, de havde boet som børn.

Nogenlunde samtidig var Anja Olsen med til at stiftte foreningen Finnebørn i Danmark, hvor hun de følgende årtier var en utrættelig primus motor.

Derudover mødtes hun stort set hver fredag på en café i Esbjerg med en flok herboende finner. De drak kaffe, spiste finske retter til jul og sang viser fra hjemlandet. På opfordring lavede hun også finsk mad til familien – blandt andet pirogger og den særlige kålrabigratin *lanttulaatikko*.

Anja Olsen var en fremragende kok, men skulle hun selve bestemme menuen, spiste hun marinerede sild og mariekiks, som børnebørn og senere oldebørn også altid blev budt ved besøg.

Anja Olsen arbejdede de sidste mange år af sit liv som ekspedient i en stofbutik. Hun kunne både strikke, hækle, sy og tegne og lave kort med den særlige pergamanoteknik.

Georg Olsen var også fingersnild og sammen lavede de to ofte ting til deres tre børnebørn: fantasifulde fastelavnskostumer, et dukkehush med indlagt lys og hjemmesnedkerede møbler. En dug af gamle lagner fik påsyet vinduer, døre og blomsterkasse langs kanten. Så havde børnene et legehus under bordet, hvor de voksne drak kaffe.

Efter Georg Olsen gik bort for fire år siden på grund af en lungebetændelse, holdt Anja Olsen fast i sine mange aktiviteter og ikke mindst sine veninder. I sommeren blev hun dog indlagt med en infektion, og selv om hun kom i genoptræning og hjem igen til rækkehuset, blev hun aldrig helt frisk.

Hun døde en onsdag i september med datteren Mette ved sin side.

Efter hendes død var der mange ting at tage stilling til, for Anja Olsen var også samler. Kuglepenne, receptkuverter, servietter og cigaretbægre i porcelæn. Hun havde over 400 af sidstnævnte fra hele verden. Og selv om hun ikke rigtig ville være ved det, samlede hun også på mad: Bryggeriset bugnede med konserver og sylteglas, og der var hele to fyldte kummefrysere.

Barndommens følelse af sult sad dybt i Anja Olsen.

liv@information.dk

Portrættet er skrevet på basis af samtaler med de pårørende.
Skriv til:
modernetider@information.dk

Det er ikke en beretning om tresserne set i efterrationaliseringens skrå konturbelysning, den er et direkte pulsslag af kærlighed, tvivl, narkotika, poesi, kammeratskaber og tidens tyranni. Glohede tanker som de føles, når man er ung i tresserne.

Hvis man gik og troede at, at den fortløbende dokumentation af Eik Skaløes korte og intense liv og værk var helt tilendebragt ja, så tog man fejl.

GAFFA

Vil man vide noget om, hvem Eik Skaløe var, før han blev legende og dansk beats første og vigtigste unge tab, er den et absolut must.

POLITIKEN

ARTUR

et turbine forlag

